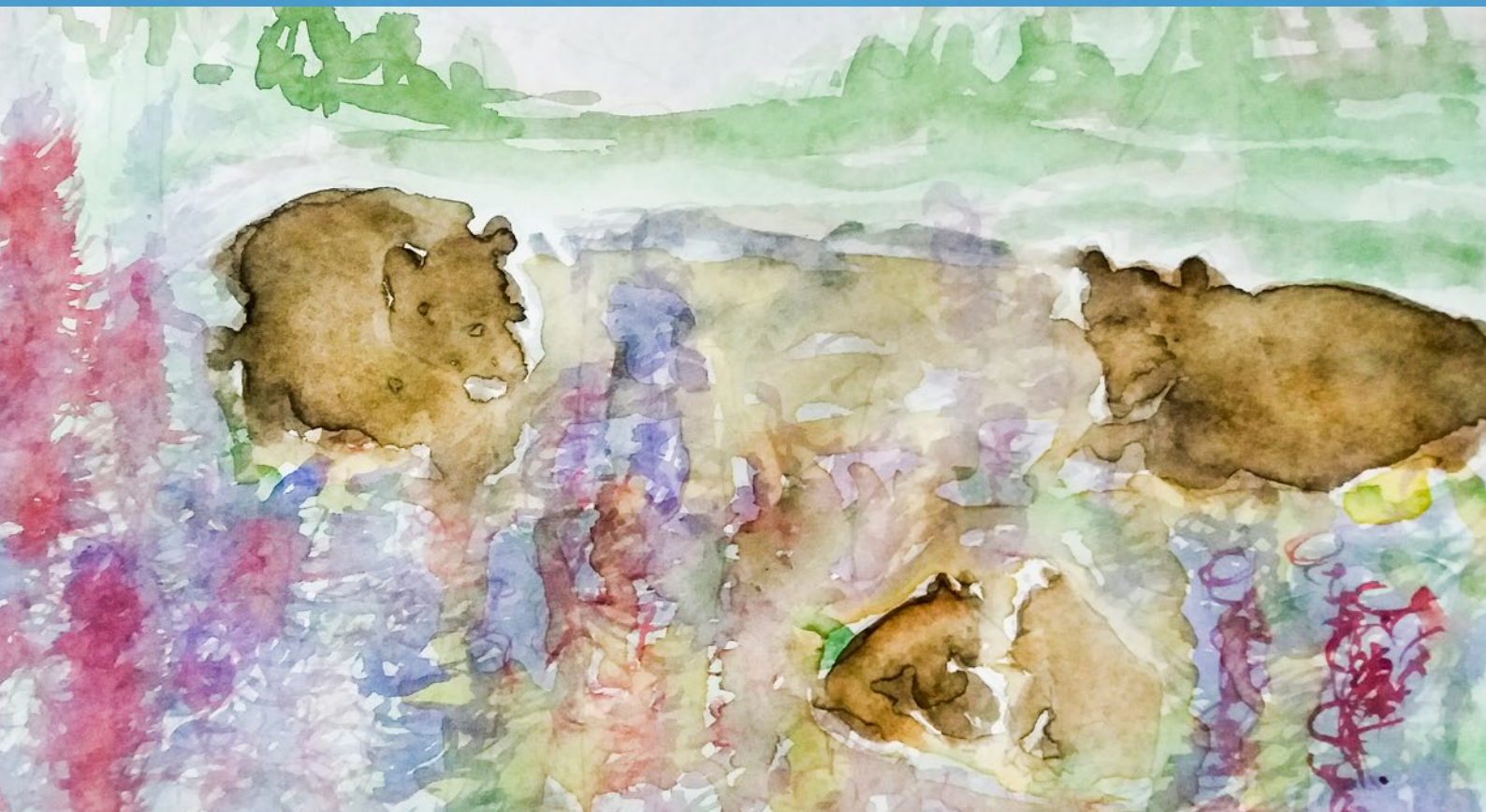

Adoptioperhe lastensuojelun asiakkaana

Opas adoptiovanhemmille ja sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille

© **Adoptioperheet ry**

Lehti 1/2018

Toimittanut: Päivi Suutari

Editointi: Veera Adolfsen

Taitto ja layout: Aleksi Jalonen

Kuvitus: Elli Parkkonen

Paino: Korsholms Tryckeri

Tämän oppaan valmistumisen mahdollistivat
Päivikki ja Sakari Sohlbergin Säätiö ja Veikkaus.

Sisällys

Lukijalle	4
Adoptioluvanhakijaa koskeva arviointi adoptiolautakunnassa: Tavoitteena pysyvä perhe lapselle MERJA VUORI	6
Adoptioperheen asiakkuus lastensuojelussa: joitain näkökulmia erityispiirteistä ja yhteistyöstä SANNA MÄKIPÄÄ	9
Adoptiovanhempien parisuhde voimavarana ja taistelutantereena PÄIVI SUUTARI	14
Koko perheen asia MILLA BERGMAN	18
Rasismi ja antirasismi osana adoptio- perheiden elämää ANNA RASTAS	21
Laitossijoitus vanhemmuutta tukemassa – kokemuksia adoptiokuraattori- toiminnasta ANJA WIKSTEDT	24
Adoptoitu nuori lastensuojelussa PIRKKO LEHTO-SALO	28
Ammattilaisnäkemys vertaistukiryhmä- toiminnasta SEIJA POIKONEN	31

Kokemuskirjoitukset

Saran tarina	34
”Vapaus iski vasten kasvoja”	36
”Jokainen ansaitsee tulla kuulluksi”	39
Otteita vanhempien kyselyvastauksista	43
Lastenpsyka AKA ”Redrum”	48
Adoptioäidin päiväkirjamerkintöjä	50
Pimennossa teinin tilanteesta	52
Lastensuojeluilmoitus rehtorista	55
Huostaanotto oli oikea ratkaisu nuorelleni – kiitos, lastensuojelu	57
Lopuksi	59
Linkkejä & materiaalivinkkejä	61

Lukijalle

Tämä opas kokoaa ensimmäistä kertaa Suomessa yksiin kansiin sekä ammattilaispuheenvuoroja että adoptio-perheiden kokemuksia lastensuojelun asiakkuudesta ja sitä edeltäneistä tukitoimista. Oppaan teksteissä liikutaan adoptioluvan hakijan arvioinnista kasvatus- ja perheneuvolatoiminnan, kouluterveydenhuollon ja laitoskokemusten kautta jälkihuollon jälkeiseen aikaan.

OPAS ON TARKOITETTU erityistarpeisten lasten adoptiovanhemmille ja heitä työssään kohtaaville ammattilaisille. Artikkelit keskittyvät adoptiospesifisiin erityistarpeisiin ja niiden aiheuttamiin haasteisiin arjessa. Adoptiospesifisillä erityistarpeilla tarkoitetaan tässä oppaassa sellaista ennen adoptiota lapselle muodostunutta kehityksellistä traumaa, joka vaikuttaa adoption jälkeen jatkaiseen adoptio-perheen jäseneyteen.

Olemme halunneet tuoda esiin niitä moninaisia näkökulmia, jotka liittyvät adoptio-perheiden lastensuojeluasiakkuuksiin. Niinpä ääneen pääsevät niin adoptio-perheiden parissa työskentelevät ammattilaiset, adoptiovanhemmat kuin aikuiset adoptoidut.

Oppaan rakenne

Opas jakautuu alkuosan asiantuntija-artikkeleihin, jotka luovat pohjan loppuosan kokemuskirjoituksille. Jokaisen asiantuntija-artikkelin lopussa on tiivistelmälaatikko.

Asiantuntijat

Ammattilaisosuuden aloittaa adoptiolautakunnan puheenjohtaja, sosiaalineuvos **Merja Vuori**, joka kirjoittaa adoptioluvan myöntämisperusteista. Hän valottaa sitä riskinarvioinnin ja riskien hallinnan ketjua, jonka tarkoituksena on minimoida adoptiolapsen kaltoin kohdelluksi tai huostaan otetuksi tuleminen todennäköisyys.

Adoptio- ja kiintymyssuhdeasioihin ja vuorovaikutukseen erikoistunut työnohjaaja (STOry) ja kouluttaja **Sanna Mäkipää** kertoo artikkelissaan tyypillisistä lastensuojelun asiakkuuteen liittyvistä taustatekijöistä adoptio-perheissä. Hän kirjoittaa ns. tutkivan työotteen merkityksestä ammattilaiskohtaamisissa adoptio-perheiden kanssa.

PsM, laillistettu psykologi, psykoterapeutti **Mirka Paavilainen** kertoo adoptiovanhempien keskinäisen parisuhteen erityispiirteistä ja kiintymystraumataustaisen lapsen vaikeuksista sietää vanhempiensa parisuhdetta. Hän taustoittaa lastensuojelutilannetta biologisesti lapsentomien adoptiovanhempien näkökulmasta.

TtM, perheterapeutti ET **Milla Bergman** työskenteli Erityinen sisarus -projektissa vuosina 2015–2017. Bergman keskittyy kirjoituksessaan erityistä tukea tarvitsevan lapsen sisarusten tilanteeseen. Hän korostaa, että erityislapsen sisarusten huomioiminen on olennaista ongelmien ennaltaehkäisyä.

YTT, dosentti **Anna Rastas** työskentelee akatemia-tutkijana Tampereen yliopistossa. Hänen artikkelinsa käsittelee rasismia osana kansainvälisesti adoptoidun lapsen perheen elämää. Rastas nostaa esiin rasismikokemusten kanssa elämisen haasteet adoptio-perheissä, joissa vanhemmilla ei ole omaa kosketuspintaa rasismiin.

Adoptiokuraattori **Anja Wikstedt** Yhteiset Lapsem-

me ry:stä kuvailee adoptiokuraattoritoiminnassa havaitsemiin yhdistäviä tekijöitä, joiden avulla vanhempien, lastensuojeluviranomaisten ja lastensuojelulaitoksen työntekijöiden yhteistyö on luotu sujuvaksi. Käytännön esimerkkejä hän nostaa esiin Ruotsissa toimineesta, ulkomailta adoptoitujen laitossijoitukseen erikoistuneesta Folåsa behandlingshem -yksiköstä.

Pirkko Lehto-Salo on psykiatrian ja nuorisopsykiatrian erikoislääkäri, filosofian tohtori sekä erityistason psykoterapeutti (TEO). Hän kirjoittaa mm. kiintymyssuhteen merkityksestä ja käyttäytymisen säätelyn vaikeuden vaikutuksista nuoruudessa. Lehto-Salo pohtii lastensuojelulaitoksen tehtävää nuorisopsykiatrian näkökulmasta.

Ammatinharjoittajana tukipalveluita adoptioperheille tuottava **Seija Poikonen** kirjoittaa vertaistukiryhmätoiminnasta, jota hän järjestää mm. lastensuojelun asiakaina oleville adoptiovanhemmille. Hän kuvaa yleisellä tasolla adoptiovanhempien kokemuksia ja välittää ammattilaisille perheiden toiveen varhaisesta tuesta.

Saimme apua oppaan sisällön jäsentämiseen ja puolisen langan löytämiseen kehityksen ja kasvatuksen erikoispsykologi, PsL **Pirjo Tuovilalta** ja hänen järjestämästään seminaarista marraskuussa 2017. Tuovila käyttää vaikeasti traumatisoituneiden, huostaan otettujen lasten ja nuorten parissa tehtävässä työssään Suomeen tuomaansa vuorovaikutteista vuorovaikutteista kehityspsykoterapiaa (DDP®) ja Theraplay®-terapiaa.

Kokemusosio

Oppaan kokemusosio alkaa kahden aikuisen adoptoidun, ”Saran” ja ”Jussin”, kokemustarinoilla. Molemmilla on tärkeää sanottavaa niin lastensuojelun ammattilaisille, adoptiovanhemmille kuin itseään nuoremmille adoptoiduillekin.

Adoptiovanhempien kokemuskooste pohjautuu Adoptioperheet ry:n keväällä 2017 toteuttaman kyselyn vastauksiin. Vastaajina oli noin 30 vanhempaa, joiden perheillä joko on lastensuojelun asiakkuus tai jotka muutoin tarvitsevat tukitoimia perhearjessaan.

Jatkuvasti vaihtuvat ammattilaiset ja altavastaajana olemisen tunne vievät monelta vanhemmalta voimia siltä tärkeimmältä: lapsen tukemiselta. Kaksi arjen kuvausta tukiviidakon pyörteistä herättää monia kysymyksiä tukijärjestelmästäme. Pohdittavaa riittää myös adoptiovanhemman kirjoituksessa, joka juridiselta osaltaan liittyy alaikäisen potilaan oikeuteen

päittää tietojensa antamisesta huoltajalle.

Koska osa adoptiolapsista on fyysisesti erityistarpeisia, annamme kokemusosiossa äänen hemofiliaa sairastavan lapsen äidille. Hänen päiväkirjamerkintänsä kuvaavat ensimmäisiä vuosia erityistarpeisen lapsensa yksinhuoltajana. Kokemusosion päättää vanhemman kiitos lastensuojeluviranomaisille.

Lisätiedot, kuvitus ja rahoitus

Oppaassa ei käsitellä adoptio- eikä lastensuojeluprosessin kulkua, koska molemmista löytyy valmiita tiiviitä kuvauksia internetistä. Niiden ja monen muun tärkeän lisätiedon linkit ja painetun materiaalin tiedot on listattu oppaan loppuun.

Akvarellikuvituksen oppaaseen on tehnyt psykoterapeutti ja taideterapeutti **Elli Parkkonen**. Kuvituksen pääaiheeksi valikoitunut karhu kuvaa lempeää voimaa ja sitkeyttä, jota erityislapsiperheissä tarvitaan. Vaihtuvat elämänvaiheet ja tunnetilat näkyvät kuvituksen värimaailmassa ja vuodenaajoissa.

Tämän oppaan toteuttamisen on taloudellisesti mahdollistanut **Päivikki ja Sakari Sohlbergin Säätiö**.

Vaikka emme pysty julkaisemaan oppaassa kaikkia kyselyvastauksia ja kokemustarinoita, on jokainen vastaanottamamme lause kokonaisuuden kannalta merkityksellinen.

Kiitämme lämpimästi kaikkia kirjoittajia, haastateltuja ja kyselyihin vastanneita, jotka ovat omalta osaltaan tehneet mahdolliseksi tämän oppaan syntymisen.

Toivomme, että tämä opas antaa taustatukea erityistarpeisten lasten adoptiovanhempien ja heidän perheidensä parissa työskentelevien ammattilaisten keskinäisiin kohtaamisiin.

Helsingissä maaliskuussa 2018

Adoptioperheet ry

”Erityistarpeisten lasten adoptioperheille tulisi määrätä sosiaalityöntekijä, joka kulkisi rinnalla alusta lähtien siihen asti kunnes lapsi on täysi-ikäinen. Ei valvomaan, eikä ohjaamaan tai arvioimaan, vaan tukemaan ja puolustamaan.”

Adoptioluvanhakijaa koskeva arviointi adoptiolautakunnassa: **Tavoitteena pysyvä perhe lapselle**

MERJA VUORI

Lapsen etu on ensisijaisesti otettava huomioon kaikissa adoptiota koskevissa päätöksissä. Kun lapsi ei voi elää syntymäperheessään, hänen etunsa mukaista on saada uusi, pysyvä perhe, joka parhaiten voi turvata hänelle tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin.

ADOPTIONHAKIJAA KOSKEVAN arvioinnin lähtökohtana on lapsen etu. Adoptioprosessi on hoidettava huolellisesti kaikkien osapuolten hyvinvointi ja oikeusturva varmistuen myös siksi, että adoptio on peruuttamaton oikeustoimi.

Adoptiovanhemman on oltava monin tavoin vahva, hyvin valmentautunut ja adoptioon motivoitunut, kos-

ka adoptiolapsi on aina taustansa takia erityinen ja siksi erityisen hoivan ja tuen tarpeessa. Lapsella on vähintään yksi erokokemus ja monesti myös muita pelottavia tai traumaattisia kokemuksia tai terveysongelmia. Kokemukset vaikuttavat hänen kehitykseensä ja käyttäytymiseensä koko elämän ajan. Tavanomaisen hoidon ja kasvatuksen lisäksi adoptiolapsi tarvitsee vähintään koko lapsuus- ja nuoruusikänsä ajan erityisen paljon vanhempiensa tukea ja huomiota. Adoptiolapsen erityiset tarpeet eivät aina ole etukäteen tiedossa. Ne voivat tulla ilmi vasta sen jälkeen, kun lapsi on tullut perheeseen.

Adoptiolautakunta on Suomen adoptiokeskusviranomainen, joka varmistaa turvallisen adoptioprosessin kansainvälisten sopimusten ja lain edellyttämällä tavalla sekä turvalliset vanhemmat adoptiolapselle. Lautakunnan adoptiolupajaosto arvioi luvanhakijan kelpoisuuden ja sopivuuden adoptiovanhemmaksi. Tämä on keskeinen kohta siinä riskinarvioinnin ja riskien hal-

linnan ketjussa, jonka tarkoituksena on torjua se vaara, että lasta kohdeltaisiin kaltoin tai hänet otettaisiin huostaan adoptiovanhempien voimavarojen loppuessa.

Lupaharkinta on hakijan voimavarojen yksilöllistä tarkastelua suhteessa hakijan lapsitavoitukseen ja adoptiolapsen tarpeisiin. Lisäksi hakijan on täytettävä laissa säädetty hakijan kelpoisuutta koskevat vaatimukset, joita ovat esimerkiksi hakijan enimmäisikä ja vähimmäisikä sekä hakijan ja lapsen välinen ikäero. Adoptiolautakunta ottaa päätöstä tehdessään kokonaisuutena huomioon kaikki hakijan yksilölliset olosuhteet. Näihin olosuhteisiin kuuluvat esimerkiksi hakijan riittävät terveydelliset, aineelliset ja muut voimavarat. Hakijan olosuhteiden on luvan myöntämishetkellä oltava sellaiset, että lapsi voisi tulla heti perheeseen.

Hakijan sopivuuden arviointi perustuu adoptiolupajaostossa edustettuna olevan moniammatillisen kokoonpanon asiantuntemukseen. Lautakunta käyttää arvioinnissaan hyväksi myös vakiintuneita, käytännön sosiaali- ja lastensuojelutyön kokemusten pohjalta luotuja arviointiperusteita, joita on kuvattu oppaassa Adoptio- neuvonta, Opas adoptio- neuvonnan antajille (Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki 2013). Hakijalla on oikeus hakea muutosta adoptiolautakunnan päätökseen hallinto-oikeudelta.

Adoptioprosessi alkaa aina adoptio- neuvonnalla. Lautakunnan päätöksenteon perustana on adoptio- neuvonnan antajan laatima kotiselvitys. Neuvonnan antajan on selvitettävä adoption edellytysten täyttymistä, arvioitava täytyvätkö ne ja kirjattava oma ammatillinen näkemyksensä näistä seikoista kotiselvitykseen.

Kotimaisen ja kansainvälisen adoption lupaharkinnassa hakijoita koskevat arviointiperusteet ovat lähtökohtaisesti samat. Adoptiolautakunta antaa perusteille kuitenkin erilaista painoarvoa sen mukaan, mistä lapsi adoptoidaan, koska ulkomailta adoptoidun ja kotimaasta adoptoidun lapsen vastaanottaminen ja vanhemmuus eroavat tietyin tavoin toisistaan. Merkitystä on myös sillä, onko kysymyksessä yksinhakija tai kahden vanhemman perhe, onko perheessä lapsia, ja haetaanko lupaa yhden tai usean lapsen adoptoimiseen, minkä ikäisen lapsen adoptiota haetaan, ja halutaanko adoptoida tietyiltä ominaisuuksiltaan erityistarpeinen lapsi.

Adoptioluvan voi saada, vaikka ei ole hyvätuloinen tai asu suuressa asunnossa. Asumisolosuhteiden ja toimeentulon pitää tuki olla riittävät. Taloudelliset ongelmat eivät saa haitata lapsen turvallista kasvua ja kehitystä.

Adoptiolautakunta on Suomen adoptio- keskusviranomaisena.

Adoptionhakijan henkilökohtaisista ominaisuuksista keskeisiä ovat riittävä fyysinen ja psyykinen terveys ja toimintakyky. Myös adoptiomotiivin kuvaukseen kotiselvityksessä kiinnitetään huomiota. Hakijan pitää olla kypsä adoptiovanhemmuuteen ja ymmärtää adoptiolapsen erityisyyden merkitys.

Lupa voidaan myöntää myös sellaiselle hakijalle, joka on kykenevä saamaan biologisen lapsen. Mahdolliset lapsettomuushoidot pitäisi olla käyty loppuun ennen luvan hakemista, koska kahta lasta ei voi odottaa yhtä aikaa. Lapsettomuuden surun sekä hakijan mahdollisten muiden vaikeiden tai traumaattisten kokemusten on oltava riittävällä tavalla käsitelty.

Jos hakijan perheessä on lapsia, lautakunta voi arvioida myös sitä, onko adoptiolapsen tulo perheessä olevien lasten edun mukaista. Kotiselvityksestä pitää käydä ilmi, miten perheessä olevat lapset on valmisteltu adoptiolapsen saapumiseen ja mikä on lasten oma mielipide asiasta. Tärkeää on myös, että tulevat isovanhemmat on valmisteltu uuden perheenjäsenen tuloon.

Yksinhakijan voimavarojen riittävyttä tarkastellaan suhteessa siihen, että lapsella on vain yksi vanhempi. Erityisen tärkeänä lautakunta pitää sitä, että yksinhakijalla on häntä käytännössä tukeva läheisverkosto. Kahden vanhemman perheessä läheisverkoston merkitys korostuu silloin, kun haetaan lupaa usean lapsen adoptoimiseen.

Adoptionhakijan pitää täyttää luvan myöntämisen hetkellä olleet edellytykset adoption vahvistamiseen saakka. Hakijan on ilmoitettava adoptiolautakunnalle olosuhteissaan tapahtuneesta olennaisesta muutoksesta. Tällaisia muutoksia ovat esimerkiksi avioero, raskaus, vakava sairaus, muutto toiselle paikkakunnalle taikka sijoitetun lapsen tai muun henkilön tulo samaan talouteen. Jos adoptiolautakunta katsoo, että olosuhdemuutos ei ole adoptoitavan lapsen edun kannalta olennainen, lupa saa jäädä voimaan.

Adoptiolapsen ja -perheen hyvinvoinnin turvaami-

seksi tarvitaan myös adoption vahvistamisen jälkeistä tukea. Adoptioneuvonnan antajan on selvitettävä perheen erityisen tuen tarve tarvittavassa laajuudessa ja tarvittaessa ohjattava heidät varhaisessa vaiheessa saamaan sosiaali- ja terveystalveluja taikka muuta apua ja tukea. Kaikissa tapauksissa nämä toimenpiteet eivät ole olleet riittäviä.

Kokonaisvaltaista tietoa adoptiolasten lastensuojelun asiakkuudesta ja sen syistä ei ole saatavilla. Systemaattisesti kerätty tieto olisi arvokasta niin adoptio-

lupaharkinnassa kuin myös jälkipalvelun tukitoimia järjestettäessä. Selvitys voitaisiin kenties tehdä kyselytutkimusta käyttäen. Lisäksi adoptiolasten ja -perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi pitäisi tietoa ja osaamista adoptioista ja lasten erityisyydestä viedä kaikkiin yhteiskunnan palveluihin, joita adoptoidut ja heidän perheensä käyttävät.

Kirjoittaja Merja Vuori on sosiaalineuvos ja Adoptiolautakunnan puheenjohtaja.

LYHYESTI

- **Adoptiolautakunta** on Suomen adoptiokeskusviranomaisen, joka varmistaa turvallisen adoptioprosessin kansainvälisten sopimusten ja lain edellyttämällä tavalla.
- **Adoptionhakijaa** koskevan arvioinnin lähtökohtana on lapsen etu.
- **Adoptiolapsen** erityiset tarpeet eivät aina ole etukäteen tiedossa.
- **Lupaharkinta** on hakijan voimavarojen yksilöllistä tarkastelua suhteessa hakijan lapsitöveeseen ja adoptiolapsen tarpeisiin.
- **Adoptionhakijan** henkilökohtaisista ominaisuuksista keskeisiä ovat riittävä fyysinen ja psyykinen terveys ja toimintakyky.
- **Jos hakijan perheessä on jo lapsia**, lautakunta voi arvioida myös sitä, onko adoptiolapsen tulo perheessä olevien lasten edun mukaista.
- **Adoptiolapsen ja -perheen** hyvinvoinnin turvaamiseksi tarvitaan myös adoption vahvistamisen jälkeistä tukea.
- **Kokonaisvaltaista tietoa** adoptiolasten lastensuojelun asiakkuudesta Suomessa ja sen syistä ei ole saatavilla.

Adoptioperheen asiakkuus lastensuojelussa: joitain näkökulmia erityispiirteistä ja yhteistyöstä

SANNA MÄKIPÄÄ

Osalla adoptoitavista lapsista on kehityksellinen, kiintymyssuhteisiin ja varhaiseen hoivaan kytkeytyvä traumatausta, joka vaikuttaa etenkin läheisiin ihmissuhteisiin. Kynnyksen avun pariin tulisi olla matala kaikille perheenjäsenille.

JOKAISEN ADOPTOITAVAKSI tulevan lapsen ja myös lapsen vastaanottavan perheen tilanne on yksilöllinen. Yhteistä kaikille lapsille on adoptiota edeltänyt lastensuojelun asiakkuus sekä vaihtuneet tai katkenneet varhaiset ja joskus myös myöhemmät ihmissuhteet. Isolla

osalla adoptiolasta toivovista vanhemmista on taustallaan biologinen lapsettomuus, joka voi olla joko primääriä tai sekundaarista. Noin 80 % adoptiolupaa hakevista on lapsettomia. Kolmantena osapuolena adoptiossa ovat lapsen biologiset vanhemmat, jotka ovat aina jollain tapaa osa uuden perheen elämää, joko konkreettisesti tai siinä, miten lapsi ja hänen uusi tai uudet vanhempansa kantavat menneisyyttä kehossaan ja mielessään. Adoptio sisältää sekä ihmiselämän suurinta surua että myös vastapainona valtavaa iloa.

Adoptiossa toisilleen tuntemattomat ihmiset alkavat rakentaa yhteistä. Kaikki osapuolet tuovat perheeseen omat kokemuksensa ja aiemman elämänsä. Suurimmalla osalla adoptioon tulevista lapsista on erilaisia haasteita, osalla pienempiä ja osalla taas suurempia.

Kaikesta valmistautumisesta ja sopivien vanhempien valinnasta huolimatta perhe on systeemi, joka uudessa elämäntilanteessa voi myös muuttua ennakoimattomasti. Sitä, millaiseksi jonkun tietyn perheen ja sen eri jäsenten elämä muotoutuu adoption jälkeen, on mahdotonta sanoa ennen kuin tuota elämänvaihetta aletaan elää. Ei ole olemassa täydellistä adoptiovanhempien valinta- eikä valmennusprosessia eikä täydellistä adoptiosijoitusta. On vain elämää, joka rakentuu ajan kanssa.

Kehityksellinen trauma ja sen vaikutukset

Adoptioon tulevien lasten ja heidän perheidensä avun tarve sekä lasten traumatisoituneisuuden aste vaihtelevat paljon, samoin se, miten lasten traumat heidän ja heidän uuden perheensä elämään vaikuttavat. Toisten perheiden avun tarve on ilmeinen heti adoption jälkeen ja jatkuu pitkään. Esimerkiksi erityistarpeisten lasten adoptioissa perheillä on usein jo ennen lapsen tuloa valmiina suunnitelma tarvittavista palveluista. Osa lapsista taas saattaa tietyissä elämänvaiheissa työskennellä enemmän vaikkapa identiteettiinsä liittyvien kysymysten kanssa: tällöin perheet voivat hakea apua näiden asioiden käsittelyyn. Osa adoptoiduista ei tarvitse elämänsä aikana lainkaan ulkopuolista apua, vaan elää hyvin vanhempiensa ja muiden sosiaalisten verkostojensa tuella, ja osa taas on hyvin traumatisoituneita. Yksittäisen lapsen tai perheen tuen tarvetta on hyvin vaikea etukäteen ennustaa.

Osalla adoptoitavista lapsista on ns. kehityksellinen, kiintymyssuhteisiin ja varhaiseen hoivaan kytkeytyvä traumatausta, joka on tavallinen myös monella sijaishuollon parissa olevalla lapsella. Kehityksellisellä traumalla tarkoitetaan varsin monimuotoista ja pitkäaikaista, useita ja toistuvia traumatisoivia tapahtumia ja toimintatapoja sisältävää vaurioitumista, joka tapahtuu lapsuuden aikana erityisesti läheisissä ja lapsen kehitykselle keskeisissä ihmissuhteissa. Tämänkaltaisella traumatisoitumisella on sekä välittömiä että pitkäaikaisia vaikutuksia. Vastakohtana kehitykselliselle traumalle on yksittäinen trauma, joka aiheutuu jostain äkillisestä ja henkilöä vaurioittaneesta yksittäisestä tapahtumasta, kuten onnettomuudesta. Trauma on aina yksilöllinen kokemus ja vaatii syntyäkseen subjektiivisen kauhun, pelon tai avuttomuuden kokemuksen. Osa adoptioon tulevista lapsista on traumatisoitunut molemmilla tavoilla, osa taas ei. Nykytietämyksen mukaan se, kuka traumatisoituu ja kuka taas ei, kytkeytyy olosuhteiden ohella myös yksilön

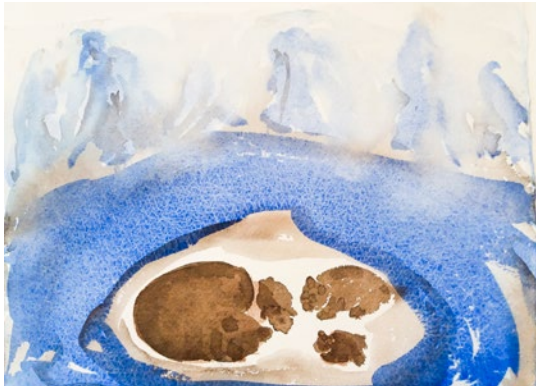
psykkiseen rakenteeseen sekä vaikeuksista selviytymisen kyvykkyyteen ja joustavuuteen, ns. resilienssiin.

Kehityksellistä, aiemmin koettuun vanhemmuuteen tai hoivasuhteisiin liittyvää traumaa mukanaan kanta van lapsen kasvattaminen on usein hyvin vaativaa. Lapsen oireilu kohdistuu ja näyttäytyy erityisesti läheisimmässä ihmissuhteissa. Joskus vanhempien on lähes mahdotonta saada heitä auttavia asiantuntijoita uskomaan omia kokemuksiaan ja arkeaan kotona erittäin vaativan ja vakavasti oireilevan, mutta muissa ihmissuhteissaan suorastaan hurmaavan ja adekvaatisti toimivan lapsen tai nuoren kanssa. Hurmaaminen, manipulointi ja aikuisten kääntäminen toisiaan vastaan ovat kehityksellisesti traumatisoituneen lapsen keinoja kontrolloida elämäänsä ja siinä olevia aikuisia sekä pitää elämänsä langanpäät omissa käsissään. Sekä vanhempien että ammattilaisten tulee olla tästä tietoisia ja varuillaan ns. splittaamisen eli aikuisten toisiaan vastaan kääntämisen suhteen. Lapsi saattaa lisäksi hyvinkin sinnikkäästi pyrkiä toistamaan esimerkiksi hylkäämistraumaansa katkaisemalla välejä ja testaamalla uusia aikuisia monin eri tavoin. Hylkäämistrauman aiheuttamaa sisäistä, yleistynyttä häpeää lapsi saattaa torjua esimerkiksi valehtelulla, varastamisella ja muulla epäsosiaalisella käyttäytymisellä.

Adoptioperheen tulo lastensuojelun asiakkaaksi

Yleisimpiä tilanteita, joissa adoptioperhe tulee lastensuojelun asiakkaaksi, ovat lapsen kanssa pärjäämisen ongelmat, koulunkäynnin vaikeudet tai muu suuri huoli lapsen ja perheen jaksamisesta ja selviämisestä arjessa. Asiakkuus voi alkaa joko yhteydenotolla päivähoidosta tai koulusta tai vanhempien omalla yhteydenotolla. Työkokemukseni perusteella voin sanoa, että adoptiovanhemmat ottavat itse yhteyttä lastensuojeluun keskimääräistä useammin muihin vanhempiin verrattuna. Tyypillistä on myös se, että vanhemmat ovat ennen lastensuojeluun tuloa hakeneet lapselleen aktiivisesti apua lukuisten eri palvelujen parista ja valitettavasti myös hyvin usein tulleet toistuvasti torjutuiksi ja ei-ymmärrettyiksi.

Usein keskimääräistä koulutetummat ja asioita ajamaan kykenevät vanhemmat saattavat näyttäytyä ammattilaisille vanhempina, jotka pärjäävät itsekin, etenkin jos palveluihin jonottaa paljon vanhempia, joiden vanhemmuuden kyvyt ovat sillä hetkellä tai pysyvä-

Lapsen oireilu kohdistuu ja näyttäytyy erityisesti läheisimmissä ihmissuhteissa.

ti heikkommat. Lisäksi osa ammattilaisista ei näe lapsen taustaa nykyisen huolehditun ja hoidetun lapsen ”ilmiasun” läpi: ajatellaan, että kun lapsi on uudessa perheessään ja toimivan vanhemmuuden piirissä, eivät asiat voi olla huonosti. Itse asiassa tilanne voi olla se, että lapsi tai nuori alkaa oireilla voimakkaasti vasta pitkään perheessä oltuaan, kun hän kokee olonsa tarpeeksi turvalliseksi. Oireilun kautta lapsi työstää omaa menneisyyttään.

Adoptiovanhemmuuden haasteita: masennus, myötätuntouupumus ja sijaistraumatisoituminen

Adoptioperheiden vanhemmuus on pääsääntöisesti toimivaa, toisin kuin monen muun lastensuojelun palveluita käyttävän perheen kohdalla. Toki myös adoptiovanhempien elämä saattaa kriisiytyä: tulee avioero, vakavia sairauksia tai päihde- tai mielenterveysongelmia. Lisäksi joidenkin adoptiovanhempien voi olla vaikea hakea ja ottaa apua vastaan, kun he ovat ennen adoptiota joutuneet vakuuttamaan usealle taholle olevansa hyviä vanhempia. Myös toistuvat kokemukset siitä, ettei tule ongelmiseen ymmärretyksi, nostavat kynnystä hakea ja ottaa vastaan apua. Jokaisen perheen tarina on kuitenkin ainutkertainen ja tulisi sellaisena käsitellä.

Adoptiovanhemmillä voi ilmetä melko pian lapsen

kotiin tulon jälkeen adoption jälkeistä masennusta, joka vertautuu tutkimusten mukaan oireiltaan ja vaikutuksiltaan synnytyksen jälkeiseen masennukseen. Masennusoireet tulisi tunnistaa peruspalveluiden, kuten neuvolan, mutta myös lapsen perheeseen tulon jälkeistä adoptio-neuvontaa antavien sosiaalityöntekijöiden parissa.

Ne vanhemmat, jotka altistuvat pitkäkestoisesti oman lapsensa syvälle tarvitsevuudelle ja traumoille, voivat myös myötätuntouupua tai sijaistraumatisoitua. Myötätuntouupumus ja sijaistraumatisoituminen alkavat ilmiöinä olla vähitellen tunnettuja ja myös tunnustettuja eri auttamis- ja ihmishuuhdealojen henkilöstön parissa. Niitä kuvataan useimmiten seurauksena empaattisesta asetelmasta ja työskentelystä traumatapahtumia kohdanneen ihmisen kanssa. Uupuminen on vaarana erityisesti, jos ihmisen elämään lisäksi kasautuu muusta elämäntilanteesta johtuvaa taakkaa tai omat traumaattiset muistot aktivoituvat. Auttajan oireet voivat olla hyvin samankaltaisia kuin trauman kokeneella henkilöllä, mm. painajaisunia, muistamattomuutta, ärtymystä, toimintakyvyn laskua ja tunne-elämän latistumista. Sijaistraumatisoituminen eroaa loppuun palamisesta siinä, että se voi tapahtua hyvinkin nopeasti ja ennakoimattomasti. Välittämisellä on aina oma hintansa.

Myötätuntouupumusta työssään ja kirjoissaan laajalti käsitellyt psykoterapeutti ja työnhajaaja Leena Nissinen toteaa, että emotionaalille kuormitukselle altistaa myös tietoisuus autettavien moniongelmaisuudesta ja rajallisista voimavaroista: autettavien kokemusten tuskallisuus ja voimakkuus lisäävät auttajan kuormaa. Lisäksi riskiä kasvattaa se, että trauman kokeneilla on voimakkaita emotionaalisia tarpeita, joihin vastaaminen saattaa ylittää auttajan voimavarat. Autettava voi myös olla hyvin epäluuloinen auttajaa kohtaan. Nissisen mukaan erityisen haavoittavia ja uupumiselle altistavia ovat tilanteet, joissa autettavat ovat lapsia, sillä heidän turvattomuutensa ja haavoittuvuutensa herättää voimakkaita tunteita.

Adoptiovanhemman roolista käsin uupumisriski korostuu, koska kyseessä on ammatillisen suhteen sijaan intiimi, lapsen ja vanhemman välinen suhde, jonka varaan lasketaan usein paljon. Suhteet sisältävät toiveita siitä, että lapsi voisi oppia kiintymään, luottamaan ja rakastamaan ja sitä kautta eheytytään mahdollisimman paljon aiemmista kokemuksistaan. Vanhempien on vaikea välttää emotionaalista kuormittumista, kun lapsi ja hänen hätänsä kohdataan aidosti jakamalla. Li-

säksi myös kokemukset siitä, että oikeaa ja tilannetta ymmärtävää apua ei ole saatavilla, lisäävät myötätun-
touupumisen ja sijaistraumatisoitumisen riskiä. Adop-
tiovanhemman uupumisreaktiot ovatkin useimmiten
normaaleja ilmiöitä epänormaalien asioiden yhteydes-
sä: sisäisesti elossa olevan ihmisen kuuluu reagoida lä-
heisen ihmisen hätään.

Sijaishuollon parissa on tunnistettu, että myötätun-
touupumusta ja sijaistraumatisoitumista voidaan estää
tarjoamalla traumataustaista lasta kasvattaville van-
hemmille valmentautumista ja koulutusta tehtävään.
Ne auttavat ymmärtämään ja pitämään huolta omasta
ja koko perheen hyvinvoinnista ja jaksamisesta. Per-
heen arjen, vuorovaikutussuhteiden ja omien taustojen
jatkuva reflektointi vanhempien kesken ja työnohjauk-
sessa auttavat perhettä pysymään toimintakykyisenä ja
auttamaan lasta.

Valitettavasti adoptioperheiden kohdalla ei ole ole-
massa vastaavaa tukijärjestelmää lapsen perheeseen tu-
lon jälkeen. Adoptiota edeltävä neuvonta ja valmennus
eivät yksin riitä, vaan asiantuntevaa tukea tarvittaisiin
perheen ja lapsen eri kehitysvaiheissa, etenkin jos lapsi
oireilee traumatisoitumistaan voimakkaasti. Kynnyk-
sen avun pariin tulisi olla matala ja apua helposti saata-
villa perheen sitä tarvitessa. Yleistä traumatietaisuuden
tasoa on myös syytä nostaa sekä adoptiovanhempien
että heille palveluja tarjoavien ammattilaisten parissa.

Yhteistyö adoptiovanhempien ja -perheen kanssa

Adoptiovanhempien kanssa tehtävän yhteistyön suh-
teen lastensuojelussa on oleellista ymmärtää traumati-
soitumisen ja erityisesti kehityksellisen trauman omi-
naispiirteitä ja ilmenemistapoja yhtäältä lapsessa ja toi-
saalta perhesysteemissä. Lisäksi on hyvä pitää mielessä
adoptiovanhemmuuden haasteet, kuten lapsettomuus-
tausta ja siihen liittyvien kelpaamattomuuden ja mui-
den raskaiden kokemusten mahdollinen uusi aktivoi-
tuminen lapsen ongelmien myötä, sekä myötätun-
touupumisen ja sijaistraumatisoitumisen ilmiöt. On tärkeää
kytkeä vanhemmat tiiviisti mukaan lapsen auttamiseen,
ovathan he lapsensa parhaita asiantuntijoita. Vanhem-
milla on paljon annettavaa ja usein myös adoptioon liit-
tyvää osaamista ja tietoa, jota hyödyntää. Jotkut van-
hemmat ovat kokeneet heitä kohdeltavan avuttomina
ja osaamattomina: he ovat jääneet sivuun lapsen asioita
hoidettaessa. Lapsen ja vanhempien sekä perheen ja su-

On tärkeää kytkeä van- hemmat tiiviisti mukaan lapsen auttamiseen, ovat- han he lapsensa parhaita asiantuntijoita.

kulaisten välisiä suhteita olisi tärkeä kannatella ja pitää
yllä myös huostaanottotilanteissa. Ilman näitä verkos-
toja esimerkiksi aikuistumassa oleva, ulkomailta adop-
toitu nuori voi jäädä täysin yksin nykyisessä kotimaas-
saan. Lisäksi on tärkeää huomioida sisarusuhteiden
ylläpito sekä mahdollisuuksien mukaan myös perheen
mahdolliset muut adoptoidut lapset, joiden tarpeisiin
tulee myös kiinnittää huomiota.

Mikäli lapsi sijoitetaan kodin ulkopuolelle, olisi sijoi-
tuspaikassa tärkeää olla erityistä ymmärrystä adoptios-
ta ja kehityksellisestä traumasta. Lisäksi sijoituspaikassa
tulisi olla halua ja rakenteita tehdä tiivistä yhteistyötä
vanhempien ja lapsen muun lähiverkoston kanssa. Si-
joituspaikan valinta pitäisi tehdä siten, että muutokset
minimoidaan ja paikka on mahdollisimman pysyvä.
Adoptoidut lapset ja nuoret hyötyvät selkeistä raken-
teista ja tuesta mm. koulunkäynnissä.

Vanhemmat olisi tärkeä kytkeä mahdollisimman
paljon mukaan jo lapsen ja nuoren tilanteen kartoituk-
seen ja ratkaisujen pohdintaan. Ns. ”tutkiva työote”, jos-
sa vanhemmat ovat tärkein mahdollinen resurssi lapsen
parhaaseen auttamiseen, on todettu varsin toimivaksi.
Sen sijaan ”puolesta tai ennalta tietäminen”, jossa ei ky-
sytä eikä kuunnella, ovat tehokkaita yhteistyön tappa-
jia. Ammattilaisella on aina suurempi vastuu tilanteen
onnistumisesta ja toimivan yhteistyön rakentamisesta
vanhempien kanssa kuin vanhemmilla itsellään. Mo-
nella adoptiovanhemmalla ei ole kokemusta lastensuo-
jelun kanssa asioimisesta eikä välttämättä muustakaan
viranomaisten kanssa tehtävästä yhteistyöstä adoptio-
neuvontaa lukuun ottamatta. Sosiaalityön maailma ja
toimintatavat voivat olla varsin vieraita heille. Kuulluk-
si tuleminen, arvostaminen ja keskinäinen luottamus
ovat luonnollisesti oleellisia yhteistyön lähtökohtia. Ns.
validoivan työotteen kohtaamisessa kuullaan ja kuun-

nellaan, kysytään lisää, puhutaan suoraan mutta arvostavasti ja tarkistetaan asiakkaalta, olenko ymmärtänyt asiat oikein. Validoivan työtteen on todettu laskevan asiakkaan stressitilaa ja mahdollistavan luottamuksen ja sen myötä yhteistyön syntymisen.

Vanhempien hätä on usein suuri ja kokemus siitä, ettei meitä voi kukaan auttaa, voimakas. Adoptiovanhemmat ovat sitoutuneet hoitamaan heille monen eri tahon uskomaa lasta. Lastensuojelun piiriin tullessaan he ovat usein jo yrittäneet löytää monenlaisia ratkaisuja tilanteeseen ja hakeneet apua eri puolilta. Usein alkuvaiheessa tarvitaan kuuntelemisen ja vakavasti ottamisen lisäksi myös paljon kannattelua. Jos mahdollista, vanhemmille olisi esimerkiksi kodin ulkopuoliseen

sijoitukseen päädyttyä hyvä varata omat työntekijät, joiden puoleen heidän on vaivatonta kääntyä apua ja kuuntelijaa tarvitessaan.

Lisäksi on hyvä tehdä verkostomaista yhteistyötä ja kytkeä työskentelyyn mukaan tarvittaessa myös trauma- ja adoptioasioiden asiantuntijoita. Keskeistä verkostotyöskentelyssäkin on keskinäinen luottamus ja arvostus toisen ammattitaitoa ja/tai vanhemmuutta kohtaan. Näin voidaan yhteistyössä rakentaa toimivia ja adoptoidun lapsen edun mukaisia ratkaisuja.

TtM, terveydenhoitaja Sanna Mäkipää on adoptio- ja kiintymyssuhdeasioihin ja vuorovaikutukseen erikoistunut työnohjaaja (STOry) ja kouluttaja.

LYHYESTI

- **Kehityksellisellä traumalla** tarkoitetaan varsin monimuotoista ja pitkäaikaista, useita ja toistuvia traumatisoivia tapahtumia ja toimintatapoja sisältävää vaurioitumista, joka tapahtuu lapsuuden aikana erityisesti läheisissä ja lapsen kehitykselle keskeisissä ihmissuhteissa.
- **Kehityksellistä**, aiemmin koettuun vanhemmuuteen tai hoivasuhteisiin liittyvää traumaa mukanaan kantavan lapsen kasvattaminen on usein hyvin vaativaa.
- **Joskus vanhempien** on vaikea saada heitä auttavia asiantuntijoita uskomaan arkeaan kotona erittäin vaativan ja vakavasti oireilevan, mutta muissa ihmissuhteissaan adekvaatisti toimivan lapsen tai nuoren kanssa.
- **Adoptiovanhemmilla** voi ilmetä adoption jälkeistä masennusta, joka vertautuu tutkimusten mukaan oireiltaan ja vaikutuksiltaan synnytyksen jälkeiseen masennukseen.
- **Pitkäkestoisesti** lapsensa syvälle tarvitsevuudelle ja traumoille altistuvat vanhemmat voivat myös myötätuntouupua tai sijaistraumatisoitua.
- **”Tutkiva työote”**, jossa vanhemmat ovat tärkein mahdollinen resurssi lapsen parhaaseen auttamiseen, on todettu varsin toimivaksi adoptiovanhempien kanssa työskenneltäessä.

Adoptiovanhempien parisuhde voimavarana ja taistelutantereena

PÄIVI SUUTARI

Adoptiovanhempien tie vanhemmiksi on ollut usein vaikea. Se näkyy myös siinä, kuinka vanhemmat kokevat lastensuojeluprosessin. Lapsen kiintymystrauma saattaa vaikuttaa suuresti vanhempien parisuhteeseen, muistuttaa laillistettu psykologi, psykoterapeutti Mirka Paavilainen.

ADOPTIOPERHEEN LASTENSUOJELUKRIISISSÄ ei ole kyse vain senhetkisen elämäntilanteen herättämistä tunnereaktioista. Vanhempien aiemmat traumat lapsen saamisen vaikeuksista toistuvat, kun uhkana on jälleen lapsen

menettäminen. Menneisyyden menetykset voimistavat nykytilanteen kokemuksia ja voivat saada aikaan yllättäviä ja vaikeaselkoihiakin tunnereaktioita.

Adoptiovanhempia työssään usein kohtaavana **Mirka Paavilainen** korostaa, että lastensuojelun henkilöstön olisi tärkeää ymmärtää se syyllisyyden, pettymyksen ja häpeän määrä, jota adoptiovanhempi voi tuntea perhetilanteen kriisiytyessä. Myös lapsettomuustaus-taisen adoptiovanhemman riski uudelleentraumatisoitumiseen on syytä tiedostaa.

”Tärkeintä olisi ymmärtää, miksi esimerkiksi huostaanotto pelottaa niin paljon. Vanhemmilla voi olla takanaan lapsettomuustutkimukset ja hedelmöityshoidot, keskenmenoja, kohtukuolemia, pitkä ja epävarma adoptio-odotus ja lopuksi vuosia oireilevan lapsen kanssa ilman riittävää tukea.”

Lastensuojelussa esiin nousevat tunteet linkittyvät suoraan näihin aiempiin menetyksiin ja kriisikokemuksiin. Vanhemmaksi tuloon liittyvien seikkojen lisäksi adoptiovanhemmalla voi Paavilaisen mukaan olla myös varhaisvaiheiden traumoja, jotka eivät ole estäneet adoptioluvan saamista, mutta nousevat esiin vaikeassa elämäntilanteessa.

Paavilaisen mukaan adoptiovanhemmalle saattaa tulla kriisiin keskellä ajatus, että häntä rangaistaan jostain tai ettei hän olisi koskaan ansainnutkaan lapsia. Myös tunne lapsen biologisten vanhempien, viranomaisten ja lastenkodin henkilökunnan pettämisestä voi nousta voimakkaana pintaan. Etenkin huostaanottotilanne on lapsettomuustaukselle ihmiselle erityisen herkkä.

Lapsen kiintymystrauma ja parisuhde

Tutkimusten mukaan lapsen tulo perheeseen heikentää hetkellisesti parisuhdeytyytyvää suhteita. Jos lapsella on jokin erityistarve ja häntä on odotettu traumaattisten vaiheiden läpi pitkään, on lapsen saamisella vielä paljon tavanomaista suurempi vaikutus parisuhteeseen.

Adoptiolapsen kiintymystrauman vaikutusta parisuhteelle on ulkopuolisten – joskus jopa ammattilaisten – vaikea ymmärtää. Paavilainen sanoo, että osa adoptiolapsista ei yksinkertaisesti kestä vanhempiensa keskinäistä onnea eikä muita kuin kahdenvälisiä suhteita.

”Traumataustainen lapsi voi perheessä kokea tavallisen arjen äärimmäisen ahdistavana ja pyrkiä sabotoimaan myös vanhempien välejä. Hän koettaa estää vanhempien keskinäisen keskustelunkin. Tällaisten lasten vanhempia lähinnä suuttavat perinteiset parisuhdevinkit, kuten ’kysy puolisoasi kuulumisia’. Lapsi ei kestä sitä yhtään, koska hän ei varhaisen vaillejäämisen seurauksena pysty käsittelemään vanhemman huomion jakamista.”

Paavilaisen mukaan osa vanhemmista jaksaa sinnikkäästi jatkaa ja siedättää lasta. Lapsi ei mene rikki siitä, että vanhemmilla on suhde, ja vanhempien parisuhteen ylläpitäminen on yksi rajojen laittamisen muoto. Osa vanhemmista kuitenkin ryhtyy luontaisesti rajaamaan keskinäistä keskustelua, koska lapsi ei kestä sitä.

”Siitä saadaan helposti itseään ruokkiva negatiivinen kehä, joka ei välttämättä lopu koskaan, ellei lapselle haeta ja saada apua. Normaalisti kiintyvän adoptiolapsen kohdalla – siis adoptiolapselle normaalisti – tilanne menee ennemmin tai myöhemmin ohi.”

”Traumataustainen lapsi voi kokea tavallisen arjen äärimmäisen ahdistavana ja pyrkiä sabotoimaan vanhempien välejä.”

Monet keskustelua rajaavista vanhemmista hautaavat keskinäisen kommunikaationsa lapsen etua ajatellen. Paavilainen näkee yhteyden tämän toimintatavan ja adoptio-odotuksen välillä.

”Koko adoptio-odotusajan vanhemmille on korostettu vanhemman ja lapsen välisen kiintymyssuhteen tärkeyttä. Heidät on valmennettu keskittymään siihen, millaiseksi suhde lapseen muodostuu. Ei ole ihme, että on helppoa ’sokeutua’ muille suhteille ja elää perhe-elämää ikään kuin vain suhteella lapseen olisi merkitystä. Epäonnistuminen kiintymyssuhteen muodostamisessa lapseen pelottaa niin paljon, että suhde puolisoon uh-rataan adoptio-odotuksen tiimellyksessä.”

Kriisi riskinä parisuhteelle

Kun arki on vaikeaa, vanhemman oma kiukku, pettymys ja viha täytyy käsitellä jollain tavoin tai ainakin sijoittaa johonkin. ”Mihin ne tunteet käännetään, kun aikaa, resursseja ja mahdollisuuksia niiden käsittelyyn ei erityislapsiperheen arjessa juuri ole? Ei ainakaan lapseen, sillä eihän adoptiovanhemmalla mielestään sovi olla vaikkapa vihan tunteita lastaan kohtaan”, Paavilainen toteaa.

Myös itseä ehkä pyritään suojelemaan vaikeilta tunteilta, jotta toimintakyky säilyy, joten puoliso voi olla sopivin kohde turhaumien purkamiselle. Siksi osa haastavaa perhearkea elävistä vanhemmista syyttää tilanteen vaikeutumista puolisoa ja hakee syytä lapsen oireiluun puolison erilaisista toimintatavoista.

”On luonnollista yrittää hakea jotakin syytä ja selitysmallia lapsen oireilulle tai sen jatkumiselle. On kuitenkin tosi raadollista, että juuri se ihminen, jonka kanssa piti olla kaikkein läheisin, joutuu tulilinjalle.”

Tyypillisesti puolisoista toinen syöksyy kiintymyssuhteeseen lapsen kanssa ja toinen keskittyy omiin pro-

jekteihinsa, kun ei saa enää yhteyttä puolisoon. Elämän valtaa ehkä kokonaan työ tai maratonharjoittelu. Joku masentuu, ja toinen saattaa miettiä, että puoliso kannattaisi laittaa vaihtoon.

Kriisi voi myös lähentää

Ellei vaikeuksia lähde pakenemaan, voi suhteen kokea entistä tiiviimmäksi. Voi käydä samoin kuin niille lapsettomille pareille, jotka kokevat tuloksettomiksi jääneiden hoitojen lopettamisen lopulta yhdistäneen heitä.

Jos parisuhde on toimiva, ei mistään saa niin hyvää tukea kuin siitä. Paavilaisen mukaan puolisoiden lähenytyminen voi kuitenkin vaatia tavallaan adoptioneuvonnan kiintymyskeskeisten oppien uudelleentulkintaa, ja se on siksi vaikeaa. Paljon helpompaa on pitää keskiössä lapsi kiintymyssuhteen kehittymisen näkökulmasta. ”Arki vaatii tietoista päätöstä siitä, ettei käänny puolisoaan vastaan.”

Herkkäaistiset lapset ovat jatkuvasti ns. tuntosarvet pystyssä. Lapsen oireilu aiheuttaa vanhempien välistä ristiriitaa, jonka lapsi aistii ja joka lisää lapsen oireilua. ”Siksi parisuhdetilanteeseenkin olisi hyvä puuttua, vaikka kiintymystraumaa oireilevan lapsen vanhemmilta se vaatii erityisen paljon”, Paavilainen sanoo.

Kriisin aikana toivo ei välttämättä asu molemmissa puolisoissa samanaikaisesti, mikä vaikeuttaa tilannetta. Pitäisi olla puolison puolella ja pyrkiä läheiseen suhteeseen, mutta samalla on pidettävä itsensä erillään puolison huonoista tunteista.

”Huostaanoton uhka tarkoittaa yleensä sitä, että jos yksi on epätoivoinen ja tunne falskaa toiseen, ovat molemmat jatkuvasti epätoivoisia. Vanhemmat sanovat kyllä paljon sitäkin, että kun asian tiedostaa, tilanne alkaa helpottua. Toinen voi olla huonolla tuulella ilman, että se tarttuu itseän, ja paremmalla päällä oleva voi lohduttaa toista.”

Adoptiovanhemmilla on yleensä takanaan pitkät avioliitot, joissa monet perusasiat ovat alun perin kunnossa ja toisen tunteminen hyvällä tasolla. Jos liiton onnistuu pitämään toimivana kriisitilanteessa, on sillä iso merkitys molempien jaksamisen kannalta. Puolison ainutlaatuinen tuki voi omalta osaltaan ylläpitää adoptiovanhemman mielenterveyttä.

Myötätunto ja toivo kannattelevat

Paavilainen korostaa itsemyötätunnon tärkeyttä vaikeimpina hetkinä, kuten huostaanoton yhteydessä.

Kiukku ja viha terveydenhuoltoon ja lastensuojelua kohtaan ovat normaaleja tunteita.

Kaikki lähtee siitä, että pystyy suhtautumaan itseensä ja puolisoon lempeästi lapsen vaikeuksista huolimatta. Vaikka lapsi ei pystynytäkään elämään perheolosuhteissa aikuisuuteen asti, on adoptiovanhempi kuitenkin todennäköisesti saanut annettua lapselle paljon hyvää alkutilanteeseen nähden. Sijoitus ei pyyhi pois kaikkea.

Usein yhteys lapseen saadaan takaisin, ja sijoitus jää väliaikaiseksi. Suhteet voivat normalisoitua. Siinä auttaa se, että adoptiovanhempien kotona ei yleensä ole sellaisia ongelmia, ettei sinne voisi palata.

Riittävän avun saaminen lapselle on edellytys sille, että vanhemmat pystyvät keräämään voimia ja rakentamaan keskinäistä suhdettaankin uudelleen, mikäli puolisoiden välinen yhteys on heikentynyt kuormituksen keskellä.

Parisuhdetta voi hoitaa kriisinkin keskellä ammatillisavun turvin, jos siihen vain pystyy järjestämään aikaa. Joskus jo muutama pariterapiakäynti voi auttaa pysäyttämään parisuhteessa vallitsevan negatiivisen kehän, jolloin vanhemmat jaksavat taas paremmin haastavaa elämäntilannetta.

Monet vanhemmat tuntevat ymmärrettävästi katkeruutta siitä, ettei heitä ole pystytty auttamaan riittävän aikaisin. ”Katkeruus peittää alleen surua siitä, että näin

on käynyt. Asia on valtavan suuri surtavaksi, ja on tahoja, joihin vihan ja surun voi kohdistaa. Kiukku ja viha terveydenhuoltoa ja lastensuojelua kohtaan ovat normaaleja tunteita.”

Vanhemman itsesyytökset saattavat olla valtavia, kun on valmistautunut vanhemmuuteen niin pitkään ja sit-

ten kokee epäonnistuneensa. Paavilainen korostaa, että itsesyytöksistä ja katkeruudesta olisi tärkeä päästä eteenpäin.

”Kaikkia lapsia ei voi edelleenkään auttaa niin paljon, että lapsi pystyisi asumaan koko kasvuvaiheensa kotona. Siitä ei ole syytä ruoskia itseään loppuelämäänsä.”

LYHYESTI

- **Lastensuojelun työntekijöiden** on hyvä tiedostaa lapsettomuustausaisen adoptiovanhemman riski uudelleentraumatisoitumiseen perhetilanteen kriisiytyessä.
- **Osa adoptiolapsista** ei kestä vanhempiensa keskinäistä parisuhdetta. Siksi kiintymystraumaa oireilevan lapsen vanhemmilta parisuhteen ylläpitäminen vaatii erityisen paljon.
- **Vanhempien keskinäistä** kommunikaatiota ei kannata haastavissakaan olosuhteissa mienimoida, koska siitä syntyy helposti itseään ruokkiva negatiivinen kehä.
- **Jo muutama** pariterapiakäynti voi auttaa jakamaan paremmin kuormittavassa elämäntilanteessa.
- **Vaikka kiintymyssuhteen** rakentaminen lapseen on tärkeää, ovat myös muut perheenjäsenten keskinäiset suhteet merkityksellisiä koko perheen hyvinvoinnin kannalta.

Koko perheen asia

MILLA BERGMAN

Erityistä tukea tarvitseva sisarus auttaa lasta ymmärtämään erilaisuutta, mutta erityiseen sisaruuteen liittyy myös monia haasteita. Vaikeimmiksi asioiksi lapset kokevat siskon tai veljen käytöshäiriön tai mielenterveysongelman.

PARHAIMMILLAAN SISARUSTEN väliset suhteet tarjoavat toveruutta, turvaa, kiintymystä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Sisaruudessa koetaan myös mustasukkaisuutta ja kilpailua vanhempien huomiosta. Lapset oppivat sisaruussuhteissa paljon sosiaalisesta kanssakäymisestä, ja sisarukset voivat tuoda adoptoidun elämään vakautta ja jatkuvuutta.

Kun lapsi tulee uuteen perheeseen

Sisaruussuhteilla on erityinen asema ja merkitys adoptioperheissä siinä missä muissakin perheissä. Sisarukset jakavat lapsuuden, vanhemmat ja monet kokemukset, ja he ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Kiintymystä ei kuitenkaan synny lasten välille automaattisesti, etenkin jos he eivät jaa yhteistä varhaislapsuutta. Suhteen rakentaminen vaatii, että molemmat osapuolet haluavat sitä. Pelkän biologian ei ole todettu määrittävän sisaruussuhteen laatua, vaan sisaruus rakentuu sosiaalisesti, jakamalla ja merkityksiä luomalla. Sosiaalisesti konstruoitu sisaruus ei ole vähemmän arvokasta kuin biologinen sisaruus: tärkeintä on sille annettu merkitys sisarusten välillä ja perheessä.

Adoptioperheiden erityisyys koskettaa myös lasten sisaruussuhteita. Perheet ovat saattaneet joutua odotta-

maan lasta pitkään ja käymään adoptioprosessissa läpi tiukan seulan, jolloin odotukset ja paineet voivat kasvaa isoiksi myös sisarusten näkökulmasta. Adoptoitava lapsi on saattanut syntyä hyvin epäsuotuisissa olosuhteissa, ja hänellä voi olla taustallaan vaikeita asioita. Lapsen ihmissuhteet ovat saattaneet katketa toistuvasti, ja hän voi kärsiä kiintymyssuhdetraumasta. Uusi sisarus voi tulla erilaisesta kulttuuritaustasta, jonka ymmärtäminen vaatii paljon perheen toisilta lapsilta.

Kun perhe saa uuden jäsenen, myös perhesuhteisiin tulee uusia asetelmia. Uuden siskon tai veljen saaminen voi herättää perheessä jo olevissa lapsissa paljon tunteita, kuten jännitystä, innostusta, mustasukkaisuutta ja pelkoa. Lapset saattavat odottaa kovasti saavansa uuden siskon tai veljen. Toisaalta he saattavat pohtia, millä oikeudella adoptoitu lapsi muuttaa heille ja vie heidän vanhempiansa huomion ja ajan.

Adoptoitu lapsi vaatii etenkin alkuvaiheessa paljon aikaa vanhemmilta, jolloin muiden perheenjäsenten yhteinen aika vähenee väistämättä. Sisarukset haluavat ehkä säästää vanhempia omilta huoliltaan, tai he haluavat itsekkin auttaa adoptoitua lasta. Toisaalta sisarusten on vaikea näyttää adoptoitua lasta kohtaan tuntemiaan kielteisiä tunteita.

Kun lapset alkavat hahmottaa itseään suhteessa muihin, he pohtivat myös paljon omaa perhettään suhteessa muihin perheisiin. Sisarukset saattavat joutua selittelemään ulkopuolisille, miksi heillä on erilainen perhe.

Sisarusten huomioiminen on ennaltaehkäisevää toimintaa

Jokainen adoptiolapsi on erityisen tuen tarpeessa ainakin aluksi perheeseen tullessaan, jotkut pysyvästikin. Myös perheen ”tavalliset” sisarukset tarvitsevat huomiota, ja heidän tukemisensa on ennaltaehkäisevää toimintaa. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen sisaruudella voi olla sekä kasvua vahvistavia että riskejä lisääviä vaikutuksia.

Parhaimmillaan erityistä tukea tarvitsevan lapsen sisaruus on positiivinen ja erilaisuuteen pienestä asti opettava asia. Esimerkiksi sijais sisaruus lisää tutkimusten mukaan perheen muiden lasten sosiaalisuutta, avoimuutta ja empatiakykyä, ja se laajentaa lasten maailmankuvaa. Suurin osa erityislasten sisaruksista sopeutuu tilanteeseen, mutta erityiseen sisaruuteen liittyy myös erilaisten ongelmien kohonnut riski. Ongelmat voivat liittyä perheen tilanteeseen suoraan (kuten

Sisarukset kaipaavat tietoa perheen tilanteesta ja tilaisuuksia jakaa tunteitaan.

kouluvaikeudet, mielenterveysongelmat, stigma tai se, että vanhemmat laiminlyövät lapsensa tarpeet) tai epäsuorasti (esimerkiksi perheen köyhyys tai rajoittuneet sosiaaliset verkostot).

Sisaruksilla on yhtäläinen oikeus tulla nähdyksi ja kuulluksi sekä saada yksilöllistä tukea ja apua kuin erityistarpeisella lapsella ja vanhemmilla. Sisarusten kokemusten mukaan tätä ei kuitenkaan oteta palveluissa huomioon. Pahimmassa tapauksessa sisarusta on kehoitettu keskittymään koulutyöhön ja unohtamaan perheen tilanne, kun hän on etsinyt itselleen apua.

Sisarukset kaipaavat tietoa perheen tilanteesta ja tilaisuuksia jakaa tunteitaan ja kokemuksiaan sekä perheessä että perheen ulkopuolella. Kaikesta ei ole helppoa puhua vanhempien kanssa, ja silloin olisi hyvä olla saatavilla ulkopuolista keskustelu- tai vertaistukea. Lähtökohtana tulisi kuitenkin olla aina vanhempien ja lasten vuorovaikutuksen tukeminen. Vanhemmiltaan sisarukset toivovat yksinkertaisia ja tavallisia asioita, kuten yhdessäoloa, huomiota, tasavertaisuutta, huolehtimista, arjen sujuvuutta, kasvurauhaa ja tietoa.

Kun sisko tai veli sijoitetaan pois kotoa

Joskus sisaruuteen liittyy erityisyyttä ja haasteita esimerkiksi siskon tai veljen sairauden, vamman, traumatisoitumisen tai sosiaalisten ongelmien vuoksi. Vaikeimmiksi asioiksi sisarukset kokevat siskon tai veljen käytöshäiriön tai mielenterveysongelman. Myös tilanteet, joissa perheen yhden tai useamman lapsen oireet tai ongelmat hallitsevat kokonaisvaltaisesti arkea ja perhe-elämä on kaoottista ja ennustamatonta, ovat sisarusten näkökulmasta vaikeita.

Lapsen sijoitus kodin ulkopuolelle on koko perheen asia, joka vaikuttaa myös sisaruksiin ja sisaruussuhteisiin. Lasten sijoitukset kodin ulkopuolelle vaikuttavat yleensä kielteisesti sisarussuhteiden laatuun. Kun perheen yksi lapsi syystä tai toisesta joutuu muuttamaan pois kotoa, ovat sisarukset stressaantuneita tilanteesta

siinä missä muutkin perheenjäsenet. Tilanne voi tuntua koko perheen näkökulmasta epäonnistumiselta. Sisarukset saattavat jopa syyllistää itseään tilanteesta. Toisaalta tilanne kotona on usein ollut vaikea jo pitkään, ja muutos on välttämätön usein jo perheen muiden lasten hyvinvoinnin kannalta. Sisarukset saattavat kuitenkin alkaa kantaa huolta puolin ja toisin toistensa hyvinvoinnista.

Kun tilanne äityy sellaiseksi, että yksi perheen lapsista sijoitetaan, sisarussuhteiden vaalimiseen on kiin-

nitettävä erityistä huomiota. Jos muut sisarukset asuvat vanhempiensa kanssa, on huolehdittava siitä, että sijoitettu lapsi voi säännöllisesti tavata sisaruksiaan. Lähtökohtaisesti lapsilla on oikeus kasvaa sisarustensa kanssa. Säännön tulee päteä jokaisessa perheessä perheytymistavasta riippumatta.

Kirjoittaja Milla Bergman on terveystieteiden maisteri ja perheterapeutti ET, joka työskenteli Erityinen sisarus-projektissa vuosina 2015–2017.

LYHYESTI

- **Sosiaalinen sisarus** on yhtä arvokasta kuin biologinen sisarus.
- **Erityistä tukea** tarvitsevan lapsen sisaruudella voi olla sekä kasvua vahvistavia että riskejä lisääviä vaikutuksia.
- **Sisaruksilla on** yhtäläinen oikeus tulla nähdyksi ja kuulluksi sekä saada yksilöllistä tukea ja apua kuin erityistarpeisella lapsella ja vanhemmilla.
- **Vaikeimmiksi asioiksi** sisarukset kokevat sisikon tai veljen käytöshäiriön tai mielenterveysongelman sekä tilanteet, joissa perhe-elämä on kaoottista ja ennustamatonta.
- **Sisarussuhteiden vaalimiseen** tulee kiinnittää erityistä huomiota tilanteissa, joissa yksi lapsista joutuu asumaan kodin ulkopuolella.

Rasismi ja antirasismi osana adoptioperheiden elämää

ANNA RASTAS

Lapselle on tärkeää antaa ymmärrys siitä, että rasismi on yhteiskunnallinen ongelma eikä johdu hänen ominaisuuksistaan. Pahimmassa tapauksessa lapsi oppii vaikenemaan rasismista, mikä voi heikentää sekä lapsen mielenterveyttä että perhesuhteita.

LOVE IS NOT ENOUGH, pelkkä rakkaus ei riitä. Olen lue-
nut tämän väitteen monista eri maihin adoptoitujen, jo
aikuisikään ehtineiden ihmisten kirjoittamista teksteis-
tä. Heidän kannanotoissaan toteamus muistuttaa, että
vanhemmilta saatu rakkaus ja lohtu eivät riitä eväiksi
rasismin kokemusten käsittelyyn. Tutkijana ja adoptio-
äitinä olen päätynyt samaan johtopäätökseen. Erityi-

sesti kansainvälisissä adoptioissa vanhemmat ja heidän
adoptoimansa lapset asemoituvat eri tavoin rodullistet-
tuihin sosiaalisiin suhteisiin ja hierarkioihin. Sen seu-
rauksena lasten ja heidän vanhempiensa maailmat ovat
hyvin erilaiset, mitä tulee rasismin kokemuksiin ja nii-
den merkityksistä tietämiseen.

Siihen, millaista rasismia adoptoitu lapsi tai nuori
kohtaa vaikuttavat monet asiat: ikä, sukupuoli, ulkonä-
kö, se, mistä maasta lapsi on adoptoitu, perheen asema
ja kasvuympäristö, ystävät ja yhteiskunnassa vallitseva
asenneilmapiiri. Rasismi tunkeutuu koteihinkin erilais-
ten kulttuurituotteiden, median ja yhä enenevässä mää-
rin sosiaalisen median välityksellä. Rasismi varjostaa
jokaisen adoptiolapsen elämää, kohdistuipa se häneen
itseensä tai sellaisiin ihmisryhmiin, joihin hänet kodin
ulkopuolella kategorisoidaan. Rasistiset katupartiot ja
nettivihaajat eivät näe eroa ulkomailta adoptoidun ja
pakolaisen välillä.

Valkoisiksi asemoituville adoptiovanhemmille rasismi Suomessa saattaa tarkoittaa lähinnä maahanmuuttokriitikoina esiintyvien katupartiointia ja netin vihapuhepalstoja. Oman lapsen kohtaama rasismi luokitellaan helposti käytöshäiriöisten tai asenneongelmista kärsivien ihmisten toiminnaksi. Kun vanhempi haluaa lohduttaa lastaan, hän tekee sen usein toteamalla, että kiusaajalla tai rasistilla on itsellään ongelmia. Näin rasismi selitetään lapselle joidenkin yksilöiden ongelmana, josta ei pidä välittää. Tällainen tuki ei riitä lapselle, joka joutuu kamppailemaan hyvin monenlaisten rasismien kokemusten kanssa. Lohdutukseksi rakkaudella sanottu ”älä välitä” saatetaan tulkita myös kehotukseksi olla reagoimatta rasismiin.

Lapset tarvitsevat tukea ennen kaikkea sen ymmärtämiseen, ettei rasismissa ole lopulta kyse jonkun yksilön ongelmasta, saati rasismien kohteeksi joutuneen ominaisuuksista, ihonväristä tai taustasta, vaan rakenteellisesta ja kulttuurissamme monin tavoin vaikuttavasta yhteiskunnallisesta – ja globaalista – ongelmasta. Pelkkä rakkaus voi alussa riittääkin, kun lapsi on pieni ja hänen kontaktinsa kodin ulkopuoliseen maailmaan ovat vielä vähäiset. Mutta jo pienetkin lapset joutuvat tilanteisiin, joissa heidän ulkonäkönsä, tai joskus pelkkä nimi, herättää muissa ihmisissä mielikuvia lapsen erilaisuudesta ja samalla erityisyydestä.

Ei ole lapsen etu, jos vanhemmat oppivat vastustamaan rasismia vain yrityksen ja erehdyksen kautta. Lasta pitäisi pystyä suojelemaan rasismilta, ja ennen kaikkea hänelle pitäisi antaa välineitä rasismien kokemuksista selviytymiseen. Kyky vastustaa rasismia erilaisissa tilanteissa on paitsi rasismien ennaltaehkäisyä myös erityisesti rasismia kokeneille keskeinen selviytymiskeino.

On tärkeää keskustella asioista lapsen kanssa, mutta lapselle ei pidä säilyttää opettajan roolia. Lapselta ei myöskään saa vaatia sitä, että hän vastustaa yksin kiusaajiaan tilanteissa, jossa hänellä ei todellisuudessa ole valtaa eikä välineitä muiden vastustamiseen. Pahimmillaan vanhemman avuttomuus tai lapsen näkökulmasta kohtuuttomat vaatimukset saavat lapsen vaikenemaan ja salaamaan kokemuksensa.

Tietoa ja välineitä vanhemmille

Sellainen vanhempi, joka omassa elämässään ei ole joutunut kohtaamaan, pohtimaan tai vastustamaan rasismia, ei automaattisesti osaa tukea rasismien varjossa kasvavaa lastaan. Suomalainen (korkea)koulujärjestelmä ei

Osallistuminen rasismista käytävään keskusteluun edellyttää ymmärrystä rasismien erilaisista ilmenemismuodoista.

ole toistaiseksi antanut välineitä rasismista tietämiseen ja sen vastustamiseen myöskään lasten kanssa työskenteleville ammattilaisille, puhuttiinpa sitten varhaiskasvatuksesta, koulusta tai sosiaali- ja terveydenhuollosta. Kansainvälisiä adoptioita käsittelevä tutkimuskin painottui pitkään aivan muihin kuin rasismia koskeviin kysymyksiin.

Rasismien kysymykset ovat tulleet osaksi adoptioita käsittelevää tutkimusta ja julkista keskustelua vasta viime vuosina, kun vähemmistöihin asemoituvat adoptoidut ovat aikuistuttuaan itse ryhtyneet tutkimaan aihetta. Rasismien merkitys adoptoitujen elämää varjostavana asiana näkyy aikuistuneiden adoptoitujen muussakin toiminnassa, myös Suomessa. He ovat alkaneet puhua kokemuksistaan kirjailijoina, taiteilijoina ja aktivisteina antirasistisen työn kentillä. Näitä puheenvuoroja niin vanhempien kuin adoptioasioiden parissa työskentelevien kannattaisi erityisesti kuunnella.

Osallistuminen rasismista käytävään keskusteluun edellyttää ymmärrystä rasismien erilaisista ilmenemismuodoista ja siitä, mitä kaikkea rasismilla eri yhteyksissä voidaan tarkoittaa. Koska rasismien olemassaolon kiistäminen on niin vahva diskurssi, vanhemmat ja lasten parissa työskentelevät tarvitsevat myös argumentteja, joiden avulla he voivat estää rasismista vaikenemisen ja sen vaikutusten kieltämisen.

Teimme joitain vuosia sitten erään tutkimushankkeen yhteydessä kyselyn, johon vastasi noin 90 Afrikasta lapsensa adoptoinutta suomalaisvanhempaa. Vastauksista kävi ilmi, että vain hyvin pienellä osalla noista perheistä oli kontakteja Suomessa asuviin afrikkalaisiin. Muut tutkimushankkeeni taas ovat osoittaneet sen, miten aikuistuuksaan monet ulkomailta adoptoidut etsiyvät aktiivisesti sellaisiin yhteisöihin, joissa on muitakin vähemmistöihin asemoituvia ihmisiä, kuten maahan-

muuttajia ja suomalaisten ja ulkomaalaisten jälkeläisiä.

Useimmat adoptiovanhemmat hakevat vertaistukea muilta adoptiovanhemmilta. Vertaistuki on tärkeää sekä lapsille että vanhemmille, ja näissä verkostoissa ihmiset saavat toisiltaan tietoa ja rohkaisua myös rasismien kokemuksista selviämiseen ja sen vastustamiseen. Toisaalta (valkoiseen) enemmistöön asemoituvat pienten lasten adoptiovanhemmat eivät osaa jakaa toisilleen tietoa siitä, millaista on kasvaa ja elää ei-valkoiseksi, ei-suomalaiseksi tai vähemmän suomalaisiksi luokiteltuna ihmisenä Suomessa.

Kontaktit maahanmuuttajayhteisöihin ja ystävyyssuhteet myös muiden kuin valkoiseen valtaväestöön kuuluvien kanssa voisivat avata adoptiovanhemmille sellaista tietoa, joka voisi auttaa heitä ennakoimaan asioita; tilanteita, joihin heidän lapsensa mahdollisesti ja todennäköisesti joutuvat elämänsä aikana. Tällaisten kontaktien ja ystävien avulla adoptoitujen koteihin olisi helpompi luoda sellainen ilmapiiri, jossa lapset kuulevat aikuisten keskustelevan luontevasti rasismista yhteiskunnallisena ongelmana, ei vain ”meidän lapsen” (saati lapsesta johtuvana) ongelmana, tai yksittäisen vanhemman kyvyttömyytenä suojella lastaan.

Erityisen paljon rasismia kohtaavat ihmiset ovat rasismista selviytymisen ja usein myös antirasistisen toiminnan asiantuntijoita siksi, että heidän on pakko. Täl-

laisten ihmisten läsnäolo lasten arjessa luo kasvualustaa, josta lapsenkin voi olla helpompi omaksua rasismien vastustamiseen tarvittavia sanoja ja ajatuksia – ja myös voimauttavaa vähemmistöidentiteettiä, solidaarisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunnetta, joka helpottaisi tulevaisuudessakin kontaktien luomista niihin ihmisiin, joilla myös on henkilökohtaisia rasismien kokemuksia.

Sanonta Pelkkä rakkaus ei riitä sisältää paitsi vaatimuksen hankkia tietoa rasismista myös vaatimuksen omaksua antirasismi, siis rasismien eri ilmenemismuotojen aktiivinen vastustaminen, osaksi omaa elämää ja toimijuutta vanhempana. Antirasismien tulee olla myös osa kaikkien lasten parissa työskentelevien ihmisten ammattitaitoa. Tähän antirasistiseen toimintaan ja sen edistämiseen adoptiovanhemmat tarvitsevat tukea kaikilta sellaisilta ihmisiltä ja yhteisöiltä, joilla on tietoa ja kokemusta näistä asioista.

Kirjoittaja YTT, dosentti Anna Rastas työskentelee akatemiatutkijana Tampereen yliopistossa. Monia hänen julkaisujaan voi lukea hänen kotisivujensa kautta, <http://www.uta.fi/yky/en/contact/personnel/annarastas/>.

Tämä kirjoitus on lyhennetty Rastaaan artikkelista, jonka voit kokonaisuudessaan lukea Adoptioperheet ry:n nettisivuilta adoptioperheet.fi.

LYHYESTI

- **Lapsi tarvitsee tukea** sen ymmärtämiseen, ettei rasismi ole hänen vikansa tai yksittäisen kiusaajan ongelma, vaan kyse on rakenteellisesta ja kulttuurisammee monin tavoin vaikuttavasta yhteiskunnallisesta ongelmasta.
- **Adoptiovanhempi**, joka omassa elämässään ei ole joutunut kohtaamaan, pohtimaan tai vastustamaan rasismia, ei automaattisesti osaa tukea rasismien varjossa kasvavaa lastaan.
- **Rasismien kysymykset** ovat tulleet Suomessa osaksi adoptioita käsittelevää tutkimusta ja julkista keskustelua vasta viime vuosina, kun aikuistuneet adoptoidut ovat alkaneet puhua

kokemuksistaan kirjailijoina, taiteilijoina ja aktivisteina.

- **Kontaktit** maahanmuuttajayhteisöihin ja ystävyyssuhteet myös muiden kuin valkoiseen valtaväestöön kuuluvien kanssa voisivat avata adoptiovanhemmille sellaista tietoa, joka voisi auttaa heitä ennakoimaan lapsen kohtaamaa rasismia.
- **Antirasismien** eli rasismien eri ilmenemismuotojen aktiivisen vastustamisen tulee olla osa adoptiovanhemmuutta ja kaikkien lasten parissa työskentelevien ihmisten ammattitaitoa.

Laitossijoitus vanhemmuutta tukemassa – kokemuksia adoptiokuraattoritoiminnasta

ANJA WIKSTEDT

Adoptiokuraattoripalvelu on tarkoitettu henkilöille, joiden elämää adoptio tavalla tai toisella koskettaa, sekä adoptioon liittyvien asioiden parissa työskenteleville ammattilaisille. Adoptiokuraattorilta saa maksutonta keskusteluapua, neuvoja ja tukea.

VANHEMPIEN NÄKÖKULMASTA lapsen saaminen adoption kautta on perheen perustamista, ei lastensuojelua. Vanhemmat eivät useinkaan miellä lapsiaan lastensuojelulapsiksi. Ulkomailta adoptoidut lapset ovat kuitenkin omissa maissaan adoptioon luovutettuja tai – nykyään yhä useammin – lastensuojeluviranomaisten huostaan-

ottamia lapsia. Kaikki lapset ovat kokeneet eroja ja menetyksiä ennen tuloaan uuteen perheeseen ja kotimaahan. Osa on saanut olosuhteisiin nähden hyvää hoivaa ja huolenpitoa, osalla on taustallaan laiminlyöntiä, kaltoinkohtelua tai väkivaltaa. On myös hyvin tavallista, että lapsella on takanaan useita sijoituksia ennen kansainvälisen adoption toteutumista.

Kun lapsi saa Suomessa uuden vanhemman tai vanhemmat, hänellä ei oikeastaan ole yhtään syytä luottaa siihen, että tämä tai nämä aikuiset tulevat pysymään hänen elämässään. Molempinpuolisen rakkauden ja luottamuksen saavuttaminen voi viedä pitkän ajan ja vaatia paljon sekä vanhemmalta että ennen kaikkea lapselta. Lapsen mahdollisuudet valmentautua tulevaan ovat olemattomat tai vähäiset. Onkin tärkeää, että tulevat adoptiovanhemmat ottavat vastaan kaiken sen tuen ja tiedon, jota heille on tarjolla mm. adoptionevannon,

valmennuksen ja vertaistuen kautta.

Monet perheet tarvitsevat jossain vaiheessa ulkopuolista tukea. Tähän heidät myös odotuksen aikana valmennetaan. Adoptiovanhemmilla on oikeus kaikkiin samoihin palveluihin kuin muillakin perheillä. Tämän lisäksi adoptiovanhemmilla on oikeus saada adoptio-neuvonnan kautta tukea ja ohjausta muun avun piiriin. Olisikin erittäin tärkeää, että muutkin kuin adoptioyötä tekevät ammattilaiset tuntisivat adoptoitujen lasten erityisen tuen tarpeet. Joskus vaikeat tilanteet perheessä kärjistyvät siihen, että päädytään lapsen sijoittamiseen perhehoitoon tai laitokseen.

Perhe vai laitos?

Adoptoitujen huostaanottojen määrää ei tiedetä, koska adoptiotaustaisten lasten ja nuorten sijoituksia ei tilastoida erikseen. Arvioni on, että ei puhuta sadoista huostaanotetuista, mutta kuitenkin useista kymmenistä. Usein huostaanottoon päädytään siinä vaiheessa, kun lapsi on murrosiässä ja ollut useita vuosia adoptio-perheessä. On myös tilanteita, joissa vakavia ongelmia on heti alusta alkaen. Vanhemmat saattavat itsekin todeta, että lapsen saaminen perheeseen adoption kautta ei ollut heille oikea ratkaisu. Tällaisissa tapauksissa, joissa vaikeudet eivät johdu lapsesta vaan vanhemmista, lapsen kannalta parasta olisi saada uudet vanhemmat ja koti. Myös pidempään perheessä ollut lapsi saatetaan ottaa huostaan vanhempien omien ongelmien takia, jolloin perhesijoitus arvioidaan parhaaksi vaihtoehdoksi.

Adoptiokuraattoriin yhteyttä ottavat vanhemmat ovat pääsääntöisesti jo pitkään hakeneet monenlaista tukea perheelleen. Usein päätös huostaanotosta on tehty yhteisymmärryksessä sosiaaliviranomaisten kanssa. Adoptoitu nuori ei tarvitse uusia vanhempia vaan tukea ja hoitoa sekä turvalliset raamit elämälleen. Tällaisissa tilanteissa sijoitus laitokseen on oikea vaihtoehto. Yhteydenottajien joukossa on myös vanhempia, jotka pelkäävät huostaanoton mahdollisuutta eivätkä tästä syystä uskalla hakea apua. He ovat saaneet lapsensa viranomaisten kautta ja pelkäävät, että viranomaiset ottavat heiltä lapsen pois.

Vanhemmat tärkein voimavara ja tietolähde

Lastensuojelun asiakkaina adoptio-perheet ovat oma ryhmänsä. Monet adoptiovanhemmat ovat vaativia ja tuntevat hyvin oikeutensa. He ovat usein myös voi-

miensa ääri rajoilla ja kriisissä. Adoptioon ryhtyessään ja lapsen saatuaan he eivät ole voineet kuvitellaakaan, että tulisi päivä, jolloin heidän toivottu ja odotettu lapsensa sijoitettaisiin uudestaan laitokseen. On surullista, jos vaatavuus ja omien oikeuksien tunteminen johtaa siihen, että yhteistyö lastensuojeluviranomaisten kanssa vaikeutuu.

Parhaassa tapauksessa vanhemmat, lastensuojeluviranomaiset ja lastensuojelulaitoksen työntekijät tekevät hyvää yhteistyötä, jossa keskiössä on lapsi. Hyvistä kokemuksista on tullut tietoa myös adoptiokuraattorille. Yhteistä näille kokemuksille on se, että vanhemmuutta ei ole kyseenalaistettu ja vanhemmat ovat saaneet tukea sille ajatukselle, että he ovat hyviä, lapsensa parasta ajattelevia vastuullisia vanhempia, eivät epäonnistujia. Tällöin ammattilaiset ymmärtävät, että kukaan ei tunne adoptoitua nuorta niin hyvin kuin hänen vanhempansa. Kenelläkään ei ole vastaavaa tietoa lapsen varhaisvaiheista synnyinmaassa tai myöskään lapsen kasvusta ja kehityksestä uudessa perheessä.

Kun lapsi on tullut perheeseen kansainvälisen adoption kautta, perheessä pohditaan monenlaisia asioita, kuten esimerkiksi ennakkoluulojen ja rasismien kohtaamista, identiteettiä, adoption eettisiä kysymyksiä, sosiaalisen median merkitystä adoptoidulle sekä suhdetta biologisiin vanhempiin, sisaruksiin, muuhun sukuun ja synnyinmaahan. Nämä kysymykset kuuluvat adoptoidun elämään myös sijoituksen jälkeen, sillä ne ovat osa hänen arkeaan.

Oikeat vanhemmat

On luonnollista, että huostaanottotilanteessa ja laitossijoituksen toteutuessa vanhempien ja nuoren välit ovat tulehtuneet, joskus erittäin pahastikin. Nuori saattaa kokea, että hänet on hylätty kokonaan ja lopullisesti, ja vanhat hylkäämiskokemukset lapsuudesta nousevat pintaan. Vanhemmat kokevat epäonnistuneensa, ja kahden vanhemman perheessä parisuhde joutuu koville.

Nuori tarvitsee laitoksessa monenlaista tukea ja usein myös laitoksen ulkopuolista ammatillista apua. Kriisiytyneessä elämäntilanteessa kouluasiat ovat usein jääneet huonolle tolalle, ja nuoren tulevaisuutta ajatellen on tärkeää turvata mahdollisuus koulunkäyntiin. Kaikkien haasteiden keskellä yhtenä kantavana ajatuksena tulee olla, että nuoren suhteet vanhempiin ovat hänen elämänsä tärkeimmät ihmissuhteet. Myös suhteista muihin perheenjäseniin ja läheisiin on tärkeää pitää huolta. Lai-

Vaikka nuori ”vihaisi” vanhempiaan, yhteyden- pidon tulee olla mahdolli- simman tiivistä.

tossijoitus on aina väliaikainen ratkaisu, ja sijoitus päättyy viimeistään silloin, kun nuori tulee täysi-ikäiseksi. Vanhemmuuden ja läheisten ihmissuhteiden merkitys puolestaan jatkuu läpi elämän. Yhteistyön vanhempien kanssa tuleekin olla keskiössä. Vaikka nuori ”vihaisi” vanhempiaan eikä ”ikinä halua nähdä heitä enää”, yhteydenpidon tulee olla mahdollisimman tiivistä.

Valitettavasti joskus vanhemmat kokevat, että heitä ei huostaanoton jälkeen enää pidetä lapsen ”oikeina” vanhempina ja heidän vanhemmuutensa kyseenalaistetaan. Vanhemmille tulee tunne, että viranomaisten mielestä adoptio on epäonnistunut. Jos vanhempien kanssa puhuttaessa korostetaan sitä, että he ovat lastensa adoptiovanhempia, vaarana on, että se koetaan vanhemmuuden vähättelynä. Hehän ovat lastensa vanhempia, aivan kuten kaikki muutkin vanhemmat. Adoptio on juridinen termi, joka kuvaa vanhemmaksi tulemisen tapaa.

Vanhempien kertoman mukaan ammattilaiset eivät aina tunnista lasten rankkojen kokemusten vaikutusta. Ammattilaiset saattavat etsiä ongelmien syytä vanhempien tekemistä virheistä ja perheen ilmapiiristä silloinkin, kun lapsi on saattanut vaurioitua jo varhain niin vakavasti, että tavallinen hyvä vanhemmuus ei riitä.

Folåsan perhetyömalli – kokemuksia Ruotsista

Naapurimaamme Ruotsi on hyvin erilainen maa kuin Suomi, kun puhutaan kansainvälisestä adoptiosta. Adoptiot Ruotsiin alkoivat yleistyä jo 1970-luvulla, jolloin Suomeen ei juurikaan adoptoitu ulkomailta. Ulkomailta adoptoituja on siten aina ollut Ruotsissa enemmän kuin Suomessa, ja siksi myös adoptiotaustaisten lasten ja nuorten huostaanottoja on tehty enemmän. Ruotsissa on kokemusta ulkomailta adoptoitujen laitossijoitukseen erikoistuneesta yksiköstä nimeltä Folåsa behandlingshem, joka sijaitsee Linköpingin ulkopuolel-

la Vikingstadin pikkukaupungissa.

Ensimmäiset kansainvälisesti adoptoidut sijoitettiin Folåsaan vuonna 1995. Samana vuonna tehdyn selvityksen mukaan ulkomailta adoptoidut olivat Ruotsissa yliedustettuina lastensuojelun asiakkaissa. Vuodesta 2002 alkaen Folåsassassa asui vuosien ajan ainoastaan ulkomailta adoptoituja 13-17-vuotiaita tyttöjä ja poikia. Tänä päivänä tilanne on toinen: viimeinen ulkomailta adoptoitu muutti pois Folåsasta joulukuussa 2015. Laitoksen nykyisen johtajan Peter Håkanssonin mukaan tarvetta adoptioon erikoistuneelle lastensuojelulaitokselle ei enää ole, ja hän arvioi suurimmaksi syyksi murrosikäisten adoptoitujen määrän vähenemisen. Håkansson arvelee myös, että lasten- ja nuorisopsykiatriassa ymmärretään entistä paremmin adoptoitujen tilanteet.

Folåsassassa kehitettiin erityinen perhetyön malli, jonka kehittäjistä Otto Meijer toimii nykyään mm. perheoikeudellisista asioista vastaavan valtion viranomaisen kouluttajana (Myndigheten för familjerätt och föräldrarskapsstöd). Meijerin entinen kollega Folåsan ajoilta, Lise-Lotte Ginning, on sitä mieltä, että lastensuojeluumattilaisten adoptio-osaamisessa on Ruotsissa edelleen kehittämistä.

Painopiste tulevaisuudessa ja perheiden vahvuuksissa

Folåsassassa tehtiin adoptio-perheiden kanssa työskennellessä kaikki mahdollinen sen eteen, että nuorten ja vanhempien suhteet saataisiin hyväksi ja toimiviksi. Vanhemmat saivat heti akuuttivaiheessa oman sosiaaliryhtymänsä. Muutaman viikon kuluttua sijoituksesta vanhempien ”omahoitajat” eli Folåsan perhetyöntekijät menivät perheen kotiin tapaamaan vanhempia. Matkat saattoivat olla hyvinkin pitkiä. Perhetyöntekijät eivät etsineet syytä perheen ongelmiin vanhemmista tai vanhemmuudesta. He korostivat sitä, että vanhemmat ovat lastensa parhaat asiantuntijat, eikä kukaan voi ottaa heidän paikkaansa. Vanhemmat pystyivät kertomaan, minkälainen nuori on ollut pienenä ja mitkä seikat ja tapahtumat ovat voineet vaikuttaa hänen oireiluunsa.

Työntekijöiden mukaan vanhemmat olivat pääsääntöisesti yhteistyöhaluisia, mikä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että vanhempien kanssa työskentely olisi ollut helppoa. Päinvastoin, vaativien adoptiovanhempien kanssa joutui laittamaan kaiken koulutuksensa ja kokemuksensa peliin. Ensimmäisen kotikäynnin jälkeen perhetyöntekijät muistivat aina mainita nuorelle jotain positiivista

käynnistä. ”Onpa teillä kaunis koti.” ”Kylläpä sinulla on mukavat vanhemmat.” ”Vanhempasi kertoivat kivoja tarinoita siitä, kun sinä olit pieni.” Nuorille merkitsi paljon kuulla jonkun kehuvan kotia ja vanhempia, vaikka itse olisivat juuri silloin täynnä vihaa ja uhmaa.

Folåsan perhetyömallissa periaatteena oli luoda katse tulevaisuuteen. Menneestä etsittiin hyviä hetkiä. Vanhempia kannustettiin muistelemaan aikoja, jolloin lapsi oli pieni ja ihana. Vanhempien ja lasten välisissä tapamisissa haluttiin ensin saada aikaa ”aselepo” ja sitten luoda vähitellen luottamukselliset suhteet. Nuorille tehtiin kotivierailuohjelma, jonka toteutumisesta sovittiin kaikkien osapuolten kanssa. Tarkoitus oli purkaa laitospoika-vanhemmat-nuori -kolmiomalli ja päästä todelliseen yhteistyöhön. Vanhemmat pystyivät vierailemaan Folåsassa; vierailuja varten oli oma, pieni talo. Monella Folåsan nuorella oli sisarusia, jotka myös huomioitiin perhetyössä. Sijoituksen aikana kiinnitettiin huomiota myös adoptoidun nuoren tarpeeseen pohtia biologisia vanhempia ja synnyinmaataan. Kaikille nuorille tarjottiin mahdollisuus lähteä omahoitajan kanssa adoptiopalvelunantajan toimistoon keskustelemaan adoptioon johtaneista olosuhteista sekä biologisista vanhemmista.

Kenenkään ei tule olla yksin

Jokaisessa laitoksessa, jossa on ulkomailta adoptoitu lapsi tai lapsia, on hyvä miettiä, miten adoptioon liittyvät erityispiirteet huomioidaan ja miten toimitaan, jotta lapsen ja vanhempien ainutlaatuista tunnesidettä voidaan vahvistaa. Vanhemmilla tulisi olla mahdollisuus ”omahoitajaan” Folåsan mallin mukaisesti. Etenkin niissä tilanteissa, joissa vanhempien ja lasta edustavan sosiaalityöntekijän sekä laitoksen työntekijöiden näkemykset lapsen parhaasta eivät kohtaa, vanhempien oman työntekijän tarve korostuu.

Astrid Lindgreniä kritisoitiin aikoinaan Ruotsissa siitä, että hän kirjoitti lapsille kuolemasta. Lindgren vastasi kritiikkiin: ”Eivät lapset pelkää kuolemaa, he pelkäävät sitä, että he jäävät yksin.” Ulkomailta adoptoitu lapsi menettää adoption myötä usein kaikki aiemmat ihmissuhteensa. Tärkeintä on, että ulkomailta Suomeen adoptoidulla on lapsena ja aikuisena välittäviä ihmisiä ympärillään ja että hän itse kokee olevansa merkityksellinen ja tärkeä läheisilleen.

Kirjoittaja Anja Wikstedt toimii adoptiokuraattorina Yhteiset Lapsemme ry:ssä, www.yhteisetlapsemme.fi.

LYHYESTI

- **Adoptiokuraattoriin** yhteyttä ottaneet vanhemmat ovat pääsääntöisesti jo kauan hakeneet monenlaista tukea perheelleen.
- **Adoptoitu nuori** ei tarvitse uusia vanhempia, vaan tukea ja hoitoa sekä turvalliset raamit elämälleen.
- **Yhteistä onnistuneille** kokemuksille on se, että vanhemmuutta ei kyseenalaisteta ja vanhemmat saavat kokea olevansa hyviä, lapsensa parasta ajattelevia vastuullisia vanhempia, eivät epäonnistujia.
- **Yhteistyön vanhempien kanssa** tulee olla keskiössä. Vaikka nuori ”vihaisi” vanhempiin eikä ”ikinä halua nähdä heitä enää”, yhteydenpidon tulee olla mahdollisimman tiivistä.
- **Ruotsin Folåsassa** adoptioperheille kehitetyssä erityisen perhetyön mallissa tehtiin kaikki mahdollinen sen eteen, että nuorten ja vanhempien suhteet saatiin hyviksi ja toimiviksi. Katse suunnattiin tulevaisuuteen.
- **Folåsassa** sijoituksen aikana huomioitiin myös nuoren tarve pohtia biologisia vanhempia ja synnyinmaata.
- **Sijoitetun adoptiolapsen** vanhemmilla tulisi olla mahdollisuus ”omahoitajaan” Folåsan mallin mukaisesti myös meillä Suomessa.

Adoptoitu nuori lastensuojelussa

PIRKKO LEHTO-SALO

Turvaton kiintymyssuhde näkyy nuoren kokemana kelpaamattomuutena, arvottomuutena ja turvattomuutena. Haasteet voivat lopulta johtaa laitossijoitukseen, jonka aikana tulee koettaa saada nuoren ja hänen vanhempinsa välit paranemaan.

VANHEMPIEN RAKKAUS lapsen voidaan nähdä kahtalaisena: kykynä rakastaa lasta sekä kykynä hoivata ja kasvattaa häntä. Turvallisen kiintymyssuhteen syntyminen edellyttää näiden vanhemman rakkauden molempien puolien onnistumista. Adoptiovanhempien kyky rakastaa, hoivata ja kasvattaa lasta on suurella koetuksella ”vieraan” lapsen tullessa perheeseen, vaikka lapsi onkin kovin odotettu.

Lapsen ja vanhemman välistä kiintymyssuhteen laadua voidaan kuvata lyhyesti seuraavalla esimerkillä. Ensin esitetään ns. sisäinen oletusmaailma eli lapsen ja aikuisen omat sisäiset ajatukset **turvallisessa kiintymyssuhteessa**.

Lapsi: ”Olen hyvä, pidetty, arvokas, rakastettu.”

Aikuinen: ”Hän toimii herkästi ja luotettavasti ohjeiden mukaan.”

Lapsi: ”Maailma on turvallinen ja elämisen arvoinen.”

Turvattomassa kiintymyssuhteessa sisäinen oletusmaailma muodostuu toisella tavalla.

Lapsi: ”Olen paha, ei-toivottu, arvoton, avuton ja ei-rakastettu.”

Aikuinen: ”Hän ei ymmärrä ohjeitani, on kovapäinen, loukkaava ja epäluotettava.”

Lapsi: ”Maailma on turvaton, ja elämä ei ole mukavaa.”

Nämä kiintymyssuhdemallit ovat ääripäitä, mutta ne kuvaavat hyvin sitä, miten lapsi voi kokea itsensä ja ympäröivän maailman tullessaan adoptioperheeseen turvattomista olosuhteista. Jos lapsen turvallisuudentunteessa ja mahdollisuudessa turvalliseen kiintymyssuhteeseen ei tapahdu muutoksia, voivat oletusmaailman mallit jäädä melko pysyviksi. Adoptiovanhemmuuden tärkeä tehtävä on saada tämä turvattoman kiintymyssuhteen malli purettua ja löytää lapselle mahdollisuus ajatella itsestään ja hänestä huolehtivasta maailmasta myönteisemmin.

Perheytyamisen alkuvaiheeseen kannattaa panostaa

Lapsi tarvitsee aikaa ymmärtääkseen sitä hyvää, jonka adoptioperhe mahdollistaa. Jos lapsi käyttäytyy hankalasti, vanhempien tulee ymmärtää, että käyttäytymisongelmat eivät ole lapsen ilkeyttä vaan kyvyttömyyttä toimia toisin. Jos käytösongelmat nähdään kyvyttömyytenä eikä kurittomuutena, niiden korjaamiseksi on helpompi ponnistella yhdessä lapsen kanssa.

Lapsen aivojen kehitystä tutkimalla on arvioitu, että jos lapsi muuttaa ennen kahta ikävuotta olosuhteisiin, jossa ei koe enää stressiä (turvattomuutta), voi aivojen kehitys palata normatiiviselle kehitystielle. Jos stressi jatkuu kahden ikävuoden jälkeen, häiriöitä jää herkästi myös neuropsykologisiin kykyihin kuten muistiin, hahmottamiseen ja keskittymiskykyyn. Nämä neuropsykologiset häiriöt voivat näkyä lapsen erilaisuutena verrattessa heitä normaalisti kehittyviin ikätovereihin.

Adoptiolapsilla voi olla erilaisia geneettisiin, sikiöaikaisiin, synnytykseen, varhaiseen kiintymyssuhteeseen ja/tai varhaiseen traumatisoitumiseen liittyviä riskitekijöitä. Lapsilla, joilla on useita riskitekijöitä, on usein paljon erilaisia itsesäätelyn ongelmia ja myös kyvyllisiä vaikeuksia. Jos itsesäätelyn ongelmat saadaan hallintaan ennen nuoruusiän alkua, voi lapsi kohdata nuoruusiän turvallisemmin.

Nuoruusiän kehityksestä

Nuoruusiän mennessä lapsen kehitykseen ovat varhaisvaiheen elämänolosuhteiden lisäksi vaikuttaneet monet muutkin ihmiset ja erilaiset elämäntilanteet. Jos varhaisvaiheen turvaton kiintymyssuhde kuitenkin vaikuttaa edelleen, se näkyy nuoren kokemana kelpaamattomuutena, arvottomuutena ja turvattomuutena. Tällöin nuori voi reagoida erilaisilla oireilla. Hän saattaa esimerkiksi kokea aggressioita omaa adoptioperhettään kohtaan, koska kokee, ettei perhe ole auttanut häntä selviämään vaikeista lapsuudenkokemuksistaan.

Nuoruusiän tehtävä on valmistaa lapsi aikuisuuteen, ja haaste on iso. Nuoruusiän aikana lapselle kehittyy seksuaalinen identiteetti, ja hän irtautuu vanhemmistaan ja löytää ikätovereistaan läheisimmät ihmissuhteensa. Nuori harppaa kodista maailmaan ja valmistautuu omalla panoksellaan osallistumaan yhteiskunnan kehitykseen.

Nuoren aivoissa tapahtuu suuria muutoksia, jotka vievät kehitystä eteenpäin mutta aiheuttavat myös haas-

teita. Nämä kehitykselliset muutokset näkyvät elämishakuisuutena, tunteiden säätelyn vaikeutena sekä sosiaalisuuden ja luovuuden lisääntymisenä. Nuoruusiän kuuluu siis halu kokea uusia elämyksiä, uudenlaisia mielihyvökokemuksia, joihin voi liittyä myös riskejä. Impulssikontrollin haasteet lisääntyvät myös nuoruusiässä, mikä voi viedä nuoren erilaisiin vaaratilanteisiin. Tällöin nuori voi tehdä riskialttiita asioita, kuten harastaa seksiä, karata, hurjastella autolla, rikkoa lakeja tai tehdä uhkarohkeita temppejuja. Päihteiden käyttöä esiintyy etenkin nuorilla, joilla on vaikeita itsesäätelyn ongelmia. Hyvää oloa haetaan helposta kohteesta, kuten päihteistä, kun sitä on muuten vaikea saavuttaa.

Käytösongelmat voivat olla moninaisia. Nuorella voi olla hyvin huono kyky säädellä käyttäytymistään ja omia toimiaan, jolloin yhteistyöhön on vaikea päästä niin kotona kuin koulussakin. Tunteiden kokeminen voimistuu, mielialat voivat vaihdella ja etenkin työillä ilmenee masennusta. Säätelyn vaikeus liittyy usein myös keskittymisen vaikeuteen, jolloin koulussa on vaikea pärjätä ja opiskeluun hankala motivoitua, vaikka älyllistä kyvykkyyttä olisikin.

Nuoren halu kokea elämyksiä on maksimissaan 19 vuoden ikäisenä. Kyky kontrolloida omia tekemisiään kehittyy vasta noin 25 ikävuoteen mennessä. Nuoren aivoissa kehittyy siis ensin halu kokea elämyksiä ja vasta myöhemmin kyky itsekontrolliin.

Nuoren suuntautuessa ulkomaailmaan kaveripiiriin merkitys on iso. Yleensä nuori hakeutuu kaveripiiriin, joka vastaa hänen omaa psyykkistä kehityksensä maailman, eli hän hakeutuu nuorten seuraan, joilla on samantyyppisiä kokemuksia kuin hänellä itsellään. Kaveripiiriin merkitys voi kasvaa määrääväksi, jos suhteet omiin vanhempiin ja muihin aikuisiin ovat huonot. Jos kaverit vaihtuvat itseä vanhempiin asiaallisiin kavereihin, voi huumeiden käytön vaara lisääntyä.

Sijoitusaikana on tuettava nuoren ja adoptiovanhempien välistä suhdetta

Lastensuojelusijoitus tehdään, jos nuori käyttäytymisellään vaarantaa vakavasti omaa turvallisuuttaan ja kehitystään. Nuoren ongelmat voivat olla moninaisia, kuten psyykkisiä, käyttäytymis-, koulunkäynti-, vuorovaikutus- tai päihdeongelmia. Psykkisiin ongelmiin haetaan luonnollisesti psykiatrista hoitoapua, mutta jos siitä huolimatta kehitys vaarantuu, voidaan joutua turvautumaan lastensuojelun apuun.

Nuori sijoitetaan sijaisperheeseen, jos hänen ajatellaan pärjäävän kodinomaisissa olosuhteissa ja tavallises- sa koulussa. Laitossijoitusta suositaan, jos nuoren arvioidaan tarvitsevat tiukempia rajoja ja tarkemmin sää- neltyjä olosuhteita. Monissa laitoksissa on oma koulu, jossa tarjotaan pienryhmässä erityisopetusta. Näin nuoren on mahdollista suoriutua koulussa omalla tasollaan. Kun koulu on kiinteä osa laitoksen työtä, koulupoissa- oloja ei tule ja nuoren on mahdollista käydä peruskou- lu loppuun.

Lastensuojelusijoituksen alkaessa nuoren välit adop- tiovanhempiin ovat usein tulehtuneet. Tämän ongelman selvittämisessä tulee kuulla nuorta ja ymmärtää hänen kokemaansa. Adoptiovanhemmat ovat usein vihaisia ja loukkaantuneita, ja he kokevat tehneensä kaikkensa lapselle hyvää tarkoittaen. He eivät ymmärrä, että vie- raat ihmiset voivat kasvattaa heidän lastaan paremmin kuin he itse.

Sijoituksen päämääränä on estää lapsen kehityksen vaarantuminen ja turvata normatiivinen kehitystie. Las- tensuojelusijoituksen aikana nuorta pyritään auttamaan kehityksellisesti erilaisessa tilanteessa kuin lapsena. Liit- tolaiseksi pyritään saamaan nuoren kehittyvät, uutta et- sivät aivot. Nuorta voidaan auttaa sekä empaattisen ym-

märtämisen kautta että kasvattamalla ja opettamalla. Joskus nähdään tärkeäksi myös pakottaminen. Sitä tar- vitaan erilaisten hankalien kierteiden kuten huumeiden käytön, karkailun ja jatkuvien koulupoissaolojen lopet- tamiseksi. Lastensuojelussa erityisen huolenpidon yksi- köt mahdollistavat nuoren pakottamisen.

Lastensuojelusijoituksen onnistumiseksi vanhempien yhteistyö sijaishuoltolaitoksen kanssa on tärkeää. Myös nuorisopsykiatrian ja sijaishuoltopaikan välinen yhteis- työ on merkityksellistä, vaikkakin se on usein käytän- nössä vähäistä. Nuori voi tarvita psykiatrisia lääkkeitä, mutta niiden turhaa käyttöä tulee välttää.

Nuori elää lastensuojelulaitoksessa vain väliaikaisesti. On ensiarvoisen tärkeä saada nuoren ja vanhempien välit paranemaan sijoituksen aikana, koska nuori tarvitsee lastensuojelusijoituksen jälkeenkin vielä paljon adoptiovanhempiansa tukea.

Kirjoittaja Pirkko Lehto-Salo on psykiatrian ja nuorisopsy- kiatrian erikoislääkäri, filosofian tohtori sekä erityistason psykoterapeutti (TEO). Hän työskentelee Nuorten hoito- pisteessä, joka on nuorisopsykiatrinen avohoitoyksikkö. Yksikkö on erikoistunut auttamaan erityisesti lastensuo- jelun sijoittamia ja käyttäytymisellään oirehtivia nuoria.

LYHYESTI

- **Adoptiovanhemmuuden** tärkeä tehtävä on saada purettua turvattoman kiintymyssuh- teen malli ja löytää lapselle mahdollisuus aja- tella itsestään ja maailmasta myönteisemmin.
- **Käyttäytymisongelmat** eivät ole lapsen il- keyttä vaan kyvyttömyyttä toimia toisin.
- **Jos itsesäätelyn** ongelmat saadaan hallintaan ennen nuoruusiän alkua, voi lapsi kohdata nuoruusiän turvallisemmin.
- **Impulssikontrollin** vaikeus voi viedä turvat- tomasti kiintynyttä nuorta erilaisiin vaarati- lanteisiin.
- **Kaveripiirin** merkitys kasvaa määrääväksi, jos suhteet omiin vanhempiin ja muihin aikuis- siin ovat huonot.
- **Lastensuojelusijoituksen** onnistumiseksi vanhempien yhteistyö sijaishuoltolaitoksen kanssa on tärkeää.
- **On myös ensiarvoisen** tärkeää saada nuoren ja vanhempien välit paranemaan sijoituksen aikana. Nuori tarvitsee paljon adoptiovan- hempiensa tukea lastensuojelusijoituksen jälkeenkin.

Ammattilaisnäkemys vertaistukiryhmätoiminnasta

SEIJA POIKONEN

Adoptioperheet ovat yleensä hyvin valmistautuneet lapsen saamiseen. Heillä on paljon tietoa siitä, millaisia riskejä lapsen taustan rikkinäisyys ja hylkäämiskokemukset ovat lapsen hyvinvoinnille. Lapsen oireilun alkaessa monet vanhemmat kuitenkin yllättyvät oikeanlaisen avun löytämisen vaikeudesta.

TEEN TYÖTÄ adoptioperheiden tukijana. Tuettujen vertaisryhmiä, Rinnallakulkija- ja konsultointipalveluni kautta kohtaan perheitä, jotka etsivät varhaista apua lapsen alkaessa oireilla. Jotkut perheet ovat hakeneet apua aiemmin lastenneuvolasta, perheneuvolasta tai koulu-terveydenhuollosta, josta heitä on ohjattu muihin pal-

veluihin, kuten lastenpsykiatrian ja erilaisten terapioiden piiriin. Monilla lapsilla on myös lääkityksiä, joilla vaikutetaan käyttäytymiseen ja tunteiden hallintaan.

Kaikki lapset eivät saa näistä riittävää apua. Joillekin apu tulee liian myöhään. Sitä ei ole osattu hakea ajoissa esimerkiksi siksi, että vanhemmat eivät ole osanneet arvioida lapsen oireilun vakavuutta. Toisinaan käy niin, että asiantuntijat eivät ota todesta, kun vanhemmat kertovat lasten oireilusta ja käytöshäiriöistä. Usein adoptiolapsilla on eriasteisia kiintymyssuhdehäiriöitä, jotka näkyvät vahvimmin lähipiirissä. Vieraiden seurassa lapsi osaa olla hurmaava, jolloin ulkopuolisen on hyvin vaikea lyhyessä hetkessä huomata lapsessa mitään poikkeavaa.

On myös tapauksia, joissa lapsi ei ole aiemmin oireillut, vaan käytös muuttuu yhtäkkiä. Kiltti, hyvin käyttäytyvä lapsi muuttuu hetkessä aggressiiviseksi ja vihamieliseksi erityisesti vanhempiaan tai opettajia koh-

taan tai hänelle alkaa tulla luvattomia poissaoloja koulusta, varastelua, päihteiden kokeilua tai muuta poikkeavaa käyttäytymistä. Vanhempien kertoman mukaan valehtelu on hyvin tyypillistä: lapsi kertoo asiat niin kuin hän toivoisi niiden olevan. Esimerkiksi tilanteessa, jossa vanhempi on sanallisesti kieltänyt lasta tekemästä jostain itselleen vaarallista, rajoja kestämaton lapsi saattaa valehdella vanhempien pahoinpidelleen häntä. Oireet ovat eri lapsilla erilaisia, mutta usein ne joko pahe-nevat tai alkavat puberteetin myötä, kun adoptiolapsi ymmärtää adoption merkityksen uudella tavalla. Se on myös aikaa, jolloin lapsi etsii identiteettiään ja irrottautuu vanhemmistaan, adoptoitu lapsi sekä adoptio- että biologisista vanhemmistaan.

Koko perhe tarvitsee tukea

Jotkut adoptioperheistä kertovat saaneensa lapselleen tukea, josta on ollut lapselle selkeästi apua. He kuitenkin kokevat itse jääneensä vaille kuuntelijaa ja auttajaa, ja siksi he ovat hakeutuneet vertaistukiryhmäni, jossa pääsevät tapaamaan vastaavassa tilanteessa olevia adoptioperheitä. Jotkut vanhemmat ovat saaneet myös itse tukea, mutta kokevat hyötывnsä sen lisäksi vertaistuesta.

Joskus olen työssäni kohdannut perheitä, jotka ovat hakeneet lapselleen apua lastensuojelusta, mutta lapsi onkin otettu huostaan. Vanhemmat kokevat tilanteen epäoikeudenmukaisena, sillä perustelut huostaanotolle eivät vastaa heidän näkemystään tilanteesta. He kokevat, että ammattilaiset eivät ymmärrä adoptiolapsen käytöksen perimmäisiä syitä. Perheet toivoisivat toimivia avo-huollon tukitoimia, jotta he pystyisivät tarjoamaan turvallisen ja pysyvän kodin kapinoivalle lapselleen.

Adoptioperheen kanssa työskennellessä on aina otettava huomioon lapsen varhaiset kokemukset, turvattomuus ja lasta traumatisoineet tapahtumat. Turvattomuus-oloissa kasvaneen lapsen käytös saattaa nostaa esiin myös vanhempien omia traumaattisia kokemuksia, jotka eivät nousisi esiin esimerkiksi perheeseen syntyneen biologisen lapsen kasvattamisessa. Apua onkin lähdettävä antamaan siten, että samalla tuetaan kaikkia apua tarvitsevia osapuolia ja myös vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta.

Toisinaan adoptiovanhemmat etsivät tukiperhettä tai pyytävät itse lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle lapsen tai tämän sisarusten hyvinvoinnin tai oman jaksamisensa vuoksi. Kaikissa tilanteissa, joissa adoptiolapsi

Adoptioperheen kanssa työskennellessä on aina otettava huomioon lapsen varhaiset kokemukset.

joudutaan erottamaan vanhemmistaan, on tärkeää pyrkiä minimoimaan lapsen kokemus hylätyksi tulemisesta. Lapsi kokee hylkäämisen omana syyneen, ja ne lisäävät hänen huonouden kokemustaan ja häpeäänsä sekä pahentavat turvattomuutta. Vaikka lapsi saattaa yrittää pitää etäisyyttä adoptiovanhempiinsa, lapsen ja perheen yhteyttä ja kiintymyssuhdetta tulee tukea.

Adoptiovanhempien ainutlaatuinen rooli

Monet adoptoidut koettelevat vanhempiensa pysyvyyttä ja luotettavuutta poikkeuksellisen lujasti. Adoptioperhe on ensimmäinen pysyvä ihmissuhde lapsen elämässä. Niinpä lapsi, joka ei ole oppinut luottamaan toisiin ihmisiin, vaan on joutunut kehittämään jo varhain omat puolustus- ja selviytymismekanisminsa, kapinoo normaalielämän pelisääntöjen ja rajojen asettajaa vastaan. Lapsi saattaa tuntea myös vihaa elämää tai ensimmäistä äitiään, hylkääjäänsä, kohtaan. Hän voi projisoida vihansa adoptiovanhempiin. Lapsen tiedetään myös toistavan niitä kokemuksia, joita hän on joutunut itse kokemaan. Joskus nuoret kertovatkin kostavansa adoptiovanhemmilleen varhaisvaiheissaan kokeman pahan.

Adoptiovanhemmat ovat käyneet läpi pitkän ja monivaiheisen adoptioprosessin, jossa sosiaalityöntekijät ja adoptioviranomaiset ovat arvioineet heidän valmiutensa erityisen lapsen vanhemmuuteen. Adoptiovanhemmiksi valikoituu hyvin motivoituneita ja lapsesta huolehtimiseen sitoutuneita vanhempia. Kun lapsi sitten alkaa oireilla ja vanhemmat hakevat tilanteeseen apua, monet vanhemmat kokevat, että auttajatahot, kuten lastensuojelun tai lastenkotien työntekijät, näkevät adoptiovanhemmat lähtökohtaisesti ”ongelmavanhempina”, joilta lasta pitää suojella. Vanhempien lähtökoh-tainen syyllistäminen ei tee oikeutta lapseensa sitoutuneille vanhemmille. Pelko tuomitukseksi tulemisesta voi

jopa lykätä avun hakemista lapselle.

Kohtaamani adoptiovanhemmat kertovat melko yleisesti kokevansa, että lastensuojelussa ei ymmärretä adoptiovanhemman merkitystä lapsen kehityksen tukijana eikä kiintymyssuhdehäiriöisen lapsen käyttäytymisen erityispiirteitä. Kiintymyssuhteen tukemisen sijaan lapsi pyritään toisinaan lastensuojelussa erottamaan vanhemmistaan. Vanhemman vanhemmuus kyseenalaistetaan lapsen nähden, ja lapsen kertomus asetetaan aina vanhemman kertomuksen edelle. Lapsi pääsee manipuloimaan ja pyörittämään ympärillään olevia ihmisiä mielensä mukaan, mikä lisää hänen turvattuuttaan. Lapsuutta vaille jääneen lapsen ei anneta kasvaa lapseksi, vaan häntä tuetaan ottamaan liian nuorena vastuu itsestään, mikä voi johtaa myöhempiin psykisiin ongelmiin.

Raju oireilu ja irtiotto ovat monille adoptiolapsille kuitenkin ohimenevä vaihe. Yhteys adoptiovanhemman palaa uudestaan lapsen aikuistuttua, jos sen salitaan jatkuvan myös fyysisen erossa olemisen aikana.

Perheiden kokemukset avun saannista lasten oireillessa vaihtelevat alueittain ja myös sen mukaan, onko perhe suomen- vai ruotsinkielisten palveluiden piirissä. Joissakin kunnissa ennakoivaa tukea on hyvin vaikea saada, jotkut ovat joutuneet itse maksamaan lapsensa terapian. Tukea kaivataan jo siitä hetkestä, kun lapsi tulee perheeseen, ja ammattilaisten tulee olla herkkiä vanhempien huolelle. Mitä nuorempa lapsi pääsee avun piiriin, sitä enemmän hän hyötyy tuesta ja sitä tehokkaampaa apu on.

Adoptiolapsen ja -perheen erityisyyttä ymmärtävät asiantuntijat, jotka osoittavat tekevänsä yhteistyötä vanhempien kanssa lapsen auttamiseksi, saavat adoptiovanhemmilta kiitosta.

Kirjoittaja Seija Poikonen on Adoptiolasten vanhemmat ry:n (nykyisin Adoptioperheet ry) perustajajäsen ja entinen hallituksen puheenjohtaja. Hän toimii nykyisin yksityisenä ammatinharjoittajana ja tuottaa esimerkiksi perhetukipalveluita adoptioperheille.

LYHYESTI

- **Usein adoptiolapsilla** on eriasteisia kiintymyssuhdehäiriöitä, jotka näkyvät vahvimmin lähipiirissä.
- **Vieraita aikuisia** kohtaan lapsi saattaa käyttäytyä erittäin kohteliaasti ja hurmaavasti, mistä johtuen ammattilaisen voi olla vaikea uskoa adoptiovanhemman kuvausta tilanteesta.
- **Adoptiovanhempien** pelko tuomitukseksi tulemisesta voi jopa lykätä avun hakemista lapselle.
- **Vaikka adoptiovanhemmat** ovat saaneet apua lapselleen, he kokevat itse jääneensä vaille kuuntelijaa ja auttajaa.
- **Monet adoptiovanhemmat** kokevat, että lastensuojelussa ei ymmärretä adoptiovanhemman merkitystä lapsen kehityksen tukijana
- **Perheet toivovat** avohuollon tukitoimia, jotta he pystyisivät tarjoamaan jatkossakin turvallisen ja pysyvän kodin kapinoivalle lapselleen.
- **Huolimatta siitä**, että lapsi saattaa yrittää pitää etäisyyttä adoptiovanhempiinsa, lapsen ja perheen yhteyttä ja kiintymyssuhdetta tulee tukea.
- **Joskus nuoret** kertovat kostaneensa adoptiovanhemmilleen varhaisvaiheissaan kokemansa pahan.
- **Raju oireilu** ja irtiotto ovat monille adoptiolapsille ohimenevä vaihe.

Saran tarina

PÄIVI SUUTARI

Sara on 22-vuotias nainen, joka sai itselleen perheen Suomesta kansainvälisen adoption kautta ollessaan kolmen vuoden ikäinen. Sara kokee vaikeuksiensa alkaneen siitä, kun ensimmäinen poikaystävä hylkäsi hänet.

LAPSUUTENI OLI TOSI KIVA ja täynnä harrastuksia, menoja ja meininkiä. Adoptioäitini on muuttanut Suomeen samasta maasta kuin minä, mikä ehkä helpotti kotiuutumistani. Ei tarvinnut aloittaa vieraassa maassa vieraalla kielellä.

Olin viidennellä luokalla, kun kapinani alkoi. Piti väittää vastaan, ja vanhemmat olivat mielestäni aina

väärässä. Uskon, että kyseessä oli tavallinen murrosikäisen uhma. Jotain haasteita varhaisnuoruuteeni kuitenkin liittyi, koska lastensuojeluasiakkuus meillä oli muistaakseni jo ennen kuin täytin 16. Olin lähtenyt kotoa joitakin kertoja 14-15-vuotiaana, koska halusin olla kavereiden kanssa. Kokeilimme monia juttuja ja juoksimme joskus poliisia karkuun. Tuolloin kuitenkin vielä noudatin vanhempieni minulle antamia kotiintuloaikoja.

16-vuotiaana romahdin, kun ensi-ihastukseni jätti minut. Vain vähän sen jälkeen sain kuulla tarkempaa tietoa siitä, miten ja miksi päädyin lastenkotiin. Minut synnyttänyt nainen käytti todennäköisesti huumeita. Taustani selville saaminen juuri tuossa elämänvaiheessa oli pommi, joka räjäytti kaiken.

Vähän myöhemmin aloitin uuden seurustelusuhteen, jossa hengailimme aina poikaystäväni kavereilla. En syytä häntä siitä, että olen ollut pois kotoa, mutta

tämä poika ei myöskään edesauttanut sitä että olisin ollut perheeni kanssa. Parin kuukauden jälkeen suhteemme päättyi.

17-vuotiaana saatoin olla parikin viikkoa pois kotoa ilmoittamatta vanhemmilleni mitään. Yhtenä aamuna olin lähdössä kouluun, kun kaksi sosiaalityöntekijää asteli sisään. He sanoivat, että minun on lähdettävä mukaan tai he kutsuvat poliisit. Olin ihmeissäni, että mitä oikein tapahtuu.

Toinen sosiaalityöntekijöistä oli taustaltaan äitini kanssa yhteneväisestä kulttuurista, mikä auttoi häntä ymmärtämään perheemme tunteita näyttävää arkea ja äitini kasvatustapaa. Minut lähetettiin laitokseen kuukauden kartoitusjaksolle, jonka aikana päätettäisiin, mitä jatkossa tehdään. Olin siellä porukan vanhin, mikä sai aikaan isosiskofiiloksen. Laitoksessa meni hyvin, ja ajattelin jättää hölmöydet sikseen. Aloin taas käydä koulua, ja asiat alkoivat rullata.

Kuukauden kuluttua minulle kerrottiin, että vaihtoehtoina oli huostaanotto tai perhetukikeskukseen muuttaminen. Mielestäni huostaanotto olisi ollut käsittämätön, etenkin kun olin pian täysi-ikäinen. En halunnut sitä. Niinpä päädyttiin perhetukikeskukseen.

Olin joka toinen viikonloppu vanhemmilla ja muuten perhetukikeskuksessa. Siellä oli aika vapaat kotiintuloajat, joista äitini oli eri mieltä. Saatoin olla joskus viikonloppuna kavereiden kanssa kahteentoista, yhteen, joskus jopa kahteen, koska olin lähes täysi-ikäinen. Ohjaajan kanssa oli puhetta, että he voivat tarvittaessa puhalluttaa minut palatessani, mutta siihen ei ollut koskaan syytä. Äiti ihmetteli, miten he päästävät alaikäisen menemään vapaasti tuolla tavoin. Itse ajattelin, että olen keskuksessa ohjaajien vastuulla, ja kotiviikonloppuna tilanne on toinen.

Jos on ollut sijoitettuna puoli vuotta, on oikeutettu jälkihuollon asuntoon. Niinpä minulle järjestettiin oma kämpä, kun täytin 18. Menin kotiin ja pakkasin tavarani. Kolmeen kuukauteen vanhempani eivät tienneet missä asun. Jälkihuolto maksoi vuokrani, ja sain toimeentulotukea vähän yli 400 euroa kuussa. Aluksi se tuntui suurelta summalta. Sain myös 800 euron kerta-avustuksen huonekaluhankintoja varten.

Otin ilon irti siitä, että sain olla itsenäinen ja vapaa pitkän kuristuksen jälkeen. Se meni yli. Asunnossani oli joka ilta kavereita. En ollut koskaan yksin, koska en ollut tottunut olemaan yksin. Tilanne oli minulle lähes shokki.

En halunnut hakea apua vanhemmilta, koska minua oli valmisteltu laitoksessa vapauteen.

Lukiossa saamani hyvät kaverit jäivät, ja kavereita alkoi ilmestyä baareista ja vähän mistä sattuu. Kavereita oli paljon, mutta ei yhtään sellaista, johon olisin voinut täysin luottaa. Näin myös huumeiden käyttöä, mutta itse päätin etten niihin koske. Kantani huumeisiin on jyrkän kielteinen. Ehkä saamani tieto minut synnyttäneestä naisesta vaikuttaa asiaan.

Lopetin koulunkäynnin ja velkauduin perintöfirmoille, koska en osannut maksaa laskuja. Jossain vaiheessa koitin palata lukioon ja aloittaa kesätyöt, mutta siitä ei tullut mitään. Saatoin valvoa kuuteen asti aamulla tekemättä mitään. Halusin vain nauttia vapaasta olemisesta.

Vietin joulun ja ehkä jotain synttäreitä perheen kanssa, mutta se oli väkinäistä. En soitellut tai tullut käymään, vaikka sanoin joo joo. Oma reviiiri oli niin tärkeä. En halunnut hakea apua vanhemmilta, koska minua oli valmisteltu laitoksessa vapauteen.

Lopulta olin vuoden asunnottomana. Olisin voinut mennä kotiin, mutta en osannut palata sinne. Nyt mietin, miksi en.

Jossain vaiheessa aloin käydä äidin kanssa yhdessä jälkihuollon tapaamisissa. Aloimme lähentyä ja korjata muutaman vuoden aikana kehittyneitä välirikkoja. Äiti tuki minua koulun aloittamisessa. Hän näki, että olin masentunut, ja koitti saada minua eteenpäin. Aloin ymmärtää itsekin, ettei elämä voi jatkua näin.

Pääsin ammattikouluun, josta valmistun pian. Aluksi mietin, riittävätkö voimat, kun pitäisi käydä koulua, herätä joka aamu aikaisin ja tehdä tehtäviä. Kuilu aiempaan elämään oli valtava. Koulunkäynti vei energiaa etenkin syksyllä, koska reagoin voimakkaasti pimeyteen.

Lähdin vähäksi aikaa ulkomaille opintoihin liittyen. Pidin perheeni kanssa usein yhteyttä Skypen välityksellä. Lähennyimme todella paljon tuona aikana.

Toisena syksynä koulun poissaolot putosivat ensimmäisen vuoden lähes 200 tunnista melkein nolnaan. Siitä huomaa, että olen kasvanut ihmisenä. Kun ihmissuhteissa on kaikki hyvin, kaikki muukin elämä menee paljon paremmin. Nyt välini vanhempiin ovat sellaiset, että voin soittaa ja kertoa heille asioistani. Aiemmin oli salailua. Nyt olen avoin kirja.

Kaksi vuotta sitten minulla ei ollut mitään polkua. Nyt valmistun ammattiin hyvin työllistävälle alalle, ja minulla on selkeitä suunnitelmia jatkoon. Ei tarvitse enää laittaa papereihin ”työtön”. Olen joku tässä yhteiskunnassa, en pelkkä hylkiö. Olen saanut elämässä aikaiseksi jotain. Se on itselleni iso juttu. Asiat ovat nyt paljon paremmin.

Saran nimi on muutettu.

Olen saanut elämässä aikaiseksi jotain. Se on itselleni iso juttu.

”Vapaus iski vasten kasvoja”

PÄIVI SUUTARI

Sara on pohtinut paljon kokemuksiinsa ja adoptiotaustansa merkitystä haastavalle elämänjaksolleen. Hän toivoo, että tällä hetkellä vaikeuksien kanssa kamppailevat nuoret saisivat lastensuojelusta oikeanlaista apua.

Johtuiko lastensuojelun tarpeesi adoptiosta?

Haluaisin ajatella niin, että kapinallisuuteni liittyi nuoruuteen eikä niinkään adoptioon. Samalla tavalla myös synnyinperheessä kasvaneilla on omia ongelmiaan nuoruudessa. On lapsia, jotka ovat narkanneet ja varastaneet, vaikka ovat biologisessa perheessään.

Jos en olisi saanut tietää taustastani, en ehkä olisi reagoinut niin voimakkaasti, mutta näen muitakin syitä kapinointiini. Minulla on vanhemmat, jotka halusivat tehdä esikoisestaan ja hänen elämästään täydellisen.

Pikkuveljeni on saanut paljon enemmän vapauksia kuin minä. Jouduin esikoisena raivaamaan tietä. Voi olla, että kapinoinnissa sekoittuivat vapaudenkaipuuni ja taustani selviämisen aiheuttama tunnetila. Olen aina halunnut olla, mennä ja tulla.

Puhutko avoimesti adoptiotaustastasi?

Olen aina tiennyt, etten ole syntynyt perheeseeni. Emme kuitenkaan ole tuoneet adoptiotaustaani mitenkään erityisesti esille, ellei se ole ollut olennainen asia. Lääkärissäkkin on sanottu perinnöllisistä sairauksista kysyttäessä vain, että emme tiedä.

Kavereistani vain ehkä viisi tietää adoptiotaustani. Kahdesta parhaasta kaveristani toiselle en ole nähnyt aiheelliseksi kertoa siitä ainakaan vielä. Ehkä voisin puhua avoimemmin, jos saisin tavata biologista sukuani. Sitä ennen en halua julkisesti kailottaa olevani adoptoitu. Vanhempani ovat omat vanhempani. Muille ei kuulu, miten kaikki on saanut alkunsa.

Perheeni tuttavapiirissä ei ole muita adoptioperheitä, mutta olemme käyneet Adoptioperheet ry:n tapah-

tumissa. En kuitenkaan ole ollut sen lähemmin tekemisissä kenenkään toisen adoptoidun kanssa. Kun sain tietää vaikeita asioita taustastani, minulla ei ollut kaveria, jonka kanssa olisin voinut jakaa asiaa. Jos olisin voinut jutella jonkun adoptoidun kanssa, tilanne olisi ollut ihan erilainen. Kaikki kaverini ovat samassa perheessä syntyneitä ja kasvaneita, eivätkä he voi ymmärtää minun tunteitani ja kokemuksiani. Heidän henkinen maailmansa ei ole vielä kasvanut tarpeeksi.

Moni asia vaikeilta vuosilta on hämärän peitossa. En esimerkiksi pysty tarkkaan sanomaan, minkä verran ja ketkä sosiaalityöntekijöistä ja muista perheemme kanssa työskennelleistä tiesivät adoptiotaustastani.

Mitä ajattelet biologisesta äidistäsi?

Sain 16-vuotiaana tietää, että biologinen äitini käytti todennäköisesti huumeita. Jos olisin tiennyt asiasta vaikka ollessani kymmenvuotias, olisi tilanne ollut helpompi. Olisin voinut keskustella asiasta äidin kanssa ja kasvaa vähitellen tiedon kanssa kohti murrosikää. Nyt kuulin vaikeita asioita, kun olin juuri aloittanut lukion, minun oli vasta jätetty ja elämäni oli sekaisin. Se olisi iso pommi, joka tuntui räjäyttävän koko elämäni.

Olen sittemmin käynyt läpi valtavia tunnekuohuja. Etsin itseäni ja mietin, kenen kanssa minun kuuluu olla. Elin kuin sumussa. En vieläkään voi sanoa tuntevani itseäni täysin, mutta suunta on ylöspäin. Omakuva alkaa nyt vähitellen muodostua.

Tällä hetkellä minun on vaikea kuvitella, että minulla olisi toinen äiti jossain. Aiemmin hän oli minulle kuin idoli, ja kun kuulin hänestä erittäin ikäviä asioita, se aiheutti tuskaa ja etsimistä. Se purkautui negatiivisella tavalla ja nimenomaan lähiympäristöön, perheeseeni.

Myöhemmin olen tutkinut syntymätodistustani ja koittanut netin kautta etsiä tätä minut synnyttäneitä naista. Haluaisin nähdä hänet saadakseni yhden aikakauden päätökseen ja päästäkseni rauhallisin mielin jatkamaan elämäni. Välillä mietin, onko minulla biologisia sukulaisia ja tietävätkö he minusta. Onko kukaan koskaan yrittänyt etsiä minua, ovatko biologiset vanhempani edes elossa? Tilanne tuntuu oudolta.

Tavallaan minua pelottaisi tavata minut synnyttänyt nainen, koska silloin tilanne konkretisoituisi: olen oikeasti muuttanut yhtäkkiä vieraaseen perheeseen jostain muualta. Adoptiovanhempani ovat minun ainoat vanhempani. On vaikea kuvitella, etten alun alkaen ole kuulunut tänne.

Olin aiemmin hirveän epävarma itsestäni. Myönnyin siihen, mitä kaverit sanoivat ja ajattelivat.

Mitä ajattelet perheen ulkopuolisista ihmissuhteistasi?

16-vuotiaana lähdettiin kavereiden kanssa porukalla juomaan ja kokeiltiin kaikenlaista kotibileissä. Olen iloinen siitä, että olen kokenut sen ajan heidän kanssaan. Pidän kulissit pystyssä ja halusin kuulua porukkaan. Laitosaikanani kaverit eivät tienneet minun asuvan perhetukikeskuksessa. He olivat todella kivoja, mutta en halunnut lähteä avautumaan tuollaisista jutuista. En edelleenkään ylpeile sillä, että olen ollut puoli vuotta laitoksessa. En kerro sitä kenellekään, ellei ole pakko.

Olen muuttunut kaverisuhteissani niin, että kohtaan nykyään todellisuuden ilman tunneryöppyjä. Jos kaverin kanssa tulee riita, en enää ota sitä niin raskaasti. Olin aiemmin hirveän epävarma itsestäni. Myönnyin siihen, mitä kaverit sanoivat ja ajattelivat. Hapuilin ja etsin itseäni, eikä minulla ollut omaa mielipidettä. En ollut kaveri sellaisten ihmisten kanssa, jotka menevät elämässä eteenpäin. Nyt minulle on tärkeää hakeutua sellaiseen seuraan, jossa ihmisillä on näkemys tulevaisuudestaan.

Parisuhteistani olen oppinut, mitä en enää jatkossa aio tehdä. Yritin perustaa väkisin suhteita, mutta enää en halua kiirehtiä. Keskityn nyt itseeni ja omaan hyvinvointiini. Harva ikäisistäni enää arvostaa avioliittoa. Vanhempieni jo yli 30 vuotta kestänyt parisuhde on kuitenkin minulle niin hieno esimerkki, että haluan joskus mennä naimisiin. Äitini ja isäni ovat olleet vahvoja käydessään yhdessä läpi kaikki vaikeatkin perheasiat.

Mitä haluat sanoa muille nuorille kaiken kokemasi perusteella?

Teini-iässä minusta oli siistiä lintsata koulusta ja olla tekemättä mitään. Nyt toivon, että olisin ollut yksi niistä hikareista koulussa. Ei olisi tullut tehtyä niitä kaikkia hölmöyksiä, joiden seurauksia pitää nyt korjata.

Jos olisin käynyt koulua ja saanut hyviä arvosanoja, olisivat vanhemmat varmasti päästäneet minua vapaamin ulos. He näkivät, etten tee mitään enkä ottanut vastuuta, joten en myöskään saanut vapautta.

Kavereiden kanssa asioiden kokeminen kuuluu nuoruuteen. On hauskaa olla teini ja kapinallinen. Mutta koulun kesken jättäminen tai vanhempien kanssa taistelemisen pienistäkin asioista on ihan turhaa. Kannattaa kuunnella vanhempia. He eivät halua kiusata, vaan ovat huolissaan. Olet heille tärkeä, koska olet heidän lapsensa. Sopikaa yhteiset pelisäännöt.

Kannattaa pysyä kotona siihen asti, että on varmasti valmis lähtemään. Vapauden takia ei kannata lähteä, varsinkaan, jos on teini-ikäinen, jonka mieli myllertää.

Minulla oli tapana olla vastaamatta puhelimeen, jos äiti soitti ja olin kavereiden kanssa. Vastaaminen tuntui nololta. Nykyään näen asiat eri tavalla: perhe tulee aina ensimmäisenä. Tuntuu pahalta ajatella, mitä olen laittanut perheeni käymään läpi. Toivon, että nuoret ajattelisivat vanhempiaan ja pitäisivät perhettään tärkeänä. Entä jos vanhempia ei yhtäkkiä enää olisi? Olen ymmärtänyt ajan rajallisuuden.

Mitä haluat sanoa lastensuojelun ammattilaisille?

Oli virhe korostaa minulle, että saavuttaisin vapauden ja itsenäisyyden kun täytän 18. Kun minulle toistettiin pitkään sitä, että saan olla vapaa, aloin uskoa siihen.

Käytännössä tilanne meni ihan toisin. Kun vapaus koittaa, ei siitä kuitenkaan selviä yksin. Kun lapsi menee laitokseen, pitäisi aina panostaa perheen keskinäisiin väleihin. Meille ei lainkaan korostettu sitä, että saan vanhemmista tukea, vaikka sitä olisi pitänyt tuoda esiin. Sen sijaan minulle sanottiin monia asioita, joista olin silloin innoissani, kuten että äitini on vaikea. ”Niin on! Kyllä!” Äidilläni on oma tapansa kasvattaa, kuten kaikilla vanhemmillä. Ei ole oikeita ja vääriä tapoja. Tietenkin, jos kyseessä on lasten pahoinpitely tai muu vastaava syy sijoitukseen, tilanne on toinen.

Minulta ei koskaan kysytty, millaiset välit minulla on vanhempiini. Tai sitten se tehtiin small talkina tapaamisissa. ”Huonot on välit”, totesin, ja jatkoimme papereiden täyttöä. Ei se ollut oikeaa keskustelua.

Laitoksen omaohjaajatapaamiset koin väkinoisiksi, ja kun olin täysi-ikäinen, ketään ei enää kiinnostanut, mi-

Oli virhe korostaa minulle, että saavuttaisin vapauden ja itsenäisyyden kun täytän 18.

ten minulla menee. Jokainen tarvitsee iästä riippumatta toisen ihmisen, joka on kiinnostunut. Pahin tilanne on niillä sijoitetuilla nuorilla, joilla ei ole vanhempia. En edes uskalla kuvitella, miten huonoksi heidän tilanteensa voi kärjistyä, kun he tulevat täysi-ikäisiksi.

Omille muutettuani tein virheitä, joiden jälkiä korjaan pitkään. Maksan velkoja, kun siirryn työelämään. Vieläkään en osaa kontrolloida tulojani ja menoja, koska opin vääränlaiseen rahankäyttöön jälkihuollon aikana. Oli jälkihuollosta toki jotain hyötyäkin: sieltä esimerkiksi maksettiin opiskeluaikojen bussikorttini ja koulutarvikkeet.

Nuoren mielenterveyttä pitää tukea. Hakeuduin muutama kuukausi sitten nuorisopolille, koska tuntui, että olisi hyvä jutella yleensä ottaen elämästä jonkun kanssa. Nuorille pitää myös korostaa, että puhua voi myös toisille sukulaisille, jos äidille tai isälle ei koe voinensa kertoa asioita. Tuntuu, että sosiaalityöntekijä voi käyttää väärin nuoren hänelle kertomia näkemyksiä. Tulee aivan täysin turhia huostaanottoja ja irtiottoja perheestä. Kun tilanne on kärjistynyt, perheen kanssa pitäisi tehdä yhteistyötä.

En tiedä, mitä meidän tilanteessamme olisi voinut tehdä, ellei minua olisi laitettu kartoitukseen. Oli hyvä, että menin sinne, mutta kun elin puoli vuotta perhetukikeskuksen tiukkojen sääntöjen kanssa ja siirryin sitten elämään aivan yksin, oli kontrasti liian suuri. Vapautta on voida asua vanhempien luona yhteisten sääntöjen mukaan, myös täysi-ikäisenä. Toivon, että minulle olisi korostettu, että vanhemmat tukevat ja auttavat.

Saran nimi on muutettu.

”Jokainen ansaitsee tulla kuulluksi”

PÄIVI SUUTARI

Jussin elämään on kuulunut lastensuojelun asiakkuus sekä synnyinmaassaan että Suomessa. Jussi toivoo, että aikuiset keskittyisivät lastensuojelunuorten tekojen taustalla oleviin syihin.

BIOLOGINEN ÄITINI oli alkoholisti, eikä hän pystynyt pitämään minusta huolta. Biologinen isäni ei todennäköisesti ole ollut elossa enää pitkään aikaan. Olin yksivuotias ja elin lastenkodissa, kun minut adoptoitiin ensimmäisen kerran. Minut kuitenkin palautettiin lähes heti takaisin laitokseen. Pariskunta tuli hakumatkalla toisiin ajatuksiin oltuaan kanssani hetken aikaa. Minulle ei ole

koskaan kerrottu syytä palauttamiselle, mutta luulen, etteivät he olleet valmiita adoptoimaan.

Sain uudet adoptiovanhemmat 2,5-vuotiaana, jolloin muutin Suomeen. Pienen ujostelun jälkeen otin vanhemmat omikseni. Olin fyysisesti terve, erittäin vilkas ja energinen lapsi. Hyppelin pöydältä sohvalle ja olin koko ajan liikkeessä. Minulla oli - ja on edelleenkin - voimakas tahto. Olin myös tottunut omatoimisuuteen: jo lastenkodissa olin siivonnut muiden lasten leluja.

Pienempänä isä oli minulle todella tärkeä. Aina kun hän lähti pois, sain pienen raivarin. Myös päiväkodissa sain raivokohtauksia. Saatoin esimerkiksi purra hoitajaa käteen. Vanhempiani hävetti, kun minusta valitettiin. Perheemme oli hyvätuloinen ja -maineinen. Meitä lapsia oli kolme, mutta vain minun käytökseni ei sopinut vanhempieni käsitykseen ihanneperheestä.

Alakouluaika

Menin kouluun vuotta myöhemmin kuin muut. Aloitin erityiskoulussa, mutta ehdin olla siellä vain noin pari kuukautta, kun minut siirrettiin steinerkouluun kakkosluokalle. Olin kuulemma liian etevä ykkösluokalle ja erityiskouluun.

Uudessa koulussa minua kiusattiin paljon. Kun paras kaverini lähti luokaltani pois, kiusaaminen yltyi entisestään. Luokan tytöt olivat päättäneet yhdessä tuumin tuhota minut. Olin masentunut, nukuin pulpetilla ja purin paha oloa painimalla. Äitini mielestä olin itse koulukiusaaja: hän ei uskonut puhettani kiusatuksi tulemisesta. Koin, että äiti ei koskaan asettunut puolelleni.

Kotona välit viilenivät, kun koulussa ei tullut menestystä. Kun äitini irtisanottiin työpaikaltaan, hän tuli minulle henkilökohtaiseksi koulunkäyntiavustajaksi. Voin sanoa, että se oli huono idea. Tilanne oli meille molemmille vaikea ja outo, kun oma äiti piti minulle sekä jälki-istuntoa että tukiovetusta. Tätä jatkui useamman vuoden ajan.

Äiti oli koko ajan väsynyt eikä lopulta enää jaksanut minun kanssani. Isällä oli samaan aikaan työuupumusta, joka purkautui kotona. Hän purki pahan olon ja väsymyksensä minuun, koska hänen mielestään minä olin se, joka häntä työllisti eniten. Itse kuitenkin ajattelen niin, että se oli enemmän äiti, joka aiheutti hänelle kuormitusta.

Äidin kanssa minulla oli usein sanallisia riitoja, mutta isä purki välillä väsymystään pahoinpitelemällä minua fyysisesti työpäivänsä jälkeen. Ajoittain minulla oli mustelmia, joita en jaksanut selitellä. Olin paljon kavereiden luona, sillä en voinut kutsua ketään kotiin, eikä kukaan myöskään halunnut meille. Kaveritkin aistivat, että kotona tapahtuu ikäviä asioita.

Isä oli arvaamaton, välillä äitikin. Joskus hän halusi tappaa itsensä, juosta autotielle, ja sitten hän oli taas niin rakastava äiti. Hyvinä aikoina tein isän kanssa paljon asioita, kuten kävin jalkapallo-otteluissa. Jalkapallo oli minulle rakas harrastus.

Laitosajan alussa ikävöin perhettäni.

Minua kuskattiin hoitoon perhetuttujen luokse tai kesäleireille, ja vanhemmat käyttivät minua tutkimuksessa. Minua häiritsi, että koko ajan keskityttiin vain minuun ja minun ongelmiini. Ymmärsin, että vanhempani eivät enää jaksaneet minun kanssani. Heidän mielestään olin perheen syöpä. Olin kaiken pahan alku ja juuri, tuhosin heidän elämänsä.

Ymmärrän, mitä olen ollut, mutta olin kuitenkin lapsi. En pystynyt olemaan vanhemmilleni sitä, mitä he eniten toivoivat minusta.

Meillä oli perheneuvolakontakti ja kaikenlaisia juttuja. Vika oli aina minussa, ei koskaan perheessä. Muistan, kun meillä oli kokous, jossa sisaruksetkin olivat mukana. Se oli nolo hetki. Silloin koin, etten ole enää perhettä. Hyvät tulot, hieno auto, hienot vaatteet, kaiken piti olla parempaa kuin naapureilla. Sosiaalinen elämä oli niin tärkeä asia. Jos perheessä on ongelmia, kulissien ylläpito auttaa.

Vointini alkoi huonontua. Jossain kohdassa äitini tunteet minua kohtaan kuolivat, ja hän halusi minusta eroon. Jouduin laitokseen 13-vuotiaana. Olisin päässyt takaisin kotiin kahden vuoden kuluttua, mutta vanhempani eivät halunneet sitä. Perhe oli saanut asiat kuntoon. Sijaisperhettä minulle ei olisi löytynyt, joten jouduin pysymään laitoksessa.

Nuoruus laitoksessa

Kun en päässyt palaamaan kotiin, alkoi ajanjakso, jolloin halusin tuhota perheeni. Uhkasin perhettäni muuttaman kerran vakavasti 18–19-vuotiaana. Olin sekaisin. Minulla ei ollut minkäänlaista elämänhallintaa, elämä oli kaoottista. Isä teki minusta rikosilmoituksia ja pelkäsi. Nyt minulla on erittäin vahva moraalinen ja tekemiseni tuntuvat typeriltä, mutta ymmärrän, miksi tein niin kuin tein. Vanhemmat eivät olleet minua kohtaan reiluja.

Laitosajan alussa ikävöin perhettäni. Mutta kun aikaa kului, en enää tuntenut mitään. Olimme kasvaneet erillemme. Jossain vaiheessa ymmärsin, että minulla on ollut kaksi isää ja kaksi äitiä, ja nyt ei ole ketään. Siitä pitäisi sitten lähteä rakentamaan elämää.

Monissa laitoksissa yritetään viedä kaikki hyvä pois. Minulla oli välillä huoneessani pelkkä patja, kaikki muu vietiin. Vahdin tehtävä oli pitää huolta, etten lähde siitä huoneesta pois. Minua peloteltiin koko ajan. Miksi vika on lapsissa, jos meitä pelotellaan tosi paljon?

Pahinta oli se, että minulta vietiin myös rakas jal-

Ihmisiä kiinnostivat vain tekojeni seuraukset, eivät syyt.

kapalloharrastus. Ikävistä asioista huolimatta isälläni oli ollut kova luotto ja usko minuun urheilijana. Olin lahjakas ja olisin edennyt pitkälle, jos laitos ja sosiaalityöntekijät olisivat antaneet minun pelata. Laitos oli vielä huonompi paikka kuin koti. Siellä tapahtui sellaisia asioita, että jos tänä päivänä voisi tehdä rikosilmoituksen, tekisin sen. Kaikkien niiden poikien puolesta, jotka eivät ole täällä enää kertomassa.

Pelkäsin laitoksen johtajaa, mutta välillä olin kovis. ”Otetaanko toi pesäpallomaila ja mennään tappamaan se”, ehdotin joskus. Kaikki pelkäsivät häntä, ja arki oli tosi ahdistavaa. Johtaja sai kuitenkin aina kaikki ulkopuoliset tahot poliisia myöten uskomaan, että paikkaa johdettiin hyvin.

Aina kun pääsin yhteenoton jälkeen poliisiauton takatilaan, koin kummallisen turvallisuuden tunteen ja aloin itkeä. Itkeminen tarkoitti lukosta laukeamista. Yhteenotoissa mieli ja keho menivät tilaan, jossa en tajunnut ajan kulua. Ne hetket sekoittivat minut. Välillä hakeuduin laitoksesta psykiatriselle osastolle niin, että hain puukon ja uhkasin tappa itseni. Sillä tavoin pääsin ”lomalle”.

Aikuisuus

Kun pääsin pois laitoksesta, en alkuun tajunnut maailmasta mitään. Siitä alkoi parantuminen, joka ei ollut helppoa. Tein paljon virheitä, kun ei ollut perhettä huo-

lehtimassa minusta. Yritin sitkeästi aloittaa uudelleen minulta riistettyä jalkapallon pelaamista.

Varhaisaikuisuudessa minua käytettiin hyväksi tavalla, jonka seurauksena päädyin kertaalleen turvataloon ja menetin luottotietoni. Jälkihuollon piirissä sain oman asunnon, jossa kavereita tuli ja meni. Kaverit söivät ruokanikin. Kun en ollut tottunut itsemääräämisoikeuteen, en pystynyt pitämään rajoja kavereillekaan.

Tuo aika oli todellista sekoilua. Menetin asunnon auttaessani tosi pahassa tilanteessa olevaa kaveriani. Ei olisi pitänyt, sillä hän hajotti asunnossa kaiken ja kävi kimppuuni. Oikeudessa hävisin jutun. Sen myötä olen joutunut vakavasti pohtimaan, mikä on oma vika ja mikä jonkun toisen.

Sitten minulle annettiin miniyksiö ydinkeskustasta. Samassa talossa asui kaikenlaista väkeä, ja poliisit kävivät usein pihassa. Sosiaalitoimi maksoi korkean kuu-kausivuokrani kahden vuoden ajan, jonka jälkeen sain nykyisen tukiasuntoni.

20-21-vuotiaana koin, ettei minussa ole mitään hyvää. Minulla on aina ollut heikko itsetunto. Nykyään pystyn kuitenkin jopa kokemaan ylpeyttä siitä, mitä olen käynyt läpi ja missä olen nyt. Olen saanut voimavaroja, joita pystyn käyttämään hyödyksi. Totta kuitenkin on, että olen kokenut liikaa tähänastisen elämäni aikana.

Olen iloinen, etten käytä alkoholia, huumeita tai tupakkaa, urheilen ja yritän olla ratkaisukeskeinen. Jos vellon katkeruudessa, saan jatkaa sitä loppuelämäni. Sen sijaan koetan löytää elämäni iloa ja merkitystä.

Ajatuksia adoptiosta

Adoptio on mielestäni hyvä asia. Minun ei kannata leimata tai mustamaalata adoptiota oman kokemukseni vuoksi. Adoptiovanhempia täytyy kuitenkin valmentaa adoptioon ja laittaa heidät miettimään asioita etukäteen.

Adoptiovanhemman ei ole helppo tulla toimeen riittämättömyyden tunteen kanssa. Se johtaa uupumukseen. Tarvitaan apua, jotta voisi nähdä itsensä uudessa valossa. Vanhempieni parisuhteesta tuli hoitorinki, johon olisi tarvittu ulkopuolista apua.

Adoptio on vähän kuin jalkapallo: valmentautuminen on tärkeää. Meillä oli yksi ottelu, joka hävittiin, koska valmistautuminen oli liian heikkoa. Toki tähän kaiken liittyy myös paljon juttuja, joista en tiedä.

Ymmärrän adoptiovanhempiani ja heidän taustansa. Isän äiti on paennut sotaa Karjalasta. Tiettyyn pisteeseen asti voi olla vihainen vanhemmilleen, mutta on

myös nähtävä vihan taakse ja opittava antamaan anteeksi, siirtymään yhdestä tunteesta seuraavaan. Itse olemme vastuussa siitä miten elämme.

Nykyisin olen ajoittain isän kanssa tekemisissä. Minä soitan, isä ei. Joskus hän saattaa kuitenkin soittaa takaisin, ellei pääse heti vastaamaan.

Terveisiä päättäjille

Yksityisiä laitoksia pitäisi seurata tiukasti, ja huonosti toimiville täytyisi olla sanktioita. En ymmärrä, miksi perheiltä viedään lapset pois, mutta laitokset saavat puuhastella mitä huvittaa ja vielä huimilla vuosituotoilla. Osassa laitoksista on torjuvaa kovistelusakkaa ja outhoja kasvatusmetodeja. En päässyt käymään kunnolla koulua, mistä johtuen en esimerkiksi osaa englantia.

On myös kivoja laitoksia, joille pitäisi myöntää joku stipendi. Pitäisi nostaa hyvien paikkojen imagoa. Ehkä sitten huonot laitokset alkaisivat nähdä toiminnassaan jotain parannettavaa. Nuorta tukevissa paikoissa luodaan sääntöjä, jotka nuortenkin on helppo ”ostaa”. Ne eivät ole nuorta vastaan.

Näissäkin asioissa totuus tulee usein lapsen suusta. Toki nuoret voivat värittää tarinoita, jotta heitä kuunneltaisiin. Liian usein kuitenkin sanotaan, että sinä valehtelet.

Itsekin kerroin asioista monia kertoja aikuisille, mutta turhaan. Kerran palaverin jälkeen hajotin yhden auton palasiksi, kun olin niin väsynyt siihen, ettei kukaan usko. Tunnen edelleen samaa väsymystä, mikä kertoo siitä kuinka loppuun minut poltettiin. Ihmisiä kiinnostivat vain tekojeni seuraukset, eivät syyt.

Itse käytän nykyisin jalkapallovalmentajana positii-visen palautteen metodia: jos pelleilet, en kiinnitä huomiota siihen. Jos teet kivasti, kehuu. Jokaiselle on tärkeää tulla kuulluksi, huomioiduksi ja hyväksytyksi. Virheisiin keskittymällä ei tule otteluvoittoa.

Intohimoa mihinkään on vaikea löytää, jos siihen ei ole kasvanut. Siksi laitoksissa elävien nuorten tulee antaa harrastaa. Urheilu vietiin minulta laitosaikana pois, ja nyt minun on vaikea miettiä, mistä intohimo syttyisi. Haluan tehdä työtä, jolla on merkitys. Jotain suurta ja kunnianhimoista. Minulla ei kuitenkaan ole koko aikaa voimia puskea eteenpäin, vaan välillä tulee notkahduksia. Nykyisin pystyn kuitenkin jo olemaan itselleni armollinen. Ehkä jonain päivänä voin kirjoittaa elämästäni kirjan. Aineksia siihen on ainakin riittävästi.

Jussin nimi on muutettu.

Otteita vanhempien kyselyvastauksista

PÄIVI SUUTARI

Noin kolmekymmentä adoptiovanhempaa vastasi Adoptioperheet ry:n verkkokyselyyn, jossa tiedusteltiin perheen avun tarvetta ja sen saamia tukitoimia.

VALTAOSA KEVÄÄLLÄ 2017 TOTEUTETUN kyselyn kysymyksistä oli avoimia, sillä tarkoitus oli kerätä mahdollisimman konkreettisia kuvauksia erityislapsiperheen arjesta ja avun hakemisen kokemuksista. Kysymyksiin vastasi sekä vanhempia, joilla oli lastensuojelun asiakkuus että vanhempia, joiden perhearhi on haastavaa, mutta joilla ei ole kokemusta lastensuojelusta.

Arjen kuvauksia

Vastaajien kuvaukset arjesta antavat kuvan siitä, mitä tämän oppaan asiantuntija-artikkelien sisällöt tarkoittavat eleyssä elämässä. Perheiden haasteet ovat moni-

naisia ja vaihtelevat muun muassa lapsen iästä ja perheen elämäntilanteesta riippuen. Useissa vastauksissa nousevat esiin lapsen omaehtoisuuden ja ”jumittamisen” aiheuttamat vaikeudet. Osa mainitsee myös lapsen biologiselle ikätasolle poikkeuksellisista pelkotiloista ja univaikeuksista. Yksi vastaaja kiteyttää, että ”arki on tasapainottelua kriisin keskellä”.

Diagnooseista mainitaan yleisimmin ADHD. Myös kiintymyssuhdehäiriö ja ADD nousevat esille. Valtaosa vastauksista sisältää oireilun kuvausta, esimerkiksi ”autismin kirjon kaltainen oireilu”. Useat vastaajat mainitsivat vaikeuksien lisääntyneen tai alkaneen murrosiässä.

”USEAMMAN KERRAN vuodessa viikon jakso kotikoulua kun [lapsi] ei ole psyykkisesti koulukuntoinen. Ei uskalla olla yksin kotona, joten en voi harrastaa. Pahimmillaan ei uskalla mennä rappukäytävään yksin, kun neuroottisesti pelkää. Reagoi taantumilla

melkein kaikkeen. Illat on lapsen tukemista, päivän läpikäyntiä, huomiseen valmistautumista, keskustelua päivän tapahtumista, harkkoihin kuljetusta.”

”Yöt olleet koko 12 vuotta heräämisiä, valvomista kun uni ei tule, nukahtamisvaikeuksia. 2-3 kert vuodessa kriisiytyy, että [lapsi] nukkuu vain 2-6 h yössä esim. 1-2 kk ajan. Tuolloin näkee hirveitä painajaisia ja ei ole joka päivä koulukuntoinen. Jumittaa. Pyörän kääntäminen on työlästä ja vaatii aikaa. Raskasta. Todella. Mutta toisaalta antoisaa koska rakastan lasta ja hän minua, ja kehitystä tapahtuu vaikkakin hitaasti. On normaaliälyinen, kielellisesti todella lahjakas. Suuri ilo!”

”Esiteini-ikäinen poika, jolla ADHD-diagnoosi ja lääkitys. Lapsen vaikea ottaa vastaan auktoriteettia, joten arkeen kuuluu paljon väittelyä eri asioista ja aikuisen antamien ohjeiden noudatus kestää. Koulu onneksi sujuu nyt melko hyvin, kiitos toimivan lääkityksen. Lapsi kertoo tunteitaan ja syvempiä ajatuksiaan vain kotona. Apuna meillä on lastenpsykiatrisen polin kautta perheterapiakäynnit, ja pojalle haetaan sosiaalipuolen kautta tukihenkilöä.”

”11-v. lapsi on jatkuvasti ohjausta tarvitseva ja hyvin itsepäinen. Kaikki toiminnot tarvitsee ohjata vierestä, jotta ne toteutuvat. Hampaat pestävä, suihkuun vietävä, vierestä vahdittava pukemisesta alkaen. Kaikki tavarat ja vaatteet lapsi jättää siihen sijoilleen, kun tekeminen siirtyy impulsiivisesti uuteen toimintaan. Lapsi vänkää usein vastaan ja puhuu uhmakkaasti.”

”Lapsi on huostaanotettu. Kotona toinen lapsi. Vanhemmillä suuri huoli huostaanotetusta lapsestaan.”

”Erilaisia pelkoa aiheuttavia asioita on yhä paljon; niitä on vaikea ennustaa etukäteen, monenlaiset asiat/ihmiset/tilanteet voivat laukaista pelon. Lapsemme on myös hyvin energinen, ja rauhoittuminen/rauhhoittaminen on vaikeaa. Toisinaan/kausittain esiintyy aggressiivisuutta, lähinnä (äidin) lyömistä.”

”Poika on ikäistään lapsellisempi eikä voi vielä itsenäisesti olla esim. kotona kuin lyhyitä hetkiä. Poika aloitti koulun vuotta myöhemmin, mikä oli hyvä ratkaisu. Lisäksi hänellä on itsetunnon kanssa ajoittain suuria ongelmia ja hän kärsii pakonomaisesta juomisen tarpeesta, myös sormi on usein suussa.”

”Lapsemme on päällisin puolin iloinen, reipas,

omatoiminen ja rohkea. Hän haluaa pitää mahdollisimman paljon ”palloja ilmassa”. Aamuisin tyyppillisesti hänen pitää pukea, pestä hampaat, syödä aamiainen, pakata reppu, pukea säähän sopivat ulkovaatteet ja lähteä kouluun. Hän ehtii mielestään myös imuroida, katsoa piirrettyjä, vaihtaa lakanat, laittaa kahvia äidille, viimeistellä läksyjä, katsoa tv:tä ja keskustella pienet ja suuret asiat läpi. Lähtöhetken lähestyessä hän ei ole tietoinen ajan kuluista, vaatteet ovat hukassa, väärät tai likaiset ja hän ajautuu liian suuren henkisen haasteen eteen. Hän vajoaa ikätasoaan alemmalle toiminnan ohjauksen tasolle tai valitsee aikuisen roolin, ja tilanne riistyy emotionaalisesti kaikkien käsistä.”

”Lapsi on raivokas, usein yhteistyöhaluton ja temperamenttinen. Voimavaroja kuluu lapsen kanssa riitelemiseen ja asioiden jatkuvaan säätämiseen.”

”Toisen vanhemmista on joka hetki oltava 12-vuotiaan lapsemme vieressä, jotta arki sujuu edes jotenkuten. Lapsen sekunnin murto-osassa tapahtuva tunnetilan vaihdos äärimmäisyydestä toiseen vaatii jatkuvaa ennakkointia muilta perheenjäseniltä. Ihanat hetket ovat ihanaakin ihanampia, ja vastaavasti kamalat hetket olisi valmis antamaan pois milloin tahansa.”

”Kaikkiin kodin ”perustoimintoihin” menee aikaa moninkertaisesti ns. tavisperheeseen verrattuna. Vaikka arki on kauniisti sanottuna haasteellista, on lapsi kuntoutunut valtavasti viime vuosien aikana.”

Arjen suurimmat haasteet

Vastaukset kysymykseen ”Mikä on suurin haasteenne arjessa?” noudattelevat samaa linjaa arjen yleiskuvausten kanssa. Useat vastaajat mainitsevat lastensa suurimmiksi haasteiksi esimerkiksi tunteiden käsittelyn vaikeuden, omaehtoisuuden, aggressiivisuuden tai toiminnanohjauksen vaikeudet. Vanhemman näkökulmasta haasteita tuottavat oma jaksaminen ja ajan puute, kun arjen perustoiminnot vievät suhteettoman paljon aikaa. Jatkuva avun hakeminen verottaa jaksamista, vastaajat kertovat.

”[12-V.] LAPSEN PÄIVITTÄIN vaihteleva oireilun voimakkuus määrittää perheemme jaksamista. Arjen suunnittelu on vaikeaa, koska ei ikinä tiedä, mil-

”Tilanne riistäytyy emotionaalisesti kaikkien käsistä.”

lainen vaihe lapsella on. Tuntuu siltä, kuin lapsella olisi jatkuva kehon ja mielen ylikierrostila. Hän tarvitsee jatkuvaa toiminnanohjausta, jotta esimerkiksi saa edes vaatteet päälleen.”

”Se, että äitinä ja hoitajana haet apua ja joudut taistelemaan lapsen oikeuksista joka ikisessä paikassa. Lisäksi eri työryhmien henkilöstö vaihtuu koko ajan. Palvelut ovat toisistaan irrallaan.”

”Yksi lapsi huostaan otettu, ei halua olla perheensä kanssa missään tekemisissä. Lapsi on säilytyksessä nuorisokodissa ja meillä vanhemmilla on valtavan suuri huoli hänestä. Lastensuojelu ei halua kuulla hätäämme. Kotona oleva perhe yrittää selvittää arjesta parhaansa mukaan.”

”Kiintymyssuhdehäiriö. Lapsi lähtee helposti vieraiden mukaan, on liian tuttavallinen ja tuo vieraita aikuisia miehiä jopa kotiin.”

”Jatkuva ylivilkkaus, kiintymyssuhdeongelmat, uhmakkuus ja valehtelu. Meidän vanhempien väsyminen, kun isovanhemmatkaan eivät koe kykenevänsä lapsen kanssa pärjäämään, eikä hoitoapua ole. Lasta ei voi vaativan käytöksen vuoksi ajatella monellekaan hoitajalle. Ammatillista osaamista vaatii päivästä selviytyminen.”

Taustan merkitys

Vastaajat ovat yksimielisiä siitä, että perheen tuen tarve liittyy lapsen varhaisvaiheiden kokemuksiin. Esi-merkkeinä vaikeista varhaisvaiheista mainittiin sikiöaikainen päihteille altistuminen, lapsen kokemukset pahoinpitelystä lastenkodissa, vuosien mittainen elämä laitoksen puutteellisissa oloissa ja ennen adoptiota tapahtunut seksuaalinen hyväksikäyttö.

”LASTA LYÖTIIN LASTENKODISSA, ja ne kokemukset ovat aiheuttaneet monenlaista haastetta myöhem-

min. Luottamuksen rakentaminen on ollut iso työ; luottamus myös siihen, ettei meillä lyödä ja että vanhemmat eivät häviä mihinkään, vaikka mitä tapahtuisi.”

”Lapsi on tullut vasta 4v. kotiin ja häntä on kohdeltu lastenkodissa aikuisena osana hoitohenkilökuntaa. On joutunut itse selviytymään monesta asiasta ja hoitamaan jopa vauvaa jatkuvasti. Kukaan ei ole koskaan halannut häntä lastenkodissa. Lapsi itse on kertonut tämän.”

”Nuoremmalla lapsella jopa pään tai selän kääntäminen voi laukaista syvän hylkäämiskokemuksen, pettymyksen ja trauman aktivoitumisen. Hän voi hyökätä ”ilman syytä” tai kosta tunti- päivä - tai viikkokausia (henkisesti kiusaamalla ja terrorisoidulla) kohtaamaansa vääryyttä, jopa kunnes ei enää muista mitä hän kosta.”

Avun hakeminen

Se, milloin vastaajat ovat ensimmäisen kerran huomanneet perheensä tarvitsevan ulkopuolista apua, vaihtelee suuresti. Osa vastaajista kertoo huomanneensa avun tarpeen heti ensimmäisen yhteisen vuoden aikana, kun taas joidenkin arki on kriisiytynyt vasta yli kymmenen vuotta lapsen kotiin tulon jälkeen.

Myös se, mistä vastaajat kertovat ensiksi hakeneensa apua, vaihtelee. Yleisimmin apua on haettu ensin kasvatus- ja perheneuvolasta. Ensikontakteja ovat olleet myös adoption jälkipalvelu, lastenneuvola, koulupsykologi, erityisopettaja, kunnan sosiaalitoimi, sosiaalitoimen kriisipuhelin sekä hätäkeskus.

Moni kyselyyn vastanneista on hakenut apua useammasta kuin yhdestä paikasta, esimerkiksi ensin perheneuvolasta ja sen jälkeen lastensuojelusta.

Vastaajien kokemukset palvelujärjestelmän toimivuudesta ovat vaihtelevia. Osa on pettynyt siihen, miten avunpyyntö otettiin vastaan, mutta joukosta löytyy myös erinomaisia kokemuksia.

”SOITIN PERHENEUVOLAAN ja kerroin olevani uuvuk- sissa, kun lapsi on kovin tarvitseva, muttei kuitenkaan tyytyväinen saamaansa huomioon eikä tuntunut saavan oikein otetta mistään puuhista (pukeminen, riisuminen, yhteinen leikki). Minua kehoitettiin laskemaan kymmeneen ja menemään kävelylle. Tämä tapahtui lapsen ollessa noin 3-vuotias.”

”Neuvola on ollut yhtä tyhjän kanssa. Erikoissairaanhoidon sosiaalityöntekijä otti tosissaan ja järjesti reitin lastensuojelun asiakkaaksi. Ensimmäisenä toiveena minulla oli tukiperhe.”

”Vastaanotto [lastenneuvolassa] oli erittäin asiallinen ja sain heti keskusteluajan kasvatus- ja perheneuvolaan. Siinä vaiheessa oli erittäin tärkeää päästä puhumaan asioista aikuisten kesken, ilman lapsen läsnäoloa.”

”Ensimmäinen kohtaaminen lastensuojelun kanssa oli iso palaveri, jossa hervoton kööri porukkaa pöydän ympärillä. Näitä palavereja on ollut molempien lasten asioissa ja aina kokemus yhtä hämmentävä. Lapsi on kuin syytetyn penkillä ja tilanne täysin absurdi.”

”Olen todella kiitollinen lastensuojelulle. Siellä kuultiin hätämme ja oltiin valmiita auttamaan. Heiltä sain parasta käytännön apua ilman mitään kyseenalaistamista. He jopa räätälöivät palveluitaan ihan meitä varten. En tiedä miten meidän perheen olisi käynyt, jos emme olisi saaneet apua juuri silloin. Lapsen edun huomioimisen lisäksi he osasivat auttaa vanhempaa.”

Kaikki kasvatus- ja perheneuvolan kautta avun hakemisen aloittaneet eivät kertomansa mukaan ole saaneet lastaan tutkimuksiin. Jotkut vastaajat kertovat, että jopa useamman diagnoosin saaminen ja sekä kuntoutuksen että lääkityksen aloitus on tapahtunut ilman tutkimuksia.

”LASTENNEUVOLAN LÄÄKÄRIN tekemä tutkimuslähete palautui takaisin sairaalasta kielteisenä, koska meille oli jo ehditty aloittaa Theraplay-hoitajakso kasvatus- ja perheneuvolan kautta. Myöhemminkään lapsi ei ole päässyt erikoissairaanhoidon piiriin eikä mihinkään tutkimuksiin, vaikka on annettu kaksi diagnoosia ja olen ollut vuosien ajan hänen virallinen omaishoitajansa. Huomattavasti vähemmän arkea rajoittavan fyysisen sairautensa johdosta lapsi pääsi kuitenkin erikoissairaanhoidon tutkimuksiin välittömästi adoption jälkeen.”

”Emme halunneet sinne [perheneuvolaan] kun ongelma ei ollut kasvatuksessa vaan lapsen vointi tarvitsi oikeasti tutkimusta seurantaa ja ammattiapua. Onneksi vältimme perheneuvolan, toisin kuin eräs toinen adoperhe. Menettivät yhden vuo-

”Vanhemmilla suuri huoli huostaanotetusta lapsestaan.”

den lapsen avun saannista kun vanhemmuutta tuettiin ja lasta ei tutkittu. Hän sai rankat diagnoosit. Ja on ollut osastohoidossa moneen kertaan pitkiä jaksoja.”

Adoptiolapsen taustaa ei vastaajien mielestä läheskään aina osata ottaa riittävästi huomioon. Apua voi silloin pyytää esimerkiksi adoptiokuraattorilta, jonka yhteystiedot kannattaa antaa myös perheensä asioita hoitavalle ammattilaiselle.

Jos adoptoitava lapsi on ohittanut pikkulapsi-ian, kankea järjestelmä voi tuoda tilanteeseen lisähaastetta. Perhe saattaa tarvita apua lastenneuvolaikäisten lasten kysymyksissä, vaikka neuvolassa katsotaan lapsen kuuluvan jo kouluterveydenhuollon pariin.

”KUN LAPSET TULIVAT, sain kovalla tappelulla yhden neuvolakäynnin. Siihen ei olisi millään suostuttu, koska heidät määrättiin menemään pari kuukautta tulostaan kouluun, jossa sitten piti olla kouluterveydenhuolto. Otin myös neuvolaan yhteyttä, kun toinen lapsista ei suostunut syömään. Saimme yhden puolituntisen tulkkiapua.”

Huostaanoton aiheuttamia tuntemuksia

Vastaajat, joiden lapsi on otettu huostaan, kuvaavat kyselyvastauksissa valtavia surun, huolen ja epäonnistumisen tunteita. Osa mainitsee raskaan adoptioprosessin aikaisten tuntemusten palanneen.

”YKSINÄISYYS, epäonnistumisen tunne. Epätoivo. Suru ja ikävä. Huoli. Toivottomuus lastensuojelun kanssa.”

”Koin hirveää syyllisyyttä siitä. Toisaalta, jos lap-

si ei olisi ollut välillä kriisi-vastaanottoperheessä, meillä olisi asiat nyt paljon huonommin. Luultavasti tätä perhettä ei enää olisi. Huono vaihtoehto, mutta muut tarjolla olleet vaihtoehdot olivat vielä huonompia.”

”Kun lapsi joutuu laitokseen se tuntuu kuin hylkäisi hänet, josta seuraa suunnaton suru ja kriisi myös vanhemmalle. Samalla kuitenkin tuntee suunnatonta helpotusta, muut jakavat vanhemmuutta.”

”Surun ja huolen määrää on vaikea kuvailla. Välillä pelkkä hengittäminen on tuntunut työläältä. Lapsen tyhjä huone tuntuu todella pahalta ja raskas odotusaika tulee mieleen.”

Väsyminen ja sen heijastuminen talouteen

Kaikki vastaajat kertovat, että vaikeudet perheessä ovat vaikuttaneet tai oletettavasti jatkossa vaikuttavat perheen taloudelliseen tilanteeseen. Osa kyselyn vastaajista kertoo, että heidän lapsensa kuntoutus ja hoito on niin aikaa ja voimavaroja vievää, että toinen vanhemmista on joutunut jäämään useiksi vuosiksi osittain tai kokonaan pois työelämästä. Jotkut hyödyntävät tämän mahdollistamiseksi opintovapaata.

Riski työelämästä pois jäämiseen kasvaa, jos keskellä arkipäivää on jatkuvasti lasta koskevia palavereita tai terapioiden. Adoptioerheet eivät ole perhevapaalainsäädännössä samalla viivalla muiden perheiden kanssa, mikä tukaloittaa tilannetta entisestään.

”**ÄITI ON OLLUT** uupunut ja lähes pois työelämästä kolmisen vuotta. Talous on kuralla ja huoli siitä tällä hetkellä korostuu. Lapsi käy tukiperheessä keran kuukaudessa.”

”Lapsen isälle kehittyi muutama vuosi adoption jälkeen ensin työuupumus, myöhemmin persoona muuttui, tuli rajattomuutta ja valehtelua, itsekeskeisyyttä jota ei ennen ollut. Tästä seurasi ero, kun en enää jaksanut.”

”Yksinhooltajana, eroperheessä sitä on kovin yksin lapsen ja lasten asioiden kanssa. Kynnys on korkea ottaa yhteyttä ulkopuoliseen ja kaukaiseen henkilöön, jonka kanssa voisi keskustella arjen vaihtoehtoista ja jakaa jaksamista muiden kanssa.”

”Olemme kaikki hyvin väsyneitä. Olen tällä hetkellä vain osa-aikaisesti työkykyinen, mutta en uskalla sanoa sitä ääneen kenellekään.”

Vertaistuen ja avun tarve

Etenkin ne vastaajat, joilla on lastensuojelun asiakkuus, kaipaavat lisää vertaistukea. Toisia samassa tilanteessa olevia adoptiovanhempia voi olla vaikea löytää, ja myös maantieteelliset välimatkat vaikeuttavat vertaistuen löytämistä. Vertaistukea pidetään erittäin tärkeänä.

”**ONNEKSI OLEN LÖYTÄNYT** toisen [adoptio]äidin, jonka lapsi otettu huostaan, mutta sitä sai hakea ja hakea. Jonkun tahon pitäisi kerätä listaa perheistä, joilta saisi vertaistukea. Olisi tärkeää myös saada tukihenkilö mukaan palaveriinkin. Itsekin voisin toimia sellaisena.”

”Kaipaisin anonyymiä ja luotettavaa vertaistukea. Nyt perheet kertovat tutututun kokemuksia, mutta pienessä Suomessa on helppo tunnistaa lapsi ja perhe. En halua tätä omalle lapselleni.”

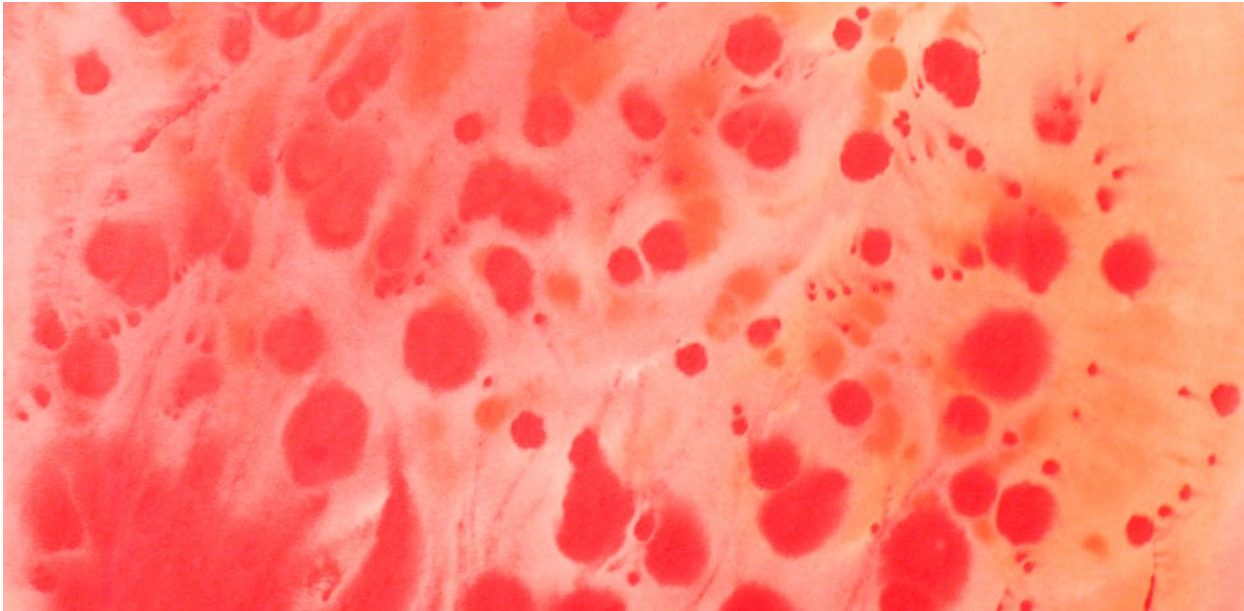
Vertaistuen lisäksi vanhemmat kaipaavat kyselyvastauksien perusteella muun muassa kodin- ja lapsenhoitoapua sekä säännöllisiä keskusteluja kiintymystrauman perehtyneen asiantuntijan kanssa. Palaveriinkin toivotaan mukaan ammatillista tukihenkilöä, kuten adoptioasioita tuntevaa sosiaalityöntekijää tai adoptiokuraattoria. Myös koulunkäyntiin tarvitaan apua.

”**APUA SIIHEN**, kuinka ohjata lasta suuttamatta häntä joka kerta.”

”Parasta tukea olisi sellaisen ammattilaisen antama tuki, joka oikeasti tietäisi/ymmärtäisi adoptiolapsen tunnemaailmaa ja käytöstä. Vanhempana on äärettömän raskasta olla aina adoption ja kiintymyssuhdehäiriöiden ym. oireiluiden asiantuntija, kun itse kaipaisi apua ja tukea.”

Apua ja toimenpiteitä tarvitaan myös päättäjiltä. Vastaajat toivovat lastensuojelun sekä lasten- ja nuorten psykiatrian resurssien lisäämistä sekä sirpaleisen palvelujärjestelmän kehittämistä.

”**ANTAKAA PERHEELLEMME** pysyvät yhteyshenkilöt. Jokainen uusi alustus uuden ihmisen kanssa vie ihan liikaa voimia ja laukaisee vanhoja traumoja – ei pelkästään lapsessa vaan myös meissä vanhemmissa. Sijaistrumatisoituminen ja myötätuntouppumus hiipivät salaa traumalapsen kotiin.”

Lastenpsyka AKA ”Redrum”

ADOPTIOVANHEMMAN KOKEMUSKIRJOITUS

Kirjoittaja kuvaa arkea lapsen kanssa, joka ei ole vieraiden silmiin erityistarpeinen, mutta tarvitsee silti vanhemmistaan ”aivan kaiken.”

AAMULLA ON SEURANTAKÄYNTI lastenpsykiatrisella. Lääkäri on taas vaihtunut. Hoitava lääkäri on jo neljäs kahden vuoden sisään. Me emme edes jaksakaan enää esittää, että haluaisimme tutustua lääkäriin. Emme usko hetkeäkään, että häntä kiinnostaa meidän elämämme. Kerromme vakiovastauksia, vastaamme vain kysymyksiin, emme jaksakaan selittää ylimääräistä. Koska seuraavalla kerralla lääkäri on kuitenkin taas eri ihminen. Lapselle kerrotaan, että kyseessä on ihan tavallinen seurantakäynti tutussa paikassa, mutta että ihminen on eri. Että ei tarvitse huolestua, ei mitään uutta. Verenpaineet, pituus ja paino. Ja vähän keskustelua.

Mutta lapselle uusi ihminen ja arviointitilanne on miltei pahin olemassa oleva yhdistelmä. Hän istuu tuolille takki päällä ja lääkärin ensimmäinen lause hänelle on ”Ai siihenkö sinä haluat istua”. Mietin, että oliko

niistä viidestä nojatuolista joku erityisesti lapsipotilaalle varattu. Katson, mutten keksi mikä se olisi. Lääkäri katsoo lasta ja jatkaa ”Minä haluaisin tietää ketä täällä huoneessa on”. Lapsi vastaa takin sisältä ”Lihansyöjäzombieita”. Siinä kohtaa vilkaisemme puolison kanssa toisiimme: juuri nyt punnitaan se miten lääkärin käy.

Ja huonostihan hänen käy. Hän nimittäin vastaa totisena ja vakavana ”Ketkä täällä ovat zombieita? En oikein kuule sinua takin alta, voitko ottaa sen pois?” Se riittää lapselle. Hän on päättänyt, että tilanne ei tule onnistumaan. Hän alkaa häiritä meitä, puhuu päälle, sylkee ja höpöttää. Ei suostu mihinkään, ei varsinkaan riisumaan takkia. Lääkäri ehdottaa, että lapsi voisi istua ja piirtää. Ruskealla pöydällä on paperia ja puuvärit. En ole hetkeen todistanut absurdimpaa tilannetajun puutetta. Vaikka ymmärrän kyllä, että lapsi on erityisen haastava ja aivan saakelin ovela. Hän saa aivan kaikki aikuiset tolaltaan jos haluaa. Lastenpsykiatrit toisensa jälkeen. Niin että tälläkään ei oikeasti ollut edes mahdollisuutta – ellei hän sitten olisi tarttunut lihansyöjäzombietarjoumaan lapsen näkökulmasta oikealla tavalla. Valinnut olla lapsen puolella. Sellaiset lääkärit ovat harvassa.

Puoliso siirtyy lapsen kanssa käytävään ja minä jään

käymään läpi sitä miten meillä menee. Aikaa piti olla tunti, mutta sitä onkin vain kolme varttia. Ja vaikka en kerro enempää kuin mitä kysytään, pysyn pääkohdis- sa, en itse kysy mitään ja jätän lähes kaiken sanomatta mitä lääkärin kuului tietää, loppuu aika silti. ”Minä luulin, että tämä olisi ihan vain lääkkeen uusimiskäyn- ti. En tiennyt, että tässä tulee tätä muuta” hän toteaa.

Lapsi valuu lastenpsykan käytäviä pitkin pituuden ja painon mittaukseen ja muuttuu käytävien edetessä Jack Nicholsoniksi Hohdossa. Hän hekottaa ontosti, tees- kentelee olevansa sekava ja pyörittelee silmiään. Ul- ko-ovella meitä vastaan tulee perhe, jonka vanhemmat katsovat minun lastani kummasti. Huomaan ulkona, että lapsi on purskuttanut suupielistään vaahtoa, joka valuu pitkin hänen leukaansa. Loistavaa, hohtokasta, pikku-Jack. Ja lapsi myhäilee. Maaailma on hänen sät- kynukketeatterinsa.

Siinä välissä kun lapsi jätetään kouluun ja kun hän taas palaa ja on vuorossa kuljetus terapiaan, on kolme tuntia työaika. Töitä olisi tietysti vähintään kahdek- saksi tunniksi. Mutta tiedän, että minusta on kehitty- nyt varsin pätevä akateeminen palomies. Kolmessa tun- nissa sammutan pahimmat tulipalot. Aloitan itsestä- ni. Kieriskelen lattialla kuten palavan ihmisen kuuluu ja itken täsmälleen kaksi minuuttia. Onnistuneen kie- riskelysammutuksen jälkeen keitän kahvia ja vastaan jokaiseen vaativaan sähköpostiin tukahdutuspeitteellä ”Kiitos viestistäsi, selvitan asiaa ja palaan siihen mah- dollisimman pian”. Vaahtosammuttimen vaahdolla ruu- taan kalenterista kaikki muut merkinnät eteenpäin seu- raaville päiville.

Piti kirjoittaa, piti lukea, piti kommentoida, piti suun- nitella, vastata ja analysoida. Mutta lääkäri ei ymmär- tänyt, että lihansyöjäzombiet ovat lapsen elämässä to- dellisia. Ahdistusta ja levottomuutta siitä, että hän ei ole hyvä, ei onnistu eikä tee oikein. Että aina on uusi ja outo ihminen, joka muka tietää hänestä jotakin. Haluaa tie- tää, vaikkei oikeasti halua tuntea. Ja vaihtuu kummin- kin heti. Elävät kuolleet ovat lapselle uhka, jota vastaan hän taistelee, ja paha perii sen aikuisen, joka ei ole tais- telussa lapsen puolella.

***Meille ehdotetaan joskus,
että josko me ylireagoimme.***

Päivä on vaikea. Pitkään aikaan vaikein. Lapsi on kuin puolisoaan pahoinpitelevä väkivallantekijä – lyö silloin kun kukaan ei näe, sinne mistä kukaan ei näe jälkiä. Kukaan muu ei kuule mitä me kuulemme eikä koe mitä me koemme. Meille ehdotetaan joskus, että josko me ylireagoimme. Että eihän lapsi vaikuta lain- kaan hankalalta. Mutta tällaisina päivinä me väsymme niin, että olemme nukahtaa seisaallemme. Lapsi tarvit- see meistä aivan kaiken.

”Minun pitää jotakin tähän lausuntoon kirjoittaa sitä tukea varten. Mitä tähän laitetaan?” kysyy lääkäri. Miten sen selittää, että lapsi tarvitsee meidät koko ajan ihan kokonaan, vaikka näyttää kaikille muille ihan melkein tavalliselta lapselta. ”Kirjoita siihen, että lapsi asuu yksin tyhjässä hotellissa ja usko, että häntä jahdataan ja haluaa tappaa kaikki”. Isompi lapsi kysyy voisiko muut- taa johonkin toiseen perheeseen. Kertoo, että rakastaa meitä, muttei jaksa asua pienemmän lapsen kanssa sa- massa perheessä. Ei vain jaksa. Minä kerron, etten olisi ikinä uskonut että tämä on näin vaikeaa. Etten tahtonut hänelle tällaista lapsuutta. Enkä voi luvata, että kaikki käy hyvin. Mutta että meiltä ei keneltäkään lopu rak-kaus vaikka mitä tapahtuu.

Illalla tallilla ratsastan jämerällä suomenhevosella. Puoliverisen heitettyä selästä olen pyytänyt, että saisin siitä taukoa. En jaksa jännittää enää yhtään enempää. En jaksa mustelmia sekä jalkoihin että sydämeen. Ha- luan tasaisen ja mutkattoman ratsun.

Lapsi onnistuu omalla tunnillaan keventämään oikein ja pitämään kädet paikallaan. Juoksen vierellä. Minun tuntini ajan hän istuu kahviossa ja odottaa. Mi- nä odotan, että joku juoksee kohta kertomaan kuinka lapsi käyttäytyy hankalasti. Mutta kun menen tunnin jälkeen katsomaan hän istuu uuden pienemmän lapsen kanssa sohvalla ja auttaa tätä pelaamaan Angry Birdsia. Uusi sohvalapsi on kuulemma kiva. ”Ajattele, se ei vä- littänyt ollenkaan siitä, että mä olen ruskea. Aivan kun se ei olis edes huomannut sitä!” Uudelle sohvalapselle on kuulemma kerrottu meidän eläimistä. Ja uusi soh- valapsi kuulemma myös pitää eläimistä. Mutta nimi unohtui kysyä.

Ja illalla kerron lapselle, miten rohkea hän on ollut. Miten vaikea päivä oli, ja miten nyt on ilta ja kaikki on kuitenkin hyvin. Sanon, että rakastan valtavasti ja että olen ylpeä siitä, että hän oli hyvä kaveri uudelle sohva- lapselle. Ja uskon taas itsekin, että tulee kevät ja hotellin ympäriltä sulaa jää enää kauaa yksin.

Adoptioäidin päiväkirjamerkintöjä

ADOPTIOVANHEMMAN KOKEMUSKIRJOITUS

Kirjoittaja on hemofiliaa sairastavan pienen lapsen yksinhuoltaja, joka kuvaa päiväkirjamerkinnöissään arkea lapsensa fyysisten ja psyykkisten erityistarpeiden kanssa.

Ensimmäinen vuosi

Meille kuuluu ihan hyvää. Ollaan nyt oltu kotona 3 kk ja arki luistaa kohtuullisesti. Etukäteen en olisi arvanut, että ihan näin rankkaa on. En, vaikka olin kuullut toisten kertovan siitä. Yksinhuoltajana sitä on vastuus-
sa toisesta 24/7.

Hemofilian hoito on sujunut hyvin toistaiseksi. Käydään Lastenkliniikalla kaksi kertaa viikossa. Minä opetelen pistämistä. Tällä hetkellä tilanteessa on kolme ihmistä, yksi pitää lasta, minä pistän ja kolmas ruiskuttaa hyytymistekijät suoneen. Siinä sitten onkin ihmettelmistä, miten saan sen tehtyä itsekseni... Mutta onneksi tässä on aikaa opetella.

Lyöminen ja silmitön kiukuttelu jatkuu edelleen, vä-

hän päivästä riippuen. Lyö kissoja (ja nauraa päälle) ja minua.

Pääsiäisestä huhtikuun loppuun oli yhdeksän vuotoa, jotka eivät meinanneet millään tyrehtyä. Kummassakin kädessä, ranteessa, suussa, nilkassa. Ravasimme Lastenkliniikalla tiheästi, ja oli kieltämättä todella raskas kesä. ESBL vaikeutti. Emme voineet lähteä minnekään, kun koskaan ei tiennyt miten lapsi voi. Siedätyshoito, joka alkoi heinäkuun lopussa, on onneksi palauttanut toivon. Nyt lapsi voi hyvin ja on myös paremmalla tuulella.

Lapselle asennettiin toukokuun lopulla keskuslaskimokatetri, ja häntä lääkitään sen kautta. Siedätyshoidon arvellaan kestävän noin vuoden. Saamme nyt korkeinta vammaistukea, ja olen hakenut myös omaishoidontukea sairaalasossun ehdotuksesta.

Nyt syksyn tullen olen huomannut itse olevani jaksamisen rajamailla, kun pahin huoli lapsesta on tällä erää ohi. Sairaalasossu auttaa parhaansa mukaan.

Kesällä minulla kävi kotipalvelu kaksi tuntia viikossa, ja nyt suunnitellaan lastensuojelupyntöä, jotta saisimme ehkä tukiperheen. Helsingissä ei ole ennaltaehkäisevänä mahdollista saada tukiperhettä. Minun vanhempani ovat niin vanhat, ettei heistä ole apua. Sisko

auttaa, minkä voi, mutta muuten onkin verkostot sitten käytännössä aika pienet.

Poika aloitti leikkitoiminnan kerhon, ja ohjaajien mielestä oli juuri oikea aika.

Toinen vuosi

Kevättä hallitsi taistelu sopivasta päiväkotipaikasta (5–7h/pv). Olen selittänyt tilannettamme suurelle joukolle sosiaali- ja terveystyöntekijöille. Heistä varmaan puolet on käynyt meillä kotona. Kaikille joutuu selittämään samoja asioita. Kolme adoptiosossua, vauvaperhetyön ihminen, kotipalvelun kolme ihmistä, sairaalassossu, lapsen kaksi lääkäriä ja kaksi sairaanhoitajaa, kelto, neuvolan sairaanhoitajat ja lääkäri, omaispalvelusossu, päiväkodin johtajat ja hoitajat, kriisiperheen sossut (3kpl), psykologi, mahdollisen sijaisomaishoidon paikan ihmiset sekä tukiperhesossut ja sitten tietysti kaikki Lastenklinikan laboratorion ja osaston ihmiset.

Kesän lopulla lapselta poistettiin katetri, ja aloitin suoneen pistämisen opetteluun.

Kolmas vuosi

Hemofilian hoito on vaikeutunut. Vasta-aineet todettiin vuodenvaihteessa. Joululoma meni kiukutellessa, joten arvasin sen. Kova shokki minulle, koska pistäminen oli juuri alkanut sujua ilman kotisairaalan sairaanhoitajaa. Ajattelin, että nyt voin ryhtyä tekemään töitä. Eihän se onnistunut.

Tammikuun puolivälissä asennettiin portti ja vietettiin viikko sairaalassa K10:llä syöpälästen seurassa. Sairaalassaolo toi varmasti lapselle mieleen lastenkotiajat. Jokapäiväinen melkoisen monimutkainen ja aikaa vievä lääkkeen antaminen sairaanhoitajan odottamisen kanssa on stressaavaa sekä lapselle että minulle. Myös vasta-aineet ovat lisänneet vastahankaisuutta ja kiukkuja ja uhmaa. Kiukkuja on piisannut niin paljon ja taajaan, että pääsemme psykologiseen arviointiin.

Kaikki tämä vaikeuttaa kiintymyssuhteen muodostumista, puolin ja toisin. Nytkin meillä käy kotona 15 eri sairaanhoitajaa avustamassa eli pitämässä kiinni, tavaltaan sylissä, kun minä annan lääkkeen. Sen lisäksi lapsi on selvästi sylissä nuohoaja. Häntä on pidetty paljon sylissä lastenkodissa erityistarpeesta (ja viehättävyydestä) johtuen. Iiik, miten minä tuen tervettä kiintymyssuhdetta tässä tilanteessa?

Päiväkodista kotiinnälähtö on vaikeaa ja kiukuttelua on aamulla herättyä, öisin, viikonloppuna päivänuilta

herättyä, kotoa lähtiessä ja silloin kun asiat eivät mene oman päämukaan. Vaikka kiukuttelua on ollut ennenkin, nyt on välillä vaikeaa saada lapseen yhteyttä ja se jatkuu ja jatkuu. Joskus tuntuu ihan siltä, että itse masinoin itsensä kiukkuun ja oikein hakee syytä siihen.

Kesän lopussa lapsi tuli päiväkodista ja sanoi, että eskarilainen kaveri (ihan mukava vuotta vanhempi poika, jota lapsi erityisesti ihailee) on sanonut hänelle, että sun äiti on varastanut sinut. ”Ihan oikeesti.”

Lapsi on juuri täyttänyt viisi vuotta ja yhteiselo nyt sujuu mukavasti. Hän oppi muun muassa pyörimään tuosta vaan, kun päästin irti. Pitkällinen potkupyöräily ja sen kehittämä tasapaino varmasti auttoi, mutta saattoi myös muutenkin olla juuri se oikea hetki. Lapsella oli kova motivaatio ja äiti oli rauhallisella mielellä.

Asioita voi nyt selvittää ja jutella tilanteesta tai jälkikäteen. Jotain vaikuttaa menevän perillekin. Vaikka on ollut vaikeita vaiheita, niin silti lapsi tiedostaa, että minä olen se, joka hänestä huolehtii – äiti.

Tukiperheessä, eli tässä tapauksessa yksineläjän luona, lapsi on ollut joitain kertoja. Joudun silti tukiperheviikonloppuina käymään erikseen pistämässä lasta, koska se on niin monimutkainen harvoin tehtynä, ettei tukiperhe näytä oppivan sitä.

Lastenlinnan psykologilla käytiin viitisen kertaa keväisten silmittömien kiukkukohtausten takia. En tiedä oikeastaan oliko siitä mitään hyötyä. Lapsi lähinnä kokosi siellä ambulanssilegoja, äiti sai sillä aikaa puhalttaa psykiatriselle sairaanhoitajalle jotain asioita.

Kuvismuskari alkoi syksyllä. Marraskuun lopusta tammikuun puoleen väliin on ollut paljon käytöshäiriöitä. Siedätys loppusuoralla, lääkemäärää vähennetty neljäsosaan. Pisto porttiin edelleen joka aamu. Tukiperheikänti kerran kuukaudessa jatkuu.

Neljäs vuosi

Eskarilainen, joka osaa lukea ja laskea halutessaan. Siedätys jatkuu, pisto porttiin joka arkiamu. Sujuu. Nykyisin myös tukiperheessä lääkkeen anto sujuu.

Sosiaalisissa taidoissa kirittävää. Lapsi hyötyisi rauhallisesta pienryhmästä, mutta sen sijaan hän on kokeneen lastentarhaopen mukaan uran kaikista levottomimmassa ryhmässä. Erityisavustaja joutui lähtemään, ja aikuiset vaihtuvat ja sairastelevat.

Äidillä ainainen riittämättömyys ajasta – lapsi melkein aina ensimmäinen ja viimeinen päiväkodissa.

Pimennossa teinin tilanteesta

ADOPTIOVANHEMMAN KOKEMUSKIRJOITUS

“Huomasimme, että fiksu mutta turvaton nuori voi johdattaa ammattilaiset ihan mihin vain”, kirjoittaa auttamisjärjestelmään pettynyt adoptiovanhempi.

TYTTÄREMME VAIKEUDET alkoivat sinä syksynä, kun hän täytti 14 vuotta. Koulupsykologin luona hän oli syntymäpäivänään todennut, ettei halua juhlia, koska syntymäpäivästä tulee mieleen vain ikäviä ajatuksia menneisyydestä. Hän kertoi myös, kuinka mahdotonta on elää perheessä, jossa isä on alkoholisti ja äiti diktaattori. Ruoka ja uni eivät maistu, läksyjen lukeminen on raskasta ja eläminen tällaisten vanhempien kanssa yhtä tuskaa. Vain viiltely tuottaa helpotusta.

Psykologi otti tyttären huolen tosissaan. He pohtivat, kuinka tytär voisi tehdä itse itselleen ruokaa, jos kotiruoka on niin huonoa. Yhdessä psykologi ja koulu-terveydenhoitaja tekivät nuoren kanssa perhekarttaa ja olivat huolissaan tämän masennuksesta ja kotiolosuhteista. Psykologi selvitti tyttären mahdollisuuksia saa-

da apua paikalliselta nuorisopoliklinikalta. Psykologi kirjoitti meille vanhemmille lyhyesti koulun sähköisen järjestelmän kautta, että on huolissaan tyttärestämme ja toivoo tapaamista.

Samaan aikaan me vanhemmat olimme huolissamme tyttären huonosta ruokahalusta ja nukkumisesta. Kuuntelimme hämmentyneinä hänen tarinointiaan psykologin ehdottamasta omasta ruokailusta. Emme tuolloin tienneet mitään viiltelystä emmekä myöskään siitä, miten ongelmalliseksi tytär meidän vanhemmat näki.

Oletimme, että nuoremme murrosikä oli toden teolla voimissaan. Pyrimme pitämään kiinni ruokailu- ja nukkumisajoista sekä tietokoneen ja kännykän käytön rajoista, ja seurasimme koulunkäyntiä. Meille psykologin huoli ei kirjallisessa viestissä välittynyt, vaan päinvastoin ihmettelimme tyttären kautta meille välittyneitä psykologin ajatuksia.

Asiat etenivät nopeaan tahtiin. Tytär kävi tapaamassa psykologia tai terveydenhoitajaa, ja sai vastaanotolta ymmärrystä osakseen. Yhtenä syksyisenä perjantai-ilta hän otti särkylääkkeitä, mitä me vanhemmat emme huomanneet. Seuraavalla viikolla psykologi soitti, että

nyt tyttären tilanne on niin vaikea, että on syytä mennä päivystävälle lääkärille hänen kanssaan avun saamiseksi. Veimme nuoremme ensiapuun siten, että hänellä oli psykologin lausunto hallussaan, mutta me vanhemmat emme saaneet sitä nähdä. Vastaanotolla vanhemmat käskettiin ulos ja lääkäri keskusteli tyttären tilanteesta kahden kesken tyttären kanssa. Sittenpä olikin jo tehtävämme viedä tytär nuorisopsykiatrian osaston päivystykseen.

Nuorisopsykiatrian osaston päivystyksessä meille vanhemmille kerrottiin lääkkeiden ottamisesta ja viilteystä. Tytär halusi jäädä osastolle, ja siirtyikin sinne kahden viikon jaksolle. Tuon kahden viikon ajan me vanhemmat kävimme tytärtä tapaamassa päivittäin. Sen lisäksi meillä oli yksi niin sanottu perhetapaaminen, jossa keskusteltiin hoitajan aloitteesta perheen yhteistyön vähenemisestä eli yhteisistä päivällisajoista. Hoitaja halusi saada meidät vanhemmat ymmärtämään, miten vaikeaa tyttärellä on, ja miten hellävaroin asioista tulisi keskustella. Muutoin kukaan ammattilainen ei kysynyt meidän mielipidettämme tilanteesta. Edes sosiaalityöntekijä ei nähnyt aiheelliseksi tavata erikseen vanhempia.

Tuon jakson aikana selvisi myös, että tyttärellä oli kilpirauhasen vajaatoiminta. Kahden viikon jakson päätteeksi meille ilmoitettiin osastolla lastensuojeluilmoituksen tekemisestä nuoren itsemurhayrityksen sekä perheen ongelmien vuoksi. Osastolta suositeltiin lisäksi myös muun muassa perheterapiaa. Sitä osastolta ei osattu kertoa, mitä perheen ongelmat heidän mielestään olivat.

Tähän mennessä kukaan ei ollut keskustellut meidän vanhempien kanssa perheen ja nuoren tilanteesta. Kaikki käsitykset perheen tilanteesta ja tyttären omasta elämästä välittyivät vain ja ainoastaan tämän 14-vuotiaan nuoren kautta. Näin toimivat koulupsykologi ja kouluterveydenhoitaja, psykiatriselle osastolle lähettänyt lääkäri sekä kyseisen osaston työntekijät.

Osastolla adoptiotaustaa ei nähty aiheelliseksi käsitellä mitenkään, päinvastoin. Adoptio oli aihe, josta ei ollut syytä keskustella. Lääkäri oli yhteydessä molempiin vanhempiin puhelimitse vasta jakson lopulla, kun kilpirauhasen vajaatoiminta varmistui. Tällöin puhelimesta sovittiin lääkityksen aloittamisesta, mutta mistään muusta ei ollut puhetta. Kukaan muu osaston henkilökunnasta ei ottanut yhteyttä vanhempiin.

Jakson jälkeen alkoi rumba eri auttajatahojen kanssa. Jo ennen sairaalajaksoa olimme saaneet tyttarelle lä-

Prosessin loppupäätelmänä me vanhemmat menetimme täysin luottamuksemme ammattilaisiin.

hetteen nuorisopoliklinikalle. Olimme kyseisen yksikön lääkärin ja sosiaalityöntekijän haastateltavana, ja nuoremme alkoi käydä psykiatrisen sairaanhoitajan luona.

Osaston lastensuojeluilmoituksen vuoksi perheestämme tehtiin sosiaalihuoltolain mukainen selvitys ja tapasimme yhdessä tai erikseen kunnan sosiaalityöntekijää ja sosiaaliohjaajaa yhteensä neljä kertaa: me vanhemmat kaksi kertaa ja tytär vielä erikseen ohjaajaa kahdesti. Saimme lastensuojeluilmoituksen nähtäväksemme. Sen mukaan huoli perheen ongelmista johtui pääosin isän alkoholinkäytöstä. Tapaamisten perusteella sosiaalitoimi teki perheen olosuhteista selvityksen, jonka mukaan olosuhteissa ei nähty huolen aiheita.

Luonnollisesti kilpirauhasen vajaatoimintaa seurattiin ja hoidettiin asianmukaisesti. Lisäksi koulussa tarvittiin erityisjärjestelyjä, jotta koulu taas jatkuisi poissaolojen jälkeen. Koulun erityisopettaja ja luokanohjaaja lähtivät työstämään yhdessä nuoren kanssa koulunkäyntiä yhteistyössä meidän vanhempien kanssa.

Sairaalajakson jälkeen alkoi myös tyttären vähittäinen toipuminen osin kilpirauhaslääkityksen ansiosta ja osin siitä syystä, että psykiatrisen sairaanhoitaja teki yhteistyötä myös meidän vanhempien kanssa. Yhteisesti nähtiin, ettei ole kyse isän alkoholismista tai äidin diktatuurista, vaan että vanhemmat olivat ne läheisimmät ihmiset, jotka nuoresta välittivät. Nuori kykeni turvautumaan uudelleen vanhempiinsa eikä hänen tarvinnut enää epätoivoisesti etsiä tukea ja turvaa kodin ulkopuolelta. Lapsen surffailu koulun psykologin ja terveydenhoitajan luona päättyi. Koulu otti vastuuta opintojen etenemisestä ja tuki tytärtä tällä alueella.

Oman tulkintamme mukaan nuoren ”adoptioarpi” aukesi tuon syksyn aikana osin kilpirauhasen vajaatoiminnan ja osin murrosiän vuoksi. Jos koulupsykologi olisi ymmärtänyt adoptiotaustaan liittyvää problematiikkaa, hän olisi jo ensimmäisillä tapaamisilla osan-

Kukaan ei ollut keskustelut meidän vanhempien kanssa perheen ja nuoren tilanteesta.

nut nähdä vanhempien mustamaalaamisen tätä taustaa vasten.

Miten voi näin käydä? Olemme niin sanotusti alan ammattilaisia ja ihmettelemme, miten saatoimme mennä näin harhaan oman tyttären asiassa. Vasta jälkeempäin pyydettyämme eri tahojen kirjaukset näimme, millaisina sylkykuppeina me vanhemmat olimme olleet. Olimme kunnioittaneet liikaa nuoren yksityisyyttä ja luottaneet ammattilaisiin. Luottamuksemme oli hölmöyttä. Liian monet ammattilaiset saivat empatiantyydytyksensä ”auttaessaan tätä onnettoman perheen nuorta”. Perustason työntekijöiden tulkinnat siirtyivät työntekijältä seuraavalle ja auttamisjärjestelmään tuli lisää uusia toimijoita. Jopa yliopistotasoisessa psykiat-

risessa hoidossa toimittiin mielestämme epäammattillisesti ja epäeettisesti. Auttamisjärjestelmän kohteena olevan nuoren vointi vain heikkeni hänen saadessaan empaattista ymmärrystä omaan oloonsa.

Prosessin loppupäätelmänä me vanhemmat menetimme täysin luottamuksemme ammattilaisiin. Näimme miten helposti fiksu, mutta turvaton nuori voi johdattaa nämä ammattilaiset ihan mihin vain.

Olimme reilut kymmenen vuotta aiemmin käyneet pitkän adoptioprosessin, jossa käsitelimme varsin avoimesti omia elämänhistorioitamme sekä parisuhteemme vahvuuksia ja heikkouksia. Theraplayta saimme tyttären kiintymyksen tueksi hänen ollessaan noin 6-vuotias ja sielläkin suhtauduimme luottamuksellisesti Theraplayta ohjaaviin työntekijöihin. Lisäksi saimme apua tyttären psykosomaattiseen oireiluun DDP-terapiassa hänen ollessaan noin 10-vuotias. Meidän kokemuksemme asiantuntijoiden kanssa toimimisesta olivat positiivisia ja vanhemmuutta tukevia, vaikka toden totta elämä adoptiolapsen kanssa ei aina ollut helppoa. Tässä viimeisimmässä prosessissa törmäsimme aivan uudenlaiseen ns. asiantuntijuuteen.

Jälkeenpäin nämä ammattilaiset vetosivat potilaslaikiin, jonka mukaan he ensisijaisesti halusivat säilyttää luottamuksen nuoreen ja kunnioittaa lapsemme tahtoa kieltää tietojen antaminen meille vanhemmille. Näin tehdessään nämä ammattilaiset tulivat tehneeksi yksioikoisia johtopäätöksiä. Tämä toimintatapa sai ammattilaiset etsimään lisää erilaisia tukiverkostoja näkemättä lainkaan perheen kokonaistilannetta.

Onneksi meidän tarinallamme on ainakin tässä kohden onnellinen loppu. Tytär käy menestyksekkäästi koulua, kilpirauhasen vajaatoiminta on kunnossa ja perheessä voidaan jo yhteisesti välillä hymyillä tuolle kauhujen talvelle.

Lastensuojeluilmoitus rehtorista

ADOPTIOVANHEMMAN KOKEMUSKIRJOITUS

Jokainen uusi arviointikierros väsyttää ja traumatisoi meitä perheenä, kirjoittaa tiuhaan arviointitoimien kohteeksi joutunut erityistarpeisen lapsen adoptiovanhempi.

REHTORIN LOPPUSANAT tapaamisessa koululla meille vanhemmille olivat ”Älkää nyt syyttäkö itseänne, vaikka tutkiskelun paikkahan tässä teillä on”. Jos kokous ei olisi jatkunut jo pitkälle toista tuntia, olisin avannut keskustelun uudelleen (enkä ihan hirveän rakentavassa sävyssä) – emme selvästikään olleet tulleet kuulluksi. Sen sijaan meitä epäiltiin toistamiseen, toisen lastensuojeluilmoituksen kera siitä että lapsen oireiluun löytyy syy kotoa.

Meillä on kahdeksan vuoden aikana käynyt kotona vuosittain vähintään kaksi eri sosiaalityöntekijää, sai-

raanhoitajaa, psykologia, terapeuttia tai muuta viranomaista tai ammattilaista. Yhteensä noin kaksikymmentä kotikäyntiä, jokaisessa asetelmana, että kotiolomme tullaan arvioimaan. Meitä on haastateltu kuukausikappalla, vuorovaikutusvideoitu kahteen eri kertaan lapsen kanssa ja ilman, perheenä ja yksitellen ja kaikissa eri yhdistelmissä. Meidän on pitänyt uudelleen ja uudelleen kertoa uusille ihmisille ihan kaikki – todistaa, että olemme riittävän hyvät vanhemmat omalle lapsellemme. Jokainen kierros päätty lopulta siihen, että on kyse lapsen omista syvistä traumaista, joita me vanhemmat olemme onnistuneet helpottamaan sinnikkäällä työllä ja rakkauksella.

Jokainen uusi kierros kuitenkin väsyttää ja traumatisoi meitä perheenä – meihin ei luoteta, meidän valtavaa ja omistautunutta työtämme ei nähdä. Jokaisella kierroksella valvon öitä ja itken ja pelkään sitä mahdollisuutta, että joku käyttää valtaansa väärin tiedoin

eikä näe, että me olemme lapsen elämän kannatteleva ja hyvä ydin.

Ja sitten taas joku uusi ihminen huolestuu lapsen käytöksestä: uusi opettaja, uusi rehtori, uusi koulukoordinaattori, uusi lääkäri, lista on loputon. Ja kaikki alkaa alusta. Koska kyllähän lapsen oireiluun löytyy syy kotoa. Eikä meillä ole ketään, joka olisi ollut meidän perheemme kanssa alusta saakka. Ei ketään, jolla on sama perspektiivi lapseen kuin meillä. Ei ketään joka voisi viheltää pilliin ja sanoa, että itse asiassa kaikki on nyt paremmin kuin pitkään aikaan. Me kaksi vanhempaa olemme lasten ohella ainoat, jotka ovat jakaneet kaiken alusta lähtien. Mutta meitä ei kuulla, olemme ilmeisesti puolueellisia ja liian lähellä. Tilanteeseen on pakko tulla taas joku uusi ulkopuolinen.

Me teemme erityisen haastavan lapsen kanssa töitä päivästä toiseen, isänä ja äitinä – korjaten ja paikkaillen, tukien, silittäen ja jämäptisti rakastaen. Rakastamme silloinkin kun hän taistelee rakkautta vastaan kirjaimellisesti kynsin ja hampain. Haemme ja taistelemme hänelle apua. Omasta mielestämme onnistuen, pienempien askelin. Mutta vain hyvin vähän tunnustusta saaden. Sen sijaan jatkuvasti epäiltyinä ja kyseenalaistettuina.

Meillä on kotona niin tuhoittoman ruttuun rakastettu

Meidän on pitänyt uudelleen ja uudelleen kertoa uusille ihmisille ihan kaikki.

ja meidät ihmisinä vahvoiksi kasvattanut lapsi, että emme vaihtaisi häntä mistään hinnasta mihinkään. Joskus ennen nukahtamista toivon, itsekkäästi, että joku näkisi lapsen parhaimmillaan, sellaisena kun hän kotona jaksaa olla – ja huomaisi miten valtavan paljon hän on jo voittanut, miten hienoksi kasvanut ja miten paljon yrittää. Ihan koko ajan. Meidän kanssamme.

Voiko koulusta tehdä lastensuojeluilmoitusta? Ei voi. Mutta meistä voi, loputtomasti. Vaikka lapsen oikeuksiin kuulunee, että vanhempia tuetaan. Erityistarpeisten lasten adoptioperheille tulisi määrätä sosiaalityöntekijä, joka kulkisi rinnalla alusta lähtien siihen asti kunnes lapsi on täysi-ikäinen. Ei valvomaan, eikä ohjaamaan tai arvioimaan, vaan tukemaan ja puolustamaan.

Huostaanotto oli oikea ratkaisu nuorelleni – kiitos, lastensuojelu

ADOPTIOVANHEMMAN KOKEMUSKIRJOITUS

Lastensuojelu saa usein osakseen äänestä kritiikkiä, jonka alle onnistuneet kokemukset häviävät liian helposti. Nyt on kiitosten vuoro.

NUORENI RUPESI oireilemaan kahdeksannen luokan syksyllä. Kouluun lähtemisen sijaan hän jäi kotiin päiväksi erilaisten sairauksien vuoksi. Illalla nuori ei sitten ollutkaan enää yhtään kipeä vaan lähti kavereiden luokse ennen kuin tulin kotiin töistä. Poissaoloja tuli yhä enemmän, ja kotiin tuleminen viivästyi syksyn mittaan. Nuorella alkoi olla yhä useammin luvattomia yökyläilyjä kavereiden luokse, ja koulun käyminen jäi taka-alalle.

Otin ensimmäistä kertaa yhteyttä lastensuojeluun, kun nuori ei mennyt joululoman jälkeen kouluun vaan lähti illalla myöhään kotoa. Soitin saman tien sosiaalipäivystykseen, josta rauhoiteltiin, että nuorella on varmasti paikka, minne mennä. Sosiaalipäivystyksestä pyydettiin ottamaan seuraavana aamuna yhteyttä oman alueen lastensuojeluun.

Aamulla soitin lastensuojeluun, ja sain heti asiantuntevia neuvoja ja ohjeita. Koska nuori ei pystynyt tulemaan lastensuojelun tapaamisiin, eikä hän viimein hänet sinne saatuamme noudattanut annettuja rajoituksia, lastensuojelu teki kiireellisen sijoituspäätöksen. Koska nuori oli ns. hatkoilla, sijoitus saatiin toteutumaan vasta viikon kuluttua päätöksestä. Nuorta yritettiin auttaa vastaanotto-osastolla keskusteluilla ja psykologin käyn-

neillä, mutta hän ei kyennyt ottamaan apua vastaan ja muuttamaan käyttäytymistään.

Hatkareissut ja koulupoissaolot jatkuivat kiireellisten sijoitusten aikana. Siksi päädyimme yhdessä lastensuojelun kanssa siihen, että nuorelle lähdetään tekemään huostaanottoa ja pitkäaikaista sijoitusta johonkin hänelle tarpeellisia palveluita tarjoavaan laitokseen. Huostaanotto tapahtui kolme kuukautta ensimmäisestä yhteydenotosta ja sijoitus siitä reilun kuukauden kuluttua.

Omat kokemukseni lastensuojelun, vastaanotto-osaston ja nykyisen sijoituspaikan toiminnasta ovat todella myönteisiä. Perheenjäseniä ja nuorta kuunneltiin, ja sijoituksen toteuttaminen ei olisi voinut mennä paremmin. Meillä oli alueen lastensuojelussa todella hyvät sosiaalityöntekijät. He eivät lähteneet palauttamaan nuorta

Perheenjäseniä ja nuorta kuunneltiin, ja sijoituksen toteuttaminen ei olisi voinut mennä paremmin.

välillä kotiin, jolloin hän olisi jatkanut samaa itselleen haitallista käyttäytymistä, vaan hänet pidettiin kiireellisen sijoituksen jaksolla siihen asti, että sopivasta sijoituspaikasta vapautui pysyvämpi paikka.

Nykyinen sijoituspaikka on todella mukavassa ympäristössä. Nuoreni saa käydä siellä koulua, ja hän saa myös tarvitsemaansa apua ongelmiinsa.

Nuorten vahingolliseen käyttäytymiseen täytyy puuttua hyvissä ajoin ja tarpeellisin keinoin, vaikka vanhemmat eivät olisi samaa mieltä lastensuojelun kanssa. Itse lähdin siitä ajatuksesta, että minun parhaani on se, mikä on nuorelle parasta, eikä se, miten haluaisin asioiden olevan. Siksi nuoren huostaanotto oli siinä tilanteessa parasta, mitä perheellemme saattoi tapahtua. Nuori ei joutunut päihdekierteeseen eikä rikollisille poluille, koska haitallinen käyttäytyminen pysäytettiin nopeasti.

Olen todella kiitollinen kohdallemme sattuneille asiantunteville sosiaalityöntekijöille ja vastaanotto-osaston sekä nykyisen sijoituspaikan työntekijöille. Kaikki tekevät erittäin arvokasta työtä nuorten eteen. Ilman teitä meidän perheemme oireilisi ja voisi pahoin. Nyt olemme saaneet nuoren kanssa välimme taas lähentymään, ja aivan varmasti jonain päivänä nuori palaa takaisin kotiin luokseni.

Lopuksi

Traumataustaisen lapsen vanhemmuuteen ei voi valmentautua ennakkoon, ainakaan tunnetasolla. Adoptioneuvonnassa annettava tieto auttaa ymmärtämään riskejä ja syitä, mutta on mahdotonta kokeilla, miltä arki voimakkaasti erityistarpeisen lapsen kanssa tuntuu.

OSA ADOPTIOPERHEET RY:N keväällä 2017 toteuttaman kyselyn vastaajista kertoo, että raja normaalin ja epänormaalin adoptioperhearjen välillä katosi vähitellen. Kun alun haasteita osasi odottaa, ei enää myöhemmin uupuneena ymmärtänyt, että perheen haasteet eivät ole tavanomaisia. Kaikesta tulee normaalia, kun sitä jatkuu tarpeeksi kauan. Osa vanhemmista siirtyy huomaamattaan jopa omaishoitotilanteeseen hakematta kuitenkin kotikunnaltaan omaishoidon tukea.

Lapsen voimakas erityistarpeisuus voi olla vaikea hyväksyä, etenkin, jos sen aiheuttaa vaikeasti määriteltä-

vissä oleva kehityksellinen trauma. Osa vanhemmista kertoo, ettei halua hakeutua ”tavallisten” adoptioperheiden pariin, koska he eivät saa näiltä perheiltä tarvitsemaansa vertaistukea. Siksi erityistarpeisten lasten adoptioperheet olisi tärkeä huomioida omana ryhmään vertaistoiminnassa. Myös ammatillisesti ohjatuille sopeutumisvalmennuskursseille on huutava tarve. Lapsen kehityksellisen trauman vuoksi oireilevat perheet tarvitsevat käytännön työkaluja arkeensa.

Oikeanlaista tukea ajoissa

Tähän oppaaseen kokemusaineistoa kerätessä nousi nopeasti esille kolme asiaa: apua tulisi saada varhain ja matalla kynnyksellä, tukimuotojen pitäisi olla juuri kyseiselle perheelle muokattuja ja tukea tulisi olla saatavilla koko perheelle. Tällä tavoin moni tukea tarvitsevista adoptioperheistä voisi välttää tilanteen kriisiytymisen.

Kun tukitoimien kustannuksia lasketaan, perheen vaikeuksien pitkän aikavälin kokonaiskustannukset – kuten vanhempien uupuminen tai työelämästä pois jättäytyminen – jäävät usein liian vähälle huomiolle. Osalle apua hakeneista vanhemmista on sanottu suo-

raan heidän olevan ”vääränlaisen” avun tarpeessa. Heidän tarvitsemaansa apua ei yksinkertaisesti ole tarjolla.

”ENSIMMÄISEN VUODEN lopussa vihdoinkin sairaalan sosiaalityöntekijän myötävaikutuksella tehtiin lastensuojelun arviointi. He ottivat minut tosissaan ja olivat heti huolissaan jaksamisestani. Samoin lapsen sosiaalityöntekijä on aivan ihana. Minulle yritettiin heti järjestää apua. Ainoa ongelma on, että heillä ei ollut tarjota sellaista apua, joka olisi meille parhaiten sopinut.”

”Erityisopettajan mukaan lapsemme tarvitsee tukea, jota koulusta ei ole saatavissa. Resurssit käytetään lapsiin, joilla on oppimisvaikeuksia. Meillä kyse on jostain ihan muusta. Tilanne myönnetään, mutta mitään ei ole tehtävissä.”

Ammattilainen: kuuntele ja kysy

Eräs äiti kuvaa apua hakevien adoptiovanhempien olevan ”tupla-veemäisiä”: vaativia ja välittäviä. Adoptioprosessi on elämäkoulu, joka opettaa olemaan määrätietoinen ja ottamaan asioista selvää. Torjutuksi tai väärin ymmärretyksi tuleminen apua hakiessa voi ymmärrettävästi muokata vanhemman suhtautumista ammattilaisten kanssa asiointiin.

Perheiden kokemukset kohtaamisista ammattilaisten kanssa vaihtelevat suuresti. Suurinta kiitosta saavat kohtaamiset, joissa vanhempia kuunnellaan. Kysyminen kannattelee kohtaamista, olettaminen ei.

”KIITOS, ETTÄ OTITTE minut tosissanne ja heti ryhdytte järjestämään minulle ja lapselleni apua!”

”Uskokaa jos apua pyydetään. Ei sitä kukaan turhaan pyydä. Monet kamppailevat jaksamisen ääri rajoilla. Adoptiolapsi ei usein hoidu vain terapeutisella vanhemmuudella ja vanhemmuuden tukemisella. Kunnan tutkimukset lapselle jos tarvetta on!”

”Tietämys vaihtelee erittäin paljon. On loistavia asiantuntijoita, jotka pystyvät kohtaamaan koko perheen. Jos tunnustetaan, että tietämystä ei ole, mahdollisuudet sen lisäämiseen ja tuen kohdentumiseen oikein ovat mielestämme paremmat.”

”Kun sinulle on tulossa uusi asiakasperhe, varaa kymmenen minuutin soittoaika vanhemmille etukäteen. Pyydä heitä kertomaan minkälaisen lapsen kanssa he saapuvat. Kysy heiltä mitä he ovat oppi-

Apua tulee saada varhain ja matalalla kynnyksellä.

neet aiemmista lääkärikäynneistä – mitä kannattaa tehdä ja mitä kannattaa jättää tekemättä.”

Vanhemman pelastusliivinä rakkaus

Vertaistuen lisäksi apua jaksamiseen antavat kyselymme perusteella muun muassa perheenjäsenet, ystävät, työ ja liikunta. Myös tieto siitä, että apua on saatavilla, voi kannatella vaikeina aikoina. Monet saavat voimaa arjen hyvistä hetkistä sekä rakkaudesta lasta ja koko perhettä kohtaan. Adoption jälkipalvelu ja adoptiokuraattori mainitaan jaksamisen tärkeinä tukijoina. Jälkipalvelulle sekä lasten- ja nuorisopsykiatrialle vaaditaan lisää resursseja.

”PAHIMMAN OIREILUN AIKANA auttoi se, että tilanteet ennen pitkää rauhoittuivat ja ajan kuluessa huomaisimme, että raivarin jälkeen aina joku asia alkoi toimia, siis sellainen, joka ei ollut aiemmin toiminut. Se antoi toivoa.”

”Ilman ymmärrystä siitä, mistä arjessamme on kysymys, tuntuisivat vaikeat kaudet liian raskailta.”

Vaikka tämän oppaan kokemustarinat ja lainaukset kuvaavat pääosin kipeitä kokemuksia, näkyy kaiken taustalla toivo ja rakkaus lasta kohtaan. ”Rakkaus ei lopu, vaikka voimia koetellaan”, kiteyttää yksi vastaaja.

Vain asioista ääneen puhumalla voimme vaikuttaa tulevaisuuteen. Toivottavasti mahdollisimman moni adoptoitu lapsi saa elää läheisessä yhteydessä vanhempiensa kanssa vielä aikuisenakin, vaikka olisi ollut välillä sijoitettuna kodin ulkopuolelle.

”HALUAN SANOA, että vaikka arki on todella haastavaa välillä, jopa raastavaa, niin nämä lapset ovat parasta mitä minulle on tapahtunut. Rakastan heitä yli kaiken ja olen oppinut tällä matkalla valtavasti.”

Linkkejä & materiaalivinkkejä

---

adoptioerheet.fi

Tietoa myös ammattilaisille, mm.

- tietopaketit varhaiskasvatukseen, kouluun sekä neuvola- ja kouluterveydenhuoltoon
- adoptioon liittyviä tilastoja, opinnäytetöitä, tutkimuksia ja raportteja
- adoptioprosessin kuvaus
- blogi, jossa sekä kokemus- että asiantuntijakirjoituksia

Adoptiokuraattori

- www.yhteisetlapsemme.fi/kansainvalinen-adoptio/adoptiokuraattori/

Maksuton adoptiokuraattoripalvelu on tarkoitettu sekä adoptioerheille että heitä työssään kohtaaville ammattilaisille.

- www.valvira.fi/sosiaalihuolto/adoptio

- www.lastensuojelu.info

Lastensuojelun Keskusliiton tuottama sivusto tarjoaa selkeää perustietoa lastensuojelusta ja käsitteiden selityksiä.

- www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Rajapinnoilla1.pdf

Lastensuojelun Keskusliiton julkaisu Rajapinnoilla - Lasten erityisten tarpeiden huomioiminen sijaishuoltopaikan valinnassa nostaa esiin mm. lastensuojelun ja psykiatrian yhteistyön sekä lastensuojelun ja vammaispalveluiden rajapinnan.

- www.perheikka.fi

Adoptioerheet ry:n tuottama maksuton Diagnostiset verkkokurssit perheyntymisen ensimmäisten vuosien tueksi. Huom. Väestöliiton ylläpitämä Per-

heikka.fi -materiaali on siirtymässä uudelle alustalle syksyllä 2018.

- www.voikukkia.fi/vanhemmat/tietoa-lastensuojelusta/

Kasper – Kasvatus- ja perheneuvonta ry:n ja Sininauhaliiton sivusto sijoitettujen lasten vanhemmille.

- www.terveyskyla.fi/

Erikoissairaanhoidon verkkopalvelu, jossa mukana myös Mielenterveystalo.

- thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja

Lastensuojelualan ammattilaisille laadittu laaja materiaalipankki. Adoptiovanhempi voi hyödyntää sisältöä esimerkiksi tilanteissa, jotka edellyttävät yksityiskohdasta perehtymistä lastensuojelun lainsäädäntöön tai käytäntöihin.

- www.kela.fi/vammaistuet

- sosiaaliturvaopas.fi/

- omaishoitajat.fi/

Omaishoitajaliiton sivustolla on mm. omaishoidon tietopaketti ja linkkejä lisätiedon äärelle.

- epaper.fi/read/3874/yNBPB7J3

Omaishoitajaliiton julkaisema palveluopas omaishoitajille ja -läheisille.

- blogi.lapsiasia.fi/2017/04/avoin-kirje-lastensuojelusta_19.html

Lapsiasiavaltuutettu Tuomas Kurttilan kirjoitus käsittelee mm. lastensuojelun ja psykiatrian rajapintaa.

- naisenvakivalta.fi/

Ehkäisevää väkivaltatyötä, Maria Akatemia ry:n tuotamaa verkkoapua naisen väkivaltaisuuteen.

- www.miessakit.fi/fi/toimintamuodot/lyomaton_linja

Tietoa lähisuhde- ja perheväkivaltaan erikoistuneesta toimintamuodosta miehille.

Fagerström K. *Ihmissuhteita rakentava ja ylläpitävä lastensuojelu. Hackneyn malli ja systeeminen käytäntö lastensuojelutyössä.* Työpäpaperi 42/2016, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.

- www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131498/URN_ISBN_978-952-302-778-7.pdf?sequence

Tietoa ja vertaistukea erityislasten vanhemmille

- www.adoptioiperheet.fi
- leijonaemot.fi/
- www.jaatinen.info/
- erityinensisarus.fi
- www.adhd-liitto.fi/
- www.autismiliitto.fi/
- www.kehitysvammaliitto.fi/kehitysvammaisuus/fasd/
- fi-fi.facebook.com/lastenomaishoitajatry/

Lukemista yli diagnoosirajojen

Attwood, Tony 2007: *Aspergerin oireyhtymä lapsuudesta aikuisuuteen.* Kehitysvammaliitto.

- käsittelee mm. aistiliherkkyyksiä (s. 264-284)

Ayres, A. Jean (2008): *Aistimusten aallokossa. Sensorisen integraation häiriö ja terapia.* PS-kustannus.

- käsittelee mm. aistitiedon käsittelyn vaikeuksia ja lastenkotiolosuhteiden merkitystä lapsen aistitiedon käsittelyn kehitykselle

Becker-Weidman, Arthur & Shell Deborah (toim.) (2008): *Auta lasta kiintymään. Vuorovaikutteinen kehityopsykoterapia traumaperäisen kiintymyshäiriön hoidossa.* PT-Kustannus.

- laaja teos vuorovaikutteisen kehityopsykoterapian käytöstä, ks. 9. luku ("Vanhemmille")

Hughes, Daniel A. (2011): *Kiintymyskeskeinen vanhemmuus. Toimivuutta kasvatukseen.* PT-Kustannus.

- käytännönläheinen ja helppolukuinen kirja, joka pohjautuu vuorovaikutteiseen kehityopsykoterapiaan

Nissinen L. *Auttamisen rajoilla* (2009): *Myötätuntouupumisen synty ja ehkäisy.* Edita.

Nissinen L. *Rajansa kaikella* (2012): *Miten estää myötätuntouupuminen?* Edita.

Nurmi, Päivi (2013): *Lapsen ja nuoren viha.* PS-kustannus.

- kuvaa lapsen väkivaltaisen käyttäytymisen syitä ja apukeinoja vihan käsittelyyn
- lyhyesti käsitelty myös trauman synnyttämää vihaa (kpl 9, s. 163-170)

Sinkkonen, Jari & Kalland, Mirjam (toim.) (2005): *Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen.* WSOY.

- kiintymyssuhdeteoriaa laajasti käsittelevä teos

Tapauskertomuksia

Cleve, Elisabeth (2003): *Kaaoksesta kohti eheyttä. ADHD-lapsen tarina.* WSOY.

Hughes, Daniel A. (2006): *Tie traumasta tervehtymiseen. Rakkautta herättäminen syvästi vaurioituneissa lapsissa.* PT-Kustannus.

Kajaste, Marleena (2012): *Revitty elämä. Erityislapsen matka aikuisuuteen.* Muruja-kustannus.

Lexhed, Jenny (2009): *Kun rakkaus ei riitä. Äidin kamppailu lapsensa puolesta.* Tammi.

* . MP72 *

Lisää ammattilaisille
suunnattua
adoptiotietoutta
löydät osoitteesta
[adoptio.fi/
ammattilaiselle](https://adoptio.fi/ammattilaiselle).

ADOPTIOPERHEET

KAIKILLE, JOITA ADOPTIO KOSKETAA